

IZVJEŠTAJ O RADU za 2021. godinu

Podgorica, april 2022. godine

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ MINISTRA JAKOVA MILATOVIĆA.....	3
I. UVOD.....	5
II. ADMINISTRACIJA, LJUDSKI RESURSI I FINANSIJE	15
III. UNUTRAŠNJA REVIZIJA	18
IV. AKTIVNOSTI MINISTARSTVA EKONOMSKOG RAZVOJA PO PROGRAMU RADA VLADE.....	19
4.1. Sumarni prikaz obaveza po Programu rada Vlade	19
4.2.1. Direktorat za unapređenje konkurentnosti.....	24
4.2.2. Direktorat za industrijski i regionalni razvoj	26
4.2.3. Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju	28
4.2.4. Direktorat za trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom.....	31
4.2.5. Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj	34
4.2.6. Direktorat za rad i zapošljavanje	38
4.2.7. Direktorat za razvojne politike u turizmu	40
4.2.8. Direktorat za investicije u turizmu	41
4.2.9. Direktorat za normativne poslove i upravni postupak u turizmu.....	41
4.2.10. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova.....	42
4.3. Ostale realizovane aktivnosti izvan Programa rada Vlade.....	42
4.3.1. Direktorat za unapređenje konkurentnosti.....	42
4.3.2. Direktorat za industrijski i regionalni razvoj	46
4.3.3. Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju	52
4.3.4. Direktorat za trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom.....	55
4.3.5. Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj	57
4.3.6. Direktorat za rad i zapošljavanje	62
4.3.7. Direktorat za razvojne politike u turizmu	65
4.3.8. Direktorat za investicije u turizmu	71
4.3.9. Direktorat za normativne poslove i upravni postupak u turizmu.....	79
4.3.10. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova.....	79
V. EVROPSKE INTEGRACIJE	81
VI. SPROVOĐENJE PROJEKATA U OKVIRU INSTRUMENTA PREDPRISTUPNE PODRŠKE IPA 2014 - 2020	84
VII. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI	106
VIII. PR AKTIVNOSTI	107

UVODNA RIJEČ MINISTRA JAKOVA MILATOVIĆA

Poštovani,

Stupanjem na dužnost u decembru 2020. godine bili smo suočeni sa teškim ekonomskim i lošim stanjem javnih finansija, čije višegodišnje urušavanje je dovelo do očigledno niskog životnog standarda građana. To pokazuju i podaci Eurostata, po kojima je svaki četvrti građanin bio u riziku od siromaštva, a nejednakost među građanima, mjerena Gini koeficijentom, visoka. Samo ova dva parametra su jasan pokazatelj pogrešnog upravljanja svim resursima koje naša zemlja posjeduje.

Stvorena vrijednost, iskazana kroz rast BDP-a tokom više godina u prošlosti, iako je trebalo da utiče na smanjenje razlika, dodatno ih je produbila čime je veliki broj građana potiskivan u stanje siromaštva dok su se na drugoj strani, povlašteni pojedinci bogatili.

Pandemija izazvana virusom Covid-19 u potpunosti je ogolila sve slabosti i nedostatke našeg ekonomskog sistema, dovela do istorijskog pada ekonomske aktivnosti od 15% (najveći pad u Evropi), koji je bio praćen porastom nelikvidnosti privrede, povećanjem nezaposlenosti i rekordnim minusom u budžetu u iznosu od oko 450 miliona eura ili 10% BDP-a.

Visok stepen zavisnosti od turizma, koji čini četvrtinu ukupne ekonomske aktivnosti, nedovoljnu produktivnost i slabu konkurentnost ekonomije pratio je i najveći trgovinski deficit u Evropi i visok, dugoročni, stepen nezaposlenosti među mladima, uz deficit radne snage u pojedinim oblastima. Pojačano učešće sive ekonomije, snažna demografska kriza uz izražene negativne trendove, visok javni i spoljni dug, evidentan regionalni disparitet i drugi najgori kreditni rejting u Evropi samo su neki od nagomilanih problema sa kojima smo se suočili, a koji su obilježili prethodne decenije, uz naznaku da je jedan od najporažavajućih i odsustvo vladavine prava.

U trenutku kada se Crna Gora suočavala sa bankrotom, u decembru 2020, Vlada je donijela odluku o emitovanju obveznica u iznosu od 750 miliona eura, što je u potpunosti zaokrenulo dotadašnje negativno kretanje javnih finansija. Ujedno, pokretanjem strukturnih reformi kao neophodnog preduslova i temelja na kojem se zasnivao oporavak, ali i vraćanje zemlje na stazu održivog razvoja - otpočeli smo novo poglavlje u istoriji crnogorske ekonomije.

Vlada Crne Gore je svojim djelovanjem preduprijedila strah građana od bankrota i efikasnim rješenjem u kratkom roku omogućila isplatu plata i penzija, servisirala ogromne naslijedjene dugove, ali i omogućila mehanizme podrške privredi kako bi se očuvao minimum neophodne ekonomske aktivnosti u susret ljetnjoj turističkoj sezoni. Tako je, u okviru dva seta mjera podrške obezbijeđeno oko 320 miliona eura i sproveden niz pravovremenih odluka u cilju oporavka turizma, počev od otvaranja granica prema zemljama Zapadnog Balkana i promocije ponude Crne Gore na regionalnom i međunarodnom tržištu. U cilju uspješne realizacije ljetnje turističke sezone, u kojoj je bilo neophodno stvoriti sigurnu destinaciju za turiste, usvojeni su zdravstveni protokoli, počela je masovna vakcinacija stanovništva, a u kratkom roku osnovana je i nova nacionalna avio kompanije Air Montenegro.

Izuzetno dobra priprema i odgovorno upravljanje destinacijom rezultiralo je sezonom koja je premašila očekivanja oslikana kroz budžet za 2021. godinu. Zabilježen je prihod od turizma u iznosu od oko 750 miliona eura, ili 70% od prihoda iz 2019, čime je prevaziđen godišnji plan i u potpunosti oživljena ekonomska aktivnost. Prvi put poslije dužeg vremenskog perioda, ostvarili smo suficit budžeta u toku sva tri ljetnja mjeseca, čime je dodatno potvrđeno da će i godišnji deficit biti najmanji u prethodnih 15 godina, 2% BDP-a.

Za veoma kratko vrijeme uvećali smo minimalnu zaradu sa 222 na 250€, djeci predškolskog uzrasta obezbijedili dječiji dodatak, a svim osnovcima besplatne udžbenike. Ispravljali smo nepravde iz prošlosti, i za početak finansijski podržali bivše radnike metalske i rudarske industrije sa po 12,000 eura. Na kraju prethodne godine usvojen je istorijski važan reformski program Evropa sad! kojim je minimalna zarada dodatno povećana na 450€, prosječna zarada na skoro 700€, zaposleni u zdravstvu su dobili dodatno povećanje zarada, a istovremeno poresko opterećenje na rad smanjeno na najniži nivo u regionu. Ovim je udaren temelj novom inkluzivnom i održivom ekonomskom modelu.

Svojim djelovanjem, u centar svih aktivnosti stavili smo građane i poboljšanje životnog standarda. Za razliku od 2020. godine kada smo imali praznu državnu kasu i bespomoćnu turističku privredu, za nekoliko mjeseci smo uspjeli da stvorimo preduslove za oporavak cjelokupne privrede. Posebno sam ponosan na sve aktivnosti Vlade Crne Gore u kojima je tim Ministarstva ekonomskog razvoja imao ključnu ulogu, i zahvaljujući čijem predanom radu su realizovane mnoge aktivnosti na osnovu kojih je u velikoj mjeri poboljšano stanje ekonomije. Ekonomija Crne Gore je danas, na početku 2022. godine, u neoporedivno boljem stanju od onog zatečenog u decembru 2020, a životni standard građana bolji.

Izveštaj o radu Ministarstva ekonomskog razvoja za 2021. godinu predstavlja na transparentan način sumarni prikaz aktivnosti i mjera koje smo pažljivo pripremali u cilju što bržeg i kvalitetnijeg ekonomskog oporavka Crne Gore.

Jakov Milatović

I. UVOD

EFIKASNA JAVNA UPRAVA

U skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave 118/20 od 07.12.2020. godine formirano je Ministarstvo ekonomskog razvoja. Ministarstvo ekonomskog razvoja u februaru, 2021. godine donosi **Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta**. Novom sistematizacijom Ministarstvo ekonomskog razvoja od preuzetih 14 direktorata i 34 direkcije iz četiri ministarstva iz prethodnog sastava Vlade: Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva nauke i Ministarstva rada i socijalnog staranja, formiralo je ukupno **devet direktorata i 27 direkcija**. Novi direktorati za **unapređenje konkurentnosti ekonomije** i za **digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj** postali su važni nosioci aktivnosti koje su značajne za dalji ekonomski razvoj zemlje. Osnažen je Direktorat za **industrijski i regionalni razvoj**, stavljajući dodatni akcenat na zanatstvo i preradivačku industriju, a od nekadašnja dva direktorata za rad, radne odnose i pristup tržištu rada formiran je jedan, koji se bavi **radom i politikom zapošljavanja**. Direktorati za **trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom** i za **unutrašnje tržište i konkurenciju** su smislenije postavljeni, a od nekadašnja četiri direktorata u turizmu napravljena su tri i to za **razvojne politike u turizmu**, za **investicije u turizmu** i za **normativne poslove u turizmu**. Novom organizacijom, pored unapređenja efikasnosti rada, obezbijedena je i novčana ušteda u budžetu.

OPORAVAK I UNAPREĐENJE PRIVREDNE AKTIVNOSTI

Podrška privredi bila je visoko na agendi Ministarstva ekonomskog razvoja tokom cijele 2021. godine. Jedna od prvih aktivnosti ovog ministarstva bila je donošenje **Mjera podrške građanima i privredi** u iznosu od preko 320 miliona eura (prvi paket 163 miliona, drugi 166 miliona eura). Uz implementaciju Mjera podrške privredi i građanima za I kvartal 2021. godine, resorna ministarstva su intenzivno radila na analizi zahtjeva i sugestija privrede i građana, na čemu je angažovan značajan dio kapaciteta, posebno u Ministarstvu ekonomskog razvoja. Kao rezultat zahtjeva privrede za nastavkom podrške, uz činjenicu da je crnogorska ekonomija i dalje, u značajnoj mjeri, osjećala posljedice pandemije, ukazala se prirodna potreba da se nastavi podrška i u drugom kvartalu.

Mjerama podrške za drugi kvartal je pružena posebna podrška održavanju likvidnosti privrede, ali i održavanju nivoa zaposlenosti, uz dodatnu podršku privredi u susret turističkoj sezoni. Najvažniji segment ovog paketa podrške jeste kreditna podrška privredi, u iznosu od oko 110 miliona eura novih kreditnih sredstava. U uslovima smanjene aktivnosti poslovnih banaka i potrebe privrede za dodatnim finansijskim sredstvima, kroz ovaj paket obezbijedena je dodatna finansijsku podršku za likvidnost koja se ogleda u kreiranju kreditnog paketa podrške namijenjenog prije svega mikro, malim i srednjim preduzećima.

U prvom i drugom kvartalu 2021. godine, podržane su i ranjive kategorije stanovništva kroz jednokratnu novčanu pomoć za lica koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, korisnike materijalnog obezbjeđenja i prava na lične invalidnine, penzionere, koji su korisnici minimalne penzije.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa Svjetskom bankom i državnim institucijama završilo ažuriranje **Registra podsticajnih mjera za investicije** sa sveobuhvatnim pregledom dostupnih finansijskih i nefinansijskih programa podrške od strane Vlade Crne Gore namijenjenih privatnom sektoru, podsticajnih mjera za investicije, kao i domaće i strane investitore za 2021. godinu. Registar podsticajnih mjera za investicije predstavlja javno dostupnu bazu podataka o investicionim podsticajima na nacionalnom nivou koje državni organi pružaju domaćim i stranim investitorima u različitim sektorima.

Vlada Crne Gore je, takođe, na prijedlog Ministarstva ekonomskog razvoja usvojila **Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. Godinu**. Program je obogaćen sa dvije programske linije, a budžet za realizaciju uvećan je za milion eura, na ukupno 4 miliona eura. Dvije nove programske linije finansijske podrške odnose se na internacionalizaciju mikro, malih i srednjih preduzeća kao i nabavku opreme velike vrijednosti. Novine u programskim linijama podrazumijevaju uvođenje dodatnih komponenti koje su u potpunosti prilagođene zahtjevima privrede, a odnose se i na uvođenje međunarodnih standarda, podršku digitalizaciji, podsticanju cirkularne ekonomije. Ovim programom predviđena je bespovratna podrška u zavisnosti od programske linije. Realizacijom programskih linija data je mogućnost za jačanje izvoznog potencijala i poboljšanje konkurentnosti proizvoda i usluga.

Osluškujući potrebe privrede, Vlada Crne Gore je prepoznala značaj osnivanja **Kreditno-garantnog fonda (KGF)**, kao institucionalne potrebe Crne Gore, koji će dugoročno podržati rast i razvoj naše privrede. Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa EBRD i konsultantskom kućom Crimson Capital Corp., u okviru Faze 1 u 2021. godini izradilo Mapu puta za uspostavljanje Kreditno-garantnog fonda Crne Gore koja uključuje i nacrt Zakona o njegovom formiranju. Vlada je u martu 2022. godine utvrdila Predlog zakona. Osnivanje KGF za crnogorsku ekonomiju, po analizi EBRD-a i konsultanta predstavlja prekretnicu, koja bi u narednih pet godina mogla da garantuje za oko šest hiljada kredita u ukupnom iznosu od preko 200 miliona eura, što bi stvorilo priliku za otvaranje oko više hiljada novih radnih mjesta. Sredstva KGF-a namijenjena su preduzećima ili preduzetnicima koji imaju ograničen pristup finansiranju. Dakle, pored sektora mikro, malih i srednjih preduzeća, koji je dominantan segment crnogorske privrede, sredstva su namijenjena i posebnim grupama kao što su preduzeća u većinskom vlasništvu žena, poljoprivrednici, turistička preduzeća, IT i kompanije za obnovljive izvore energije i mnoge druge.

Zatečeno stanje i nagomilani problemi koje je nemoguće riješiti bez dubljih promjena koje će dovesti do ekonomskog razvoja i sigurnog i stabilnog rasta ekonomske aktivnosti Crne Gore bili su osnov da Ministarstvo ekonomskog razvoja započne sa kreiranjem **Platforme ekonomskog oporavka 2022-2026**. Ova platforma podrazumijeva kontinuirane mjere podrške za stvaranje konkurentnije ekonomije koja će obezbijediti dostojanstven život i rad svakog građanina Crne Gore. Izrada Platforme ekonomskog oporavka bila je inkluzivnog karaktera. Preko 150 ključnih aktera crnogorskog društva su pozvani da na strukturiran način dostave prijedloge investicija i reformi u kontekstu ekonomskog oporavka države. Ovakav proces predstavlja sveobuhvatan i holistički pristup izradi složenog dokumenta kakav je Platforma ekonomskog oporavka, te potvrđuje otvorenost Vlade Crne Gore za sugestije od strane različitih aktera crnogorskog društva, uključujući političke partije, privredna udruženja, sindikate, nevladin sektor, akademsku zajednicu, međunarodne organizacije, i dr. Kako bi se pratila realizacija operativnih ciljeva, definisan je 41 indikator (13 kvalitativnih i 28 kvantitativna indikatora). Dodatno, definisane su 243 reformske mjere kako bi se implementirali principi ekonomskog oporavka.

Kroz sve programe, Ministarstvo ekonomskog razvoja je nastojalo da da posebnu podršku ženama i **podstakne ekonomsko osnaživanje žena**. Donešena je **Strategija razvoja ženskog preduzetništva** u Crnoj Gori koja definiše okvir, strateške ciljeve, mjere podrške razvoja ženskog preduzetništva u periodu 2021-2024. god., zasnovane na analizi stanja, kao indikatora uticaja i učinka koji doprinose efikasnoj implementaciji politike.

Kako bi se dao doprinos većoj konkurentnosti ekonomije i bržem privrednom rastu zemlje, stavljen je fokus na rad **Savjeta za konkurentnost**, kojim predsjedava ministar ekonomskog razvoja, a koji za cilj ima analizu i predlaganje strukturnih reformi za unapređenje konkurentnosti crnogorske ekonomije. Jedan od važnih zadataka Savjeta je da javno promovise značaj dijaloga između privatnog i javnog sektora sa ciljem stvaranja stimulativnog poslovnog ambijenta. Nova Odluka o obrazovanju Savjeta sadržala je izmjene kojima se željela poboljšati njegova efikasnost i otkloniti nedostaci koji su prepoznati u radu prethodnih saziva. Broj članova je smanjen sa 36 na 20, pa su pored pet privrednih udruženja koja su bila članovi u ranijim sazivima (Privredna komora Crne Gore, Unija poslodavaca Crne Gore, Savjet stranih investitora u Crnoj Gori, Američka privredna komora u Crnoj Gori, Montenegro biznis alijansa), sada u Savjetu i predstavnice poslovnih udruženja žena, što je važan korak koji za cilj ima ekonomsko osnaživanje žena. Tokom prethodne godine održane su 4 sjednice čije su teme bile siva ekonomija, inovacije, tržište rada, i unapređenje poslovnog ambijenta.

Kako bi razumjeli potrebe privrede, ministar Jakov Milatović je sa svojim saradnicima **obišao više opština**, uključujući Nikšić, Herceg Novi, Budvu, Kotor, Berane, Bar, Ulcinj, Tivat, Kolašin, Tuzi, Danilovgrad i Bijelo Polje. Tokom radnih posjeta, pored sastanaka sa predstavnicima lokalnih samouprava, ministar Milatović je obišao kompanije i sastao se sa privrednicima iz tih područja kako bi sa timom ministarstva predstavio podsticajne mjere koje Vlada pruža u cilju podrške privredi. Ministarstvo ekonomskog razvoja je tokom cijele godine vodilo otvoren i iskren dijalog sa privredom sa ciljem da se odluke koje su vezane za privrednu aktivnost rješavaju upravo u dijalogu sa poslovnom zajednicom u Crnoj Gori.

RJEŠAVANJE NAGOMILANIH PROBLEMA RADNIKA I INDUSTRIJE

Vlada Crne Gore proglasila je 2021. godinu **godinom socijalne pravde**, a Ministarstvo ekonomskog razvoja je i na tom polju sprovelo niz aktivnosti. Tokom cijele godine održan je veliki broj sastanaka sa predstavnicima radnika i menadžmenta brojnih preduzeća (KAP, Obod, Košuta, Željezara, Metalac, itd.) koji su zahtijevali da im se riješe nagomilani višegodišnji problemi nastali lošim odlukama prethodnih Vlada.

Upravo iz tih razloga, jedan od važnih projekata u prethodnoj godini bilo je **usvajanje Zakona o finansijskoj podršci za bivše zaposlene iz sektora metalske i rudarske industrije**. Značaj ovog Zakona je što se njime stvara osnov za finansijsku podršku bivšim radnicima koji su nakon prestanka radnog odnosa usljed stečaja privrednih društava u čijoj vlasničkoj strukturi je bila država, bili primorani da pođu u prijevremenu penziju, a da pritom nijesu stekli pravo na dobijanje sredstava po osnovu socijalnih programa koje je Vlada sprovodila u periodu prije donošenja ovog zakona. Bivši zaposleni koji ispunjavaju uslove predviđene Zakonom imaju pravo na finansijsku podršku u iznosu od 12.000 eura.

Predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja na čelu sa ministrom Milatovićem su u nekoliko navrata održali sastanke kako sa predstavnicima menadžmenta **Tošćelika**, tako i sa sindikalnim predstavnicima te kompanije. Cilj održanih sastanaka je bio sagledavanje sveukupne situacije u fabrici u pogledu planova za naredni period, kao i prava radnika nakon zaustavljanja proizvodnje i planiranog smanjenja zarada za 30%. Zahvaljujući velikim naporima Ministarstva i kontinuiranim razgovorima, postignuto je da se radnicima isplaćuje 90% zarade tokom plaćenog odsustva.

Na liniji utvrđenih prioriteta Vlade Crne Gore, Ministarstvo ekonomskog razvoja je tokom 2021. godine preduzelo aktivnosti vezane za analizu stanja u prerađivačkoj industriji u Crnoj Gori. Imajući u vidu postojeće stanje u sektoru industrije i prethodno definisanje strateških pravaca razvoja, kao i novonastale interne i eksterne izazove i okolnosti, pristupilo se izradi **Smjernica za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije** u Crnoj Gori. Smjernice su pripremljene sa ciljem definisanja mjera i aktivnosti koje će u narednom periodu doprinijeti uspostavljanju moderne crnogorske industrije kroz 1) podsticajni ambijent za razvoj investicija i tehnološku modernizaciju (Program za modernizaciju prerađivačkih kapaciteta), 2) valorizaciju i stavljanje u funkciju neiskorišćenih kapaciteta u vlasništvu države/lokalnih samouprava, 3) kreiranje uslova na tenderima koji su prilagođeni potencijalnoj ponudi domaćih prerađivača, a u skladu sa pravilima o javnim nabavkama i međunarodnim standardima, 4) podsticaj za razvoj inovacija (inovacioni vaučeri) i 5) primjenu podsticaja iz domena poreza, doprinosa i carina.

Analizom stanja na tržištu utvrđeno je da poslednjih godina u Crnoj Gori oblast stečaja karakteriše loša praksa i odlučeno je da ista mora da se promijeni. Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva ekonomskog razvoja razmotrila i utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju** koji je usvojen na sjednici Skupštine Crne Gore u decembru 2021. godine. Po ovom zakonskom rješenju uvodi se obavezno licenciranje svih stečajnih upravnika, pa će sva lica koja ispunjavaju uslove morati da polažu stručni ispit pred Komisijom Ministarstva pravde, a samo oni koji uspješno polože ispit upisuju se u Registar stečajnih upravnika. Takođe, Zakon predviđa izmjenu postupka imenovanja stečajnog upravnika, gdje se uvodi pravilo da se stečajni upravnik bira metodom slučajnog odabira, što garantuje ravnomjernu zastupljenost svih licenciranih stečajnih upravnika.

Tokom 2021. godine Ministarstvo ekonomskog razvoja je intenziviralo aktivnosti na oživljavanju **zanatstva** budući da je ovu djelatnost karakterisala stagnacija u odnosu na značaj koji treba da ima u ekonomiji Crne Gore. Prepoznajući potrebu daljeg unapređenja preduzetništva i zanatstva kao svojevrsne preduzetničke profesije i pokretačke snage privrednog razvoja, kao nadogradnja prethodno sprovedenih aktivnosti na zakonodavnom i programskom okviru, u saradnji sa JU Zanatskom komorom kreiran je **Akcionni plan za unapređenje stanja u oblasti zanatstva**. Dodatno, imajući u vidu da Zanatska komora kao krovna institucija za zaštitu i unapređenje zanatstva i zastupanje zajedničkih interesa zanatlija, kroz svoju organizaciju i rad, u prethodnom periodu nije na adekvatan način uspjela da obezbijedi uslove za nesmetano funkcionisanje, Ministarstvo je posredstvom organizacije velikog broja sastanaka sa rukovodstvom/predstavnicima zanatlija, doprinijelo pokretanju određenih aktivnosti i inicijativa. Na tom planu je uz podršku Ministarstva ekonomskog razvoja organizovana Izborna skupština na kojoj je izabrano novo rukovodstvo JU Zanatske komore, čime je stvoren neophodan osnov za realizaciju daljih aktivnosti na izmjeni zakonskog okvira i njegovog usklađivanja sa relevantnim EU propisima, kao i programskih aktivnosti finansijske podrške. Dodatno su inicirane aktivnosti na stvaranju neophodnih pretpostavki za obezbjeđenje preduslova za projekat **Kuće zanatstva** koji su rezultirali uključenjem projekta u Kapitalni budžet za 2022.godinu.

SNAŽAN OPORAVAK TURIZMA

Ono što je obilježilo rad u Ministarstvu ekonomskog razvoja u 2021. godini svakako je i **uspješna turistička sezona**, kao i sve aktivnosti koje su bile preduzete kako bi ovaj cilj i mogao biti ostvaren. Ministarstvo ekonomskog razvoja formiralo je **Koordinaciono tijelo za pripremu i praćenje turističke sezone** čiji je zadatak da uz saradnju sa svim učesnicima učestvuje u formiranju turističkog proizvoda, obezbijedi uslove za nesmetano odvijanje turističkih sezona, kroz mjere i aktivnosti na pripremama za sezonu, kao i minimiziranje problema koji se ispoljavaju u toku planiranja i tokom trajanja sezona.

U cilju podrške turističkoj privredi, kreirane su mnogobrojne mjere poput **turističkih vaučera** za prosvjetne, zdravstvene i socijalne radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja u iznosu od 200 eura. Opređijeljeni iznos sredstava za realizaciju ove mjere iznosio je 5.5 miliona eura.

Vlada Crne Gore, na predlog Ministarstva ekonomskog razvoja je realizovala program „**Subvencija kamate na reprogram postojećih kredita kod IRF-a i poslovnih banaka**“. Ovim programom je omogućeno fizičkim licima, privrednim društvima i preduzetnicima registrovanim za obavljanje turističke i ugostiteljske djelatnosti da ostvare pravo na subvenciju kamate tokom grejs perioda, datog prilikom reprograma postojećih namjenskih kredita za oblast turizma i ugostiteljstva. Za realizaciju ovog programa izdvojeno je 7 miliona eura.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je paralelno radilo na programu **podsticajnih mjera u oblasti turizma**, programu razvoja **zdravstvenog turizma** i programu podsticajnih mjera u oblasti **ruralnog turizma**. U saradnji sa Svjetskom turističkom organizacijom Ujedinjenih nacija (UNWTO) i Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) sačinjen je **Paket tehničke pomoći za oporavak turizma od COVID-19** (Montenegro – COVID-19 Tourism Recovery Technical Assistance Cooperation Package).

Vlada Crne Gore je u maju 2021. usvojila **zdravstvene protokole** za predstojeću letnju sezonu. Ministarstvo ekonomskog razvoja je na izradi protokola bilo snažan partner Ministarstvu zdravlja i Institutu za javno zdravlje.

Ministar Jakov Milatović je u susret ljetnjoj turističkoj sezoni **obišao sve crnogorske opštine na moru**, koje su prepoznate kao nosioci našeg turizma, kako bi u direktnoj komunikaciji sa predsjednicima opština i turističkom privredom razgovarao o pripremi turističke sezone, epidemiološkoj situaciji u navedenim opštinama i prezentovao aktivnosti preduzete od strane ministarstva u cilju realizacije predstojeće turističke sezone.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je intenzivno radilo i na uspješnom **predstavljanju turističke ponude Crne Gore** u regionu i šire, pa je ministar Milatović sa svojim saradnicima posjetio Republiku Srbiju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu sve sa ciljem unapređenja saradnje u oblasti ekonomije sa posebnim akcentom na turizam. Svjesni značaja ostalih emitivnih tržišta, državna sekretarka za turizam, Ivana Đurović sa svojim timom, posjetila je međunarodni turistički sajam „**Moscow International Travel & Tourism Exhibition**“ u Rusiji gdje je pored intenzivne promocije održano i niz sastanaka u cilju ponovnog pokretanja turističkog prometa. Takođe, delegacija Crne Gore koju je predvodila državna sekretarka za turizam, zajedno sa NTO Crne Gore, lokalnim turističkim organizacijama i turističkom privredom predstavila je crnogorsku turističku ponudu na međunarodnom sajmu turizma „**Ukraine International Travel and Tourism Exhibition Days**“ u Kijevu.

Pored gore navedenih aktivnosti, konstantno se radilo na unapređenju avio dostupnosti i otvaranju novih tržišta. Kao rezultat, u junu 2021. godine, **po prvi put je realizovan direktan let između Crne Gore i Kazahstana** (Nur Sultan i Almati) posredstvom avio kompanije Air Astana.

Ministarstvo ekonomskog razvoja koordiniralo je djelovanje nadležnih institucija kojim je omogućena **revitalizacija plaže na Adi Bojani**. Sistematizovane su i ubrzane sve aktivnosti koje se odnose na unapređenje turističke infrastrukture. Potpisan je **ugovor o izgradnji žičare Kotor – Lovćen** čija je ukupna vrijednost oko 20 miliona eura, a ponuda koncesionara podrazumijeva naknadu od 15% od neto vrijednosti profita upravljanja žičarom i pratećim sadržajima koji obuhvataju restoran, parking i suvenirnicu na period od 30 godina. Nakon toga, žičara i svi propratni sadržaji prelaze u vlasništvo države.

Poseban akcenat stavljen je i na pripremi **zimске turističke sezone**. U tom smislu, ogromna pažnja posvećena je kontinuiranom razvoj skijališta u Crnoj Gori, a u 2021. godini fokus je bio na pripremi puštanja u rad nove, **K7 žičare** u Ski centru Kolašin 1600, i dodatnom unapređenju turističke ponude na skijalištima. Kao rezultat rada Skijališta Crne Gore su imala najbolji poslovni rezultat od osnivanja.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je takođe tokom 2021. godine pokrenulo proceduru i intenzivno radilo na pripremi **Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine** i **Zakona o turizmu i ugostiteljstvu**. Oba dokumenta su strateški važna za oblast turizma pa je u njihovoj izradi učestvovao veliki broj aktera kako na državnom i lokalnom nivou, partneri iz javnog i privatnog sektora, akademska zajednica, Nacionalna turistička organizacija Crne Gore, lokalne turističke organizacije, turistička privreda, privredna i turistička udruženja, NVO sektor, naši međunarodni partneri. Strategija je usvojena u martu 2022. godine. Strateški cilj je da se Crna Gora afirmiše kao globalno prepoznata turistička destinacija, sa smanjenom sezonalnošću poslovanja, umjerenijim regionalnim razlikama i prioritizacijom turizma u razvojnim politikama, uz investiciona ulaganjima i formalizaciju turističkog prometa.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je koordiniralo naporima Vlade u **arbitražnom postupku u vezi Sv. Stefana**. Zakupac hotela Sveti Stefan je u novembru pred Londonskim sudom za međunarodnu arbitražu pokrenuo arbitražni postupak protiv države. S tim u vezi, Vlada je na javnom pozivu izabrala američko-englesku advokatsku kancelariju McDermott Will & Emery da je zastupa u postupku. Pokretanju ovog postupka prethodilo je pokretanje arbitražnog postupka protiv zakupca od strane kompanije Sveti Stefan hoteli AD, i to zbog neotvaranja hotela u 2021. godini, utvrđenog višegodišnjeg kršenja ugovora i neodržavanja imovine u skladu sa standardima hotela visoke kategorije. Pokretanje ovog postupka učinjeno je u cilju zaštite imovine koja je predmet ugovora o zakupu i obezbjeđivanja poštovanja ugovora od strane zakupca.

Svjesni značaja turizma u Crnoj Gori koji zahtijeva pravovremeno donošenje odluka, praćenje turističkog prometa i kvantifikacije rezultata u bitnom dijelu uslovljavaju strateško planiranje u turizmu. Jedan od pokazatelja uspješnosti i napretka u razvoja turističke destinacije jeste ostvareni turistički promet izražen kroz broj turista i realizovana noćenja, kao preduslov za realno utvrđivanje i projektovanje ciljeva ekonomske politike, objektivno sagledavanje postignutih rezultata, kao i pravilno utvrđivanje pozicije Crne Gore u međunarodnim okvirima. S tim u vezi, Ministarstvo ekonomskog razvoja je pripremila dokumentaciju za **izradu novog informacionog sistema i mobilne aplikacije za praćenje parametara u turizmu**.

Zahvaljujući odlično sprovedenim mjerama, koje su dale rezultate, danas možemo konstatovati da je u 2021. godini ostvaren **snažan oporavak turizma** u odnosu na teško stanje zatečeno u 2020. godini. Ostvareni prihodi od turizma iznose **750 miliona eura** što je na nivou od oko 70% prihoda u 2019. godini, iznad budžetom projektovanog iznosa od 65% prihoda iz 2019. godine. Poređenja radi, prihodi za 2020. godinu iznosili su svega 140 miliona eura i bili su manji za 87% u odnosu na 2019. godinu.

POSVEĆENI RAD NA UNAPREĐENJU POLOŽAJA ZAŠTITE POTROŠAČA

Ministarstvo ekonomskog razvoja posvećeno radi na unapređenju položaja **zaštite potrošača u Crnoj Gori** koji je, u normativnom aspektu, izjednačen sa položajem potrošača zemalja Evropske unije. Usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o zaštiti potrošača krajem decembra 2021. godine, u crnogorsko zakonodavstvo prenijete su direktive o pravima potrošača i o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova.

Vlada je takođe u decembru, na prijedlog Ministarstva ekonomskog razvoja usvojila **Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024. godine**, koji predstavlja krovni strateški dokument kojim se uređuje politika zaštite potrošača, aktivnosti i uslovi za njihovo sprovođenje, a pokrenuto je i formiranje **Savjeta za zaštitu potrošača**.

Unaprijedjen je **Zakon o zaštiti konkurencije**. S tim u vezi stvoreni su pravni preduslovi za izmjenu Statuta Agencije za zaštitu konkurencije čime se stvara nova klima propulzivnosti kadrova u ovoj inače veoma zahtjevnoj ekspertskoj oblasti. U oblasti zaštite konkurencije se može očekivati, kao posljedica jačanja administrativnih kapaciteta, da se u narednom periodu ubrzaju postupci i da se njihov broj poveća u smislu adekvatnog servisiranja tržišta u skladu sa realnim stanjem.

UNAPREDJENJE EKONOMSKE SARADNJE SA INOSTRANSTVOM

Ministarstvo ekonomskog razvoja je uspostavilo odličnu saradnju sa ambasadama u Crnoj Gori te je prethodne godine održan set sastanaka u cilju **unapređenja bilatelarne ekonomske saradnje** kako sa zemljama regiona i Evropske Unije, tako i šire. Uvijek jasno naglašavajući posvećenost Crne Gore evropskim integracijama, vođeni su konstruktivni razgovori i inkluzivni dijalog sa predstavnicima svih zemalja, a sve u cilju što snažnijeg razvoja ekonomske saradnje, i boljeg pozicioniranja Crne Gore kao atraktivne investicione destinacije.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u aprilu 2021. godine preuzelo vođenje predstavljanja Crne Gore na **Svjetskoj izložbi Expo**. Uprkos svim izazovima, zahvaljujući ogromnoj predanosti, znanju i idejama, Crna Gora je uspjela da se konsoliduje i ubrzano nastavi sa pripremama za predstojeći Expo u Dubai-u, a crnogorski paviljon je spremno dočekao otvaranje izložbe 1. oktobra i predstavilo sve turističke, ekonomske i investicione potencijale naše države posjetiocima Expo-a.

Od strane Jakova Milatovića, Ministra ekonomskog razvoja, i N.J.E. Hjong-ćan ČE, ambasadora Republike Koreje u Crnoj Gori, potpisan je **Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Koreje**. Sporazumom se uspostavlja institucionalna osnova za unapređenje bilateralne ekonomske saradnje u oblastima prepoznatim kao obostrano korisne, i to: promocija investicija, saradnja malih i srednjih preduzeća, industrija, nauka, zaštita životne sredine, turizam, informacione tehnologije, itd. Sporazumom je predviđeno i formiranje Mješovite komisije za ekonomsku saradnju, koja će se starati o realizaciji konkretnih oblika saradnje definisanim Sporazumom.

Takođe, započeta je prva runda pregovora za zaključivanje **Sporazuma o uzajamnoj promociji i zaštiti investicija između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Mađarske**.

Ministar Jakov Milatović održavao je redovne sastanke i sa **njemačkim poslovnim klubom**, snažno ukazujući da su njemački investitori dobrodošli i da Vlada Crne Gore želi da unaprijedi saradnju sa Njemačkom. U

organizaciji ambasadora Njemačke u Crnoj Gori, Robert Vebera i počasnog konzula Crne Gore, ministar Milatović je održao niz sastanaka sa **njemačkim investitorima** zainteresovanim za ulaganja u Crnu Goru. Ambasador Veber je tom prilikom ukazao da Njemačka podržava Crnu Goru na putu ka EU, te da se interesovanje njemačkih investitora povećalo od dolaska nove Vlade koja je za kratko vrijeme pokazala da je siguran partner Njemačke.

Ministar ekonomskog razvoja Jakov Milatović se u više navrata sastao i sa predstavnicima **Tursko-crnogorskog poslovnog savjeta** u okviru Odbora za ekonomske odnose sa inostranstvom (DEIK). Ministar Milatović je tokom svoje posjete Republici Turskoj, iskoristio priliku da predstavi investicione mogućnosti u Crnoj Gori što je izazvalo veliko interesovanje kod investitora. Zahvaljujući saradnji koja je ministar Milatović uspostavio sa ovom organizacijom, **Unija komora i robne razmjene u Republici Turskoj (TOBB)** obezbijediće punu stipendiju, 75% stipendije, 50% stipendije ili 25% stipendije za crnogorske studente, u zavisnosti od akademskog uspjeha kandidata.

Ministarstvo ekonomskog razvoja imalo je aktivno učešće u realizaciji **prvog ekonomskog dijaloga između SAD-a i Crne Gore**, u okviru kojeg su formirane radne grupe sa ciljem ekonomskih, trgovinskih, investicionih i komercijalnih prilika.

Ministar Milatović je, u 2021. godine, učestvovao i govorio na mnogobrojnim konferencijama i forumima održanim u Evropi i regionu. Najznačajnija učešća bila su na Delfi ekonomskom forumu u Grčkoj, Međunarodnom ekonomskom forumu u Rusiji (SPIEF) koji se održavao u St. Petersburgu, na 30. Ekonomskom forumu u Karpachu, Poljska.

RAZVOJ INOVACIJA

Vlada Crne Gore je, na prijedlog Ministarstva ekonomskog razvoja, osnovala **Fond za inovacije** koji će implementirati mjere i program ipolitike inovacija i pametne specijalizacije namijenjen inovacionoj zajednici, prije svega, inovativnim kompanijama, i imati ključnu ulogu u transferu tehnologija i time dodatno podstaći razvoj inovacija. Osnivanjem Fonda, ostvaruje se sinergijski učinak svih aktera koji se bave inovacijama i pokazuje jasno opredjeljenje Crne Gore da još snažnije orijentiše svoj razvoj prema društvu baziranom na znanju i inovacijama. Fond za inovacije Crne Gore ima za cilj da značajno ojača inovativno preduzetništvo u zemlji, doprinese efikasnijoj implementaciji Strategije pametne specijalizacije, kao i podizanju apsorpcionih kapaciteta u privlačenju EU fondova i pripremi za Evropske strukturne i investicione fondove.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u proteklom periodu intenzivno radilo i na pripremi podzakonskih akata koji će omogućiti punu implementaciju **Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija i Zakona o inovacionoj djelatnosti**. Uprkos brojnim izazovima u pripremi implementacije, na koje su ukazivali i međunarodni partneri, Ministarstvo je stvorilo pretpostavke da se krene u implementaciju podsticajnih mjera, tako da je od oktobra mjeseca 2021. godine, omogućeno da se inovaciona zajednica prijavljuje za mnogobrojne podsticaje u skladu sa Zakonom o podsticajnim mjerama.

Prepoznajući značaj inovacija u ekonomskom razvoju zemlje i jačanju konkurentosti, Vlada Crne Gore i Ministarstvo ekonomskog razvoja su tokom cijele 2021. godine radili na unapređenju i stimulanju inovacija kroz zakonski i strateški okvir. S tim u vezi usvojen je **Program za inovacije 2021-2024**. Cilj Programa za inovacije je da na jednom mjestu prikaže sve relevantne programske linije podrške inovacijama koje su planirane u narednom periodu, a koje će olakšati inovacionoj zajednici da prepozna sve instrumente koji će biti dostupni i usmjereni na cjelokupni ciklus razvoja inovacije: od same ideje do njene komercijalizacije i izlaska na tržište.

Usvojen je **Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije 2021-2024 s akcionim planom 2021-2022** čime je uspostavljen adekvatan programski osnov za optimalan nastavak realizacije razvoja zasnovanog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji.

Ministarstvo ekonomskog razvoja, u saradnji sa Upravom za javne radove, Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, uspjelo da je odblokira proces i dovede do **nastavka izgradnje Naučno-tehnološkog parka**. Završetak radova na ovom projektu se očekuje do kraja 2022. godine.

Ministarstvo ekonomskog razvoja objavilo je **Javni konkurs za dodjelu grantova za ranu fazu razvoja startupova**. Predmet Javnog konkursa bilo je sufinansiranje startup projekata koji će ponuditi digitalna rješenja u četiri prioritetna područja pametne specijalizacije. Ukupan iznos podrške obezbijeđen za ove namjene u 2021. godini iznosio je 200.000 eura.

U junu 2021. godine, usvojena je Odluka o obrazovanju **Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju**. U skladu sa novim zakonskim rješenjem u oblasti inovacione djelatnosti, Savjet upravlja inovacionom djelatnošću kroz ostvarivanje saradnje organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave, privrede i drugih subjekata. Nadležnosti ovog ključnog savjetodavnog tijela u oblasti politike inovacija odnose se dominantno na: koordinaciju instrumenata u okviru prioritetnih oblasti razvoja, i predlaganje okvira implementacije Strategije pametne specijalizacije (S3), kao krovne strategije koja umrežava više sektorskih politika.

Veliki značaj 5G mreža na ukupan razvoj ekonomije i društva prepoznale su sve razvijene zemlje svijeta, tako da je koordinisano uvođenje 5G mobilnih mreža u mnogim državama postalo dio strategije ukupnog društvenog i privrednog razvoja. Stoga je Ministarstvo ekonomskog razvoja odlučilo da započne aktivnosti na uvođenju 5G mobilnih mreža i u Crnoj Gori, pa je u tu svrhu predložilo Vladi Crne Gore **Mapu puta za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža**. Svrha ovog dokumenta je da podstakne realizaciju neophodnih aktivnosti na uvođenju 5G mobilnih mreža za period do kraja 2022. godine, do kada se očekuje da će biti usvojena nacionalna 5G strategija, kojom će se definisati dalje aktivnosti po pitanju razvoja 5G mobilnih mreža u Crnoj Gori.

Uspješna primjena režima „**ROAM LIKE AT HOME**“ od 1. jula 2021. donijela je značajne koristi građanima Zapadnog Balkana i potvrdila spremnost ovih zemalja da se upuste u dalje regionalne inicijative od zajedničkog interesa. Smanjenje cijena usluga rominga u regionu sprovedeno je u dvije faze: prva faza tranzicije je počela u julu 2019. godine, dok se druga faza, „roaming like at home“, ili „roming kao kod kuće“, primjenjuje se od 1. jula 2021. godine.

Vlada Crne Gore utvrdila je Predlog Zakona o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina. Ovim zakonom propisuje se način korišćenja fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina, zajedničko korišćenje i koordinirana izgradnja fizičke infrastrukture radi smanjenja troškova, kao i druga pitanja od značaja za korišćenje fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina. Zakon posebno dobija na značaju u kontekstu planirane implementacije prioritetnog infrastrukturnog projekta u oblasti digitalne infrastrukture **“Razvoj infrastrukture za širokopoljasni pristup internetu”**.

ODGOVORNA SOCIJALNA POLITIKA

Ministarstvo ekonomskog razvoja je tokom cijele godine vodilo intenzivan dijalog sa socijalnim partnerima kako bi zajednički došli do održivih rješenja na dobrobit cjelokupnog društva. Održano je 10 sjednica Predsjedništva i 5 sjednica **Socijalnog savjeta**.

Tokom cijele godine kontinuirano se radilo na zaključivanju novog **Opšteg kolektivnog ugovora**. S tim u vezi formirana je Radna grupa za izradu Opšteg kolektivnog ugovora, a tim Ministarstva ekonomskog razvoja, na čelu sa državnom sekretarkom za ekonomske politike, Milenom Lipovinom Božović je u proteklom periodu sa posebnom pažnjom radio na analizi zahtjeva svih partnera. U skladu sa potrebom nalaženja zajedničkog kompromisa koji će doprinijeti održivom i dugoročnom rješavanju otvorenih pitanja, Ministarstvo ekonomskog razvoja vjeruje da će socijalni partneri doći do zajedničkog rješenja u budućem periodu.

Uz snažnu podršku socijalnih partnera, nakon više godina stagnacije, **minimalna zarada** je u toku 2021. godine prvobitno povećana sa 222 eura na 250 eura. Dodatno, programom Evropa sad!, minimalna zarada je od 1. januara 2022. povećana na 450 eura, što je povećanje za gotovo 100% za godinu dana rada nove Vlade.

Ministarstvo ekonomskog razvoja podržalo je izgradnju “**Kuće socijalnog dijaloga**” i uvrstilo navedeni projekat u kapitalni budžet za 2022. godinu.

Utvrđen je strateški okvir politike zapošljavanja, kao i podsticaji za zapošljavanje mladih. Kroz **Nacionalnu strategiju zapošljavanja 2021-2025.** definisano je kako izazove pretvoriti u nove prilike za socio-ekonomski razvoj zemlje i za individualni napredak svakog pojedinca.

Program podrške za zapošljavanje mladih ima za cilj zadržavanje mladih u Crnoj Gori, koji će kroz implementaciju mjera podrške za zapošljavanje, mladima pružiti priliku da uče, usavršavaju se i nađu posao u svojoj zemlji. Program predstavlja početak aktivnosti na uvođenju programa “**Garancija za mlade**” u Crnoj Gori.

UNAPREDJENJE PRAVA INTELJEKTUALNE SVOJINE

U oblasti prava intelektualne svojine, preduzimane su aktivnosti na više različitih polja. Kada je u pitanju zakonodavstvo, utvrđeno je 5 predloga zakona, a pripremljena su i 3 dodatna predloga zakona u cilju usaglašavanja sa pravom EU u ovoj oblasti. Nastavljena je intezivna međunarodna saradnju sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu, Zavodom za intelektualnu svojinu EU i Evropskim patentnim zavodom.

Koordinacioni tim za sprovođenje prava intelektualne svojine nastavio je aktivnosti usmjerene na spriječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine. Pokrenuta je analiza usklađenosti tarifa za korišćenje autorskih djela i predmeta srodnih prava u Crnoj Gori sa pojedinim zemljama regiona i EU. Započeta je usluga preddijagnostike u oblasti prava intelektualne svojine, čiji su korisnici privredna društva u Crnoj Gori, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su ta privredna društva upoznata sa benefitima koje im intelektualna svojina pruža i da li iste već koriste.

USVOJENO 26 ZAKONA NA PRIJEDLOG MINISTARSTVA

Ministarstvo ekonomskog razvoja je radilo i na **unapređenju zakonodavnog okvira.** Tokom skupštinskog zasijedanja u decembru, 2021. godine **usvojeno je 26 zakona** koje je Vlada Crne Gore, na prijedlog Ministarstva ekonomskog razvoja uputila Skupštini Crne Gore.

Zakoni koji su prošli skupštinsku proceduru su iz oblasti rada i radnih odnosa, intelektualne svojine, trgovinske razmjene sa inostranstvom, zatim iz oblasti privrednog prava, zaštite potrošača, zaštite konkurencije, kao i zakona o nacionalnom brendu i zaštiti poslovne tajne.

JASNA OPREDIJELJENOST PROCESU EVROPSKIH INTEGRACIJA

Ministarstvo ekonomskog razvoja koordinira radom **devet pregovaračkih poglavlja**, i to: Poglavlje 1 - Slobodno kretanje robe; Poglavlje 2 - Slobodno kretanje radnika; Poglavlje 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga; Poglavlje 6 – Privredno pravo; Poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine; Poglavlje 8 – Konkurencija; Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje; Poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika; Poglavlje 30 – Vanjski odnosi

Takođe, značajno je napomenuti da imajući u vidu obuhvat pravne tekovine EU, Ministarstvo učestvuje i u implementaciji obaveza iz poglavlja: Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji; Poglavlje 25 – Nauka i istraživanje; Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja; Poglavlje 31 – Vanjska, bezbjedonosna i odbrambena politika.

U skladu sa novom metodologijom vođenja pregovora sa EU, **pregovarač za Klaster 2 – Unutrašnje tržište, u sklopu kojeg je devet pregovaračkih poglavlja, je državna sekretarka Ministarstva ekonomskog razvoja, Milena Lipovina-Božović.**

PRIPREMA ZA SPROVOĐENJE PROJEKATA U OKVIRU IPA III

U skladu sa nadležnostima i Programskim okvirom Instrumenta pretprijetne podrške IPA 2021 – 2027 (IPA III), za **koordinirajući resor tematske cjeline IV Konkurentnost i inkluzivni rast** u okviru programa IPA 2021-2027 imenovano je Ministarstvo ekonomskog razvoja. U oktobru 2021. godine uspostavljena je Radna grupa za koja je zadužena za tematske prioritete: (1) razvoj privatnog sektora, trgovina, istraživanje i inovacije; (2) poljoprivreda i ruralni razvoj; (3) ribarstvo i (4) obrazovanje, zapošljavanje, socijalna zaštita, inkluzivna politika i zdravlje. Ukupna vrijednost predloženih projekata za period 2023-2025 iznosi 75 miliona eura. U narednom periodu očekuje se odgovor Evropske komisije u vezi dostavljenog predloga.

EVROPA SAD!

Kao kruna rada u prethodnoj godini, Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva finansija i socijalnog staranja usvojila reformski program **Evropa sad!** Tim Ministarstva ekonomskog razvoja je aktivno učestvovao u kreiranju ovog programa u cilju stvaranja inkluzivnijeg i održivijeg ekonomskog modela.

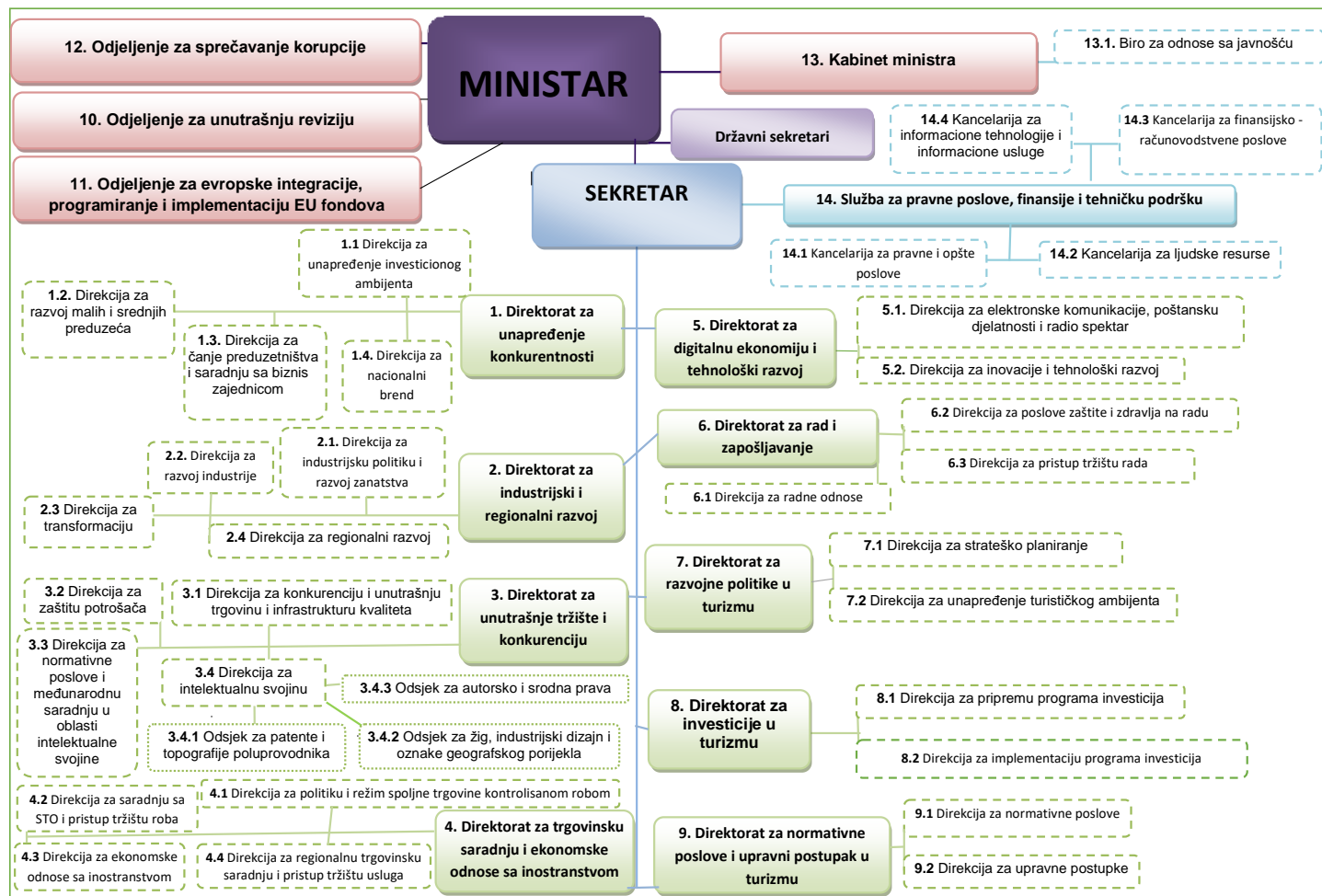
Pomenuti plan i set reformi koje su predviđeni ovim programom podrazumijevaju povećanje neto minimalne zarade na iznos od 450€, uvođenje neoporezivog iznosa bruto zarade do 700€ i progresivno oporezivanje dohotka fizičkih lica.

Namjera je da se ovim planom reformi poveća životni standard građana, ali i podstaknu investicije, zapošljavanje i to ono sa većom netom zaradom, i smanji siva ekonomija. Ovim korakom Vlada Crne Gore je postigla ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore sa EU. Cilj ambiciozne poreske reforme i drugih mjera u okviru programa „Evropa sad!“ je, dakle, i da se radnoj snazi, ali prvenstveno mladima, ulije osjećaj optimizma koji već duže vrijeme nedostaje u Crnoj Gori, i, kako pokazuju istraživanja, dovodi do zabrinjavajuće visokog procenta onih koji razmišljaju o emigraciji u neku od zemalja EU.

Jednoglasna podrška programu „Evropa sad!“ i sindikata i poslodavaca u okviru Socijalnog savjeta bio je odličan signal da je u Crnoj Gori moguće depolarizovati društvo putem usvajanja dobro osmišljenih paketa reformi u korist građana.

II. ADMINISTRACIJA, LJUDSKI RESURSI I FINANSIJE

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

U skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave 118/20 od 07.12.2020. godine formirano je Ministarstvo ekonomskog razvoja. Ministarstvo ekonomskog razvoja u februaru, 2021. godine donosi **Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta**. Novom sistematizacijom Ministarstvo ekonomskog razvoja od preuzetih 14 direktorata i 34 direkcije iz četiri ministarstva iz prethodnog sastava Vlade, formiralo je ukupno **devet direktorata i 27 direkcija**. Shodno preporukama međunarodnih organizacija, novom organizacijom, pored unapređenja efikasnosti rada obezbijeđena je i novčana ušteta u budžetu. Formirano je i **Odjeljenje za borbu protiv korupcije**, zatim **Odjeljenje za evropske intergacije, programiranje i implementaciju EU fondova**, kao važan dio upravljanja EU fondovima, prije svega u oblasti unapređenja konkurentnosti, socijalne politike i politike inovacija. Novi **direktorati za unapređenje konkurentnosti ekonomije i za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj** postavljeni su kao važni nosioci aktivnosti koje su značajne za dalji ekonomski razvoj zemlje. Osnažen je **Direktorat za industrijski i regionalni razvoj**, stavljajući dodatni akcenat na zanatstvo, politiku klastera i regionalni razvoj, a od nekadašnja dva direktorata za rad, radne odnose i pristup tržištu rada formiran je jedan, koji se bavi radom i politikom zapošljavanja - **Direktorat za rad i zapošljavanje**. **Direktorati za trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom i za unutrašnje**

tržište i konkurenciju ojačani su i smislenije postavljeni, a od nekadašnja četiri direktorata u turizmu napravljena su tri i to za **razvojne politike u turizmu, za investicije u turizmu i za normative poslove u turizmu.**

Shodno pozitivnim propisima, Ministarstvo ekonomskog razvoja sprovelo je transparentni proces čiji je cilj bila selekcija najkvalifikovanijeg i najstručnijeg visoko-rukovodnog kadra, čime je postavljen novi standard u državnoj upravi. 10.03.2021. godine, objavljen je **Javni poziv za vršioce dužnosti generalnih direktora direktorata.** Na osnovu Zakona o državnim službenicima i namještenicima **imenovani su vršioci dužnosti,** do postavljenja generalnih direktora direktorata u skladu sa Zakonom.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je upravljanje ljudskim resursima prepoznalo kao važan segment u kreiranju efikasne i odgovorne javne uprave za dobrobit svih građana. S tim u vezi u sklopu Službe za pravne poslove, finansije i tehničku podršku izdvojena je **Kancelarija za ljudske resurse** sa ciljem ozbiljnog i konačnog stavljanja u upotrebu znanja i ekspertize u zahtjevnim unutrašnjim i spoljno - političkim procesima, sa posebnim akcentom na proces pridruživanja Evropskoj uniji i obezbjeđivanje kvalitetnijeg života svih građana i građanki. Unapređenje kadrovske politike Ministarstva ekonomskog razvoja podrazumijeva kontinuirani razvoj sistema upravljanja ljudskim resursima koji treba da dovedu do decentralizacije, depolitizacije, profesionalizacije, racionalizacije i modernizacije na nivou ministarstva.

Prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva ekonomskog razvoja broj 015-102/21-126/6 od 25.2.2021. godine sistematizovano je 220 radnih mjesta, na kojim je raspoređeno 202 zaposlena na 31. decembar 2021. godine.

Službenici Ministarstva ekonomskog razvoja uzeli su učešće u stručnim radionicama i uspješno pohađali 39 različitih tipova obuka za državne službenike i namještenike u organizaciji Uprave za kadrove.

Ministarstvo ekonomskog razvoja po Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave vrši nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada nad Zavodom za metrologiju.

Po osnovu Zakona o akreditaciji, Zakona o standardizaciji i Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom Ministarstvo vrši nadzor i nad radom Akreditacionog tijela Crne Gore, Instituta za standardizaciju i Centra za profesionalnu rehabilitaciju, s tim što im se od strane Ministarstva redovno transferišu mjesečna budžetska sredstva. Nad Agencijom za zaštitu konkurencije ministarstvo takođe vrši nadzor.

Shodno Uredbi o uspostavljanju unutrašnje kontrole u javnom sektoru, Ministarstvo ekonomskog razvoja vrši unutrašnju reviziju nad sledećim institucijama javnog sektora:

- Zavodom za metrologiju
- Fondom rada
- Socijalnim savjetom Crne Gore
- Agencijom za zaštitu konkurencije
- Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova
- Nacionalnom turističkom organizacijom Crne Gore

Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2021. godinu, planirana sredstva Ministarstva ekonomskog razvoja iznosila su 26.293.850,49 €. Budžet Ministarstva ekonomskog razvoja iznosi 1,70 % tekućeg budžeta Vlade Crne Gore ili 0,85 % ukupnog budžeta Crne Gore. Zakonom o Budžetu za 2021. godinu programska klasifikacija obuhvata četiri nivoa (1) glavni program, (2) program, (3) potprogram, (4) aktivnost i kapitalni projekti. U skladu sa organizacionom i programskom klasifikacijom Ministarstvo ekonomskog razvoja (organizacioni kod 40901) ima šest programa: i) Trgovina, zaštita konkurencije, potrošača i intelektualne svojine i unaprijeđenje poslovnog ambijenta; ii) Turistička djelatnost; iii) Politika tržišta rada; iv) Industrijski i regionalni razvoj; v) Digitalna ekonomija i vi) Podsticanje investicija i unapređenje konkurentnosti. U okviru navedenih programa obuhvaćeni su potprogrami i aktivnosti za koje su planirana budžetska sredstva.

Ukupni izdaci budžeta za 2021. godinu iznose 22.089.315,68 €, od čega opšti prihodi iznose 21.941.442,34 €, a donacije 147.873,34 €.

Potrošnja za prvih šest mjeseci 2021. godine – privremeno finansiranje na nivou Ministarstva iznosila je 11.126.798,33 €. Budući da je Zakon o Budžetu Crne Gore za 2021. godinu počeo sa primjenom od 1. jula 2021. godine potrošnja po programima za preostalih šest mjeseci iznosila je:

- Program 15004 – Trgovina, zaštita konkurencije, potrošača i intelektualne svojine i unapređenje poslovnog ambijenta – 1.815.175,42 €
- Program 15019 – Turistička djelatnost – 4.801.068,23 €
- Program 15021 – Politika tržišta rada – 410.208,94 €
- Program 15030 – Industrijski i regionalni razvoj – 1.204.430,94 €
- Program 15031 – Digitalna ekonomija – 1.157.339,80 €
- Program 15034 – Podsticanje investicija i unapređenje konkurentnosti – 1.574.294,02 €

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19), Pravilnikom o sadržaju akta i obrascima za sprovođenje nabavke male vrijednosti („Službeni list CG“, br. 49/17), kao i Pravilnikom o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki ("Službeni list Crne Gore", br. 061/20, 065/20, 071/20, 074/20, 102/20, 051/21), a na osnovu internih pravilnika Ministarstva ekonomskog razvoja tokom 2021. godine, sprovedeni su sljedeći postupci:

- Otvorenih postupaka: 0;
- Jednostavnih nabavki preko 5,000 eura: 6 i
- Jednostavnih nabavki do 5,000 eura: 161.

Postupci jednostavnih nabavki su se odnosili na nabavku usluga: agencije za nabavku avio karata, održavanje vozila, prevođenje, fotokopiranje, nabavku korpi za otpatke u okviru akcije "Neka bude čisto" i obuke za izradu biznis planova u okviru programske linije za razvoja preduzetništva.

III. UNUTRAŠNJA REVIZIJA

U 2021. godini Odjeljenje za unutrašnju reviziju je donijelo Godišnji plan unutrašnjih revizija, koji je u skladu sa Strateškim planom unutrašnje revizije za period 2021-2023 godina. Izvršene su dvije revizije i to:

1. Revizija procesa uspostavljanja i sprovođenja sistema unutrašnjih kontrola
2. Revizija sistema upravljanja rizicima

U prvoj reviziji date su četiri preporuke čiji je rok sprovođenja I kvartal 2022. godine. U drugoj reviziji date su dvije preporuke čiji je rok sprovođenja I kvartal 2022. godine.

Urađen je Godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije br 002-401/22-372/7 od 19.01.2022. godine koji je dostavljen Ministarstvu finansija i socijalnog staranja u skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 075/18).

U decembru 2021. godine pokrenut je postupak unutrašnje revizije nad Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova od strane Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva ekonomskog razvoja, shodno članu 3 stav 1 tačka 9 Uredbe o uspostavljanje unutrašnje revizije u javnom sektoru (Sl. list CG br. 096/21).

IV. AKTIVNOSTI MINISTARSTVA EKONOMSKOG RAZVOJA PO PROGRAMU RADA VLADE

4.1. Sumarni prikaz obaveza po Programu rada Vlade

Realizacija Programa rada Vlade za 2021. godinu

Cjelokupni Program rada Vlade	realizovano	nerealizovano	ukupno
Broj obaveza	67	16	83
%	81%	19%	100%

Tematski dio	realizovano	nerealizovano	ukupno
Broj obaveza	51	5	56
%	91%	9%	100%

Normativni dio	realizovano	nerealizovano	ukupno
Broj obaveza	16	11	27
%	59%	41%	100%

Nerealizovane obaveze po Programu rada Vlade su odložene za narednu godinu usled različitih nepredviđenih okolnosti poput nedostajućih kapaciteta izazvanih različitim faktorima (kadrovskih, finansijskih, COVID-19 i sl.).

Program rada Vlade - Spisak obaveza Tematski dio

Realizovane

1	IV paket mjera - Program subvencionisanja zarada za I kvartal
2	IV paket mjera – Kratkoročne mjere podrške turističkom sektoru u vidu umanjenja godišnje naknade za korišćenje morskog dobra; subvencionisanje turoperatora; turistički vaučeri za izdavaoce privatnog smještaja
3	Izveštaj o realizaciji Nacionalnog programa zaštite potrošača (2019-2021) za 2020. godinu, sa Akcionim planom za sprovođenje Nacionalnog programa zaštite potrošača (2019-2021) za 2021. godinu
4	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2020. godinu
5	Informacija o implementaciji Programske linije za podsticaj proizvodnih procesa u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020. godinu
6	Informacija o aktivnostima po osnovu članstva Crne Gore u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (STO)
7	Izveštaj o sprovođenju CEFTA 2006 Sporazuma u 2020. godini
8	Informacija o aktivnostima iz Poglavlja 3 - Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga
9	Informacija o aktivnostima na sprovođenju posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, sa predlozima daljih aktivnosti (kvartalna)
10	Informacija o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma (polugodišnja)
11	Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (polugodišnja)
12	Informacija o izvještaju o radu na prioritetnom razvojnom projektu NTP za 2020. s Programom rada za 2021. godinu.
13	Izveštaj Ministarstava ekonomskog razvoja o radu i stanju u upravnim oblastima, za 2020. godinu
14	Informacija o implementaciji Programske linije za podsticaj direktnih investicija u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020. godinu
15	Plan pripreme ljetnje turističke sezone 2021. godine
16	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja MMSP 2018-2022, za 2020. godinu
17	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2020. godinu, Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024
18	Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021.
19	Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2021-2024 sa Akcionim planom za 2021 i 2022. godinu
20	Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2024, sa Predlogom akcionog plana zapošljavanja za 2021. godinu
21	Program razvoja klastera u Crnoj Gori za period 2021-2023. godine
22	Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja MMSP 2018-2022, za 2021-2022. godinu
23	Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike 2019-2023, za period 2021-2022. godine
24	Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori, za period 2019-2023, za 2021-2022. godinu
25	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020 za 2019. godinu

26	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja turizma u Crnoj Gori do 2020. godine
27	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike 2019-2023, za 2020. godinu
28	Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2020. godinu u skladu sa ciljevima postavljenih Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020.
29	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije pametne specijalizacije (2019-2024) za 2019. i 2020.
30	Informacija o izvještaju o radu Tehnopolisa za 2020. i programu rada za 2021. godinu.
31	Uspostavljanje Fonda za inovacije
32	Formiranje Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju
33	Informacija o aktivnostima na sprovođenju posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, sa predlozima daljih aktivnosti (kvartalna)
34	Program razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023, s Akcionim planom do 2023. godine
35	Plan pripreme zimske turističke sezone 2021/2022. godine
36	Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, za 2020. godinu
37	Program za inovacije (2021-2024)
38	Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije inovativne djelatnosti 2016-2020
39	Program IT obuke nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje
40	Informacija o aktivnostima na sprovođenju posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, sa predlozima daljih aktivnosti (kvartalna)
41	Informacija o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma (polugodišnja)
42	Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (polugodišnja)
43	Strategija razvoja nacionalnog brenda 2022-2026. godina
44	Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024 sa Akcionim planom za realizaciju Nacionalnog programa zaštite potrošača (2022-2024) za 2022. godinu
45	Program za revitalizaciju prerađivačke industrije u Crnoj Gori
46	Akcioni plan zapošljavanja za 2022. godinu
47	Izveštaj o razvoju tržišta elektronskih komunikacija
48	Izveštaj o aktivnostima na izradi Nacionalnog plana razvoja mreža za širokopojasni pristup internetu
49	Informacija o aktivnostima koje su preduzete na definisanju novog bilateralnog investicionog sporazuma (BIT) u skladu sa EU standardima i najboljom međunarodnom praksom.
50	Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije 2021-2024
51	Informacija o aktivnostima na sprovođenju posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, sa predlozima daljih aktivnosti (kvartalna)

Nerealizovane

52	Program ekonomskog oporavka
53	Strategija za unapređenje zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori 2022.-2027. sa Akcionim planom implementacije za 2022.
54	Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine sa Akcionim planom
55	Nacionalna strategija intelektualne svojine za period 2022 – 2025
56	Akcionni plan za ispunjenje obaveza iz čl. 34-36 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije

Program ekonomskog oporavka (preimenovan u Platforma ekonomskog oporavka 2022–2026. godine), kao i Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine sa Akcionim planom, usvojeni su na sjednicama Vlade u martu mjesecu ove godine (3/03/2022 i 17/03/2022).

Program rada Vlade - Spisak obaveza Normativni dio

Realizovane

1	Predlog zakona o standardizaciji
2	Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o osnivanju Međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju
3	Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske
4	Predlog zakona o potvrđivanju Dodatnog protokola 6 o trgovini uslugama uz Sporazum o izmjeni i pristupanju centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA)
5	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije
6	Predlog zakona o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina
7	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača
8	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju
9	Predlog zakona o mirnom rješavanju radnih sporova
10	Predlog zakona o kontroli izvoza robe dvostruke namjene
11	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnom brendu
12	Predlog zakona o volontiranju
13	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima
14	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o patentima
15	Predlog zakona o zaštiti zaposlenih građana Crne Gore koji se upućuju na rad u inostranstvo
16	Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije Međunarodne organizacije rada broj 190 o nasilju i uznemiravanju u oblasti rada

Nerealizovane

17	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju
18	Predlog zakona o spoljnoj trgovini robom i uslugama koje mogu da se koriste za izvršenje smrtne kazne, mučenje ili drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje („Službeni list Crne Gore“, broj 2/18 od 10. januara 2018.godine)
19	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama
20	Predlog zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti
21	Predlog zakona o potrošačkim kreditima
22	Predlog zakona o proizvodnji, modernizaciji, obilježavanju i markiranju naoružanja i vojne opreme
23	Predlog zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom
24	Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu
25	Predlog zakona o Registru nameta
26	Predlog zakona o nadzoru proizvoda na tržištu
27	Predlog zakona o računanju vremena

4.2.1. Direktorat za unapređenje konkurentnosti

TEMATSKI DIO

- **Program pružanja podrške privredi kroz subvencionisanje zarada**

U cilju umanjavanja negativnih posljedica u poslovanju privrednih društava usljed epidemije Covid 19, Vlada Crne Gore je kreirala više različitih segmenata podrške privredi. Ključni segment dva paketa mjera podrške, Mjere podrške privredi i građanima za I i za II kvartal 2021. godine, predstavlja **Program subvencionisanja zarada zaposlenih za I i II kvartal 2021.** godine, koji je bio usmjeren na privredne subjekte čije poslovanje je u velikoj mjeri i dalje bilo ugroženo i isti je primjenom unaprijeđenog modela dodjele podrške preciznije targetirao kategorije ugroženih djelatnosti i privredne subjekte sa izraženim padom prihoda. Najveći dio dodijeljene podrške je bio usmjeren na ugrožene djelatnosti (koji je obuhvatio veći broj djelatnosti u odnosu na mjere implementirane u 2020. godini), uz povećan intezitet podrške – na 100% minimalne zarade; dok su u II kvartalu, shodno izmijenjenoj metodologiji, obuhvaćene sve djelatnosti koje su zabilježile značajan pad prihoda tokom 2020. godine. Takođe, zarada je subvencionisana i zaposlenim na plaćenom odsustvu i karantinu/izolaciji, kao i za novo zapošljavanje.

Za period od januara do juna 2021. godine, ukupno je **odobreno 21.295 zahtjeva**, na osnovu kojih su isplaćene zarade za ukupno **97.362 zaposlena lica**, u ukupnom **iznosu od 27.242.417,86€**.

- **Program za unapređenje konkurentnosti privrede**

Programom za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu je predviđeno sprovođenje ukupno 7 programskih linija, i to: 5 programskih linija finansijske podrške i 2 programske linije nefinansijske podrške. Ukupan **budžet** opredijeljen za realizaciju Programa za unapređenje konkurentnosti privrede je bio **3.000.000,00€**, dok su pojedinačni iznosi, kao i način i dinamika dodjele podrške definisani pojedinačnim programskim linijama.

Novina u implementaciji Programa u odnosu na 2020. godinu je u tome da je kompletan **proces digitalizovan** sa **online apliciranjem**, pribavljanjem neophodne dokumentacije po službenoj dužnosti, skraćanju rokova u pogledu evaluacije i odobrenja zahtjeva, kao i dinamike u pogledu isplate istih, što predstavlja još jednu dodatnu vrijednost u kvalitetu sprovođenja samog Programa.

Takođe je značajno navesti i da je po prvi put u program uključen i **proces monitoringa** sprovedenih aktivnosti kako bi se obezbijedila kontrola namjenskog trošenja sredstava.

Od 367 pristiglih prijava (346 za finansijsku podršku), **ukupan broj podržanih MMSP** kroz programe finansijske i nefinansijske podrške u 2021. godini **iznosi 202** (188 za finansijsku podršku), pri čemu je 84 preduzeća u vlasništvu žena (74 za finansijsku podršku programske linije). **Ukupan iznos ugovorene podrške iznosi 1.153.015,01€** (1.144.173,12€ za finansijsku podršku).

- **Strategija razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori za 2021-2024, sa Akcionim planom za 2021-2022. godinu.**

Strategija razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori definiše okvir, strateške ciljeve, mjere podrške razvoja ženskog preduzetništva u periodu 2021-2024. god., zasnovane na analizi stanja, kao indikatora uticaja i učinka koji doprinose efikasnoj implementaciji politike. Akcionim planom su predviđene mjere u cilju transformacije sa procesa kreiranja ka efikasnoj implementaciji politike ženskog preduzetništva, i to kroz ciljanu programsku podršku namijenjenu ženama preduzeticama shodno njihovim razvojnim potrebama. Takav pristup je neophodan sa aspekta pristupa finansijama, ali i sa aspekta promocije ženskog preduzetništva i obezbjeđivanja poslovnih usluga i obuka usmjerenih na osnivanje i rast biznisa preduzetnica i podizanje konkurentnosti preduzeća koje će im omogućiti razvoj inovativnih potencijala i pristup novim tržištima.

- **Strategija razvoja nacionalnog brenda 2022-2026. godine**

U cilju uspostavljanja cjelokupne zakonodavno-strateške osnove za razvoj nacionalnog brenda u decembru 2021. godine usvojena je Strategija razvoja nacionalnog brenda 2022-2026. godine.

- **Akcioni plan za 2021-2022 godinu Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2018-2022. godine**

Akcioni plan za 2021-2022.godinu Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) u Crnoj Gori 2018-2022. godine definiše 3 strateška cilja: Jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništva; Jačanje konkurentnost MMSP; Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima.

Realizacija mjera i aktivnosti iz ovog Akcionog plana, doprinijeće: unapređenju poslovnog ambijenta, jačanju dostupnosti i raspoloživosti finansijskih sredstava, unapređenju konkurentnosti MMSP kroz unapređenje raspoloživosti savjetodavnih usluga i informacija, internacionalizacije MMSP i jačanja izvoza, inovativnosti.

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2021. godinu Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024. godina**

Od ukupno **65 aktivnosti** koliko je predviđeno da bude realizovano Akcionim planom za 2020. godinu, **54 aktivnosti je uspješno realizovano ili se realizuje u kontinuitetu**, dok **11 prvobitno planiranih aktivnosti nije realizovano** zbog epidemiološke situacije izazvane korona virusom COVID-19 (održavanje učeničkih sajmov, posjete učenika poslodavcima u cilju sticanja praktičnih znanja i vještina, održavanje nacionalnih takmičenja za učenike osnovnih i srednjih škola), što predstavlja **83%** ispunjenosti ukupno planiranih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2020. godinu. U pogledu utroška finansijskih sredstava od ukupno planiranih **543,379.74€** za realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2020. godinu, realizovano je ukupno **495,290.36€**, ili **91%**. Do navedenog odstupanja došlo je zbog dijela nerealizovanih prvobitno planiranih aktivnosti, koje najvećim dijelom nijesu realizovane zbog pandemije izazvane korona virusom.

NORMATIVNI DIO

- **Izmjene i dopune Zakona o nacionalnom brendu**

U cilju obezbjeđenja adekvatnije i jednostavnije procedure definisanja novog vizuelnog identiteta nacionalnog brenda pripremljene su i izmjene i dopune Zakona o nacionalnom brendu (Sl. list CG br. 146/21). Tako su stvoreni svi potrebni uslovi za adekvatan razvoj i implementaciju predmetne politike.

4.2.2. Direktorat za industrijski i regionalni razvoj

TEMATSKI DIO

• Smjernice za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije u Crnoj Gori

Na liniji utvrđenih prioriteta Vlade Crne Gore, Ministarstvo ekonomskog razvoja je tokom 2021. godine preduzelo aktivnosti vezane za analizu stanja u prerađivačkoj industriji u Crnoj Gori. Pristupilo se izradi Smjernica za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije u Crnoj Gori koje su usvojene na sjednici Vlade Crne Gore od 29. decembra 2021. godine.

Smjernice su pripremljene sa ciljem definisanja mjera i aktivnosti koje će u narednom periodu doprinijeti oporavku crnogorske industrije kroz podsticajni ambijent za razvoj investicija, tehnološke modernizacije, inovativnosti i kreiranje novih industrijskih proizvoda, imajući u vidu da industrija predstavlja značajan proizvodni multiplikator za crnogorsku privredu.

U okviru Smjernica za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije definisane su sljedeći pravci djelovanja:

- Investicije u tehnološku modernizaciju, zamjenu i proširenje proizvodnih kapaciteta u okviru (prerađivačke) industrije;
- Valorizacija i stavljanje u funkciju neiskorišćenih kapaciteta u vlasništvu države/lokalnih samouprava;
- Kreiranje uslova na tenderima koji su prilagođeni potencijalnoj ponudi domaćih prerađivača;
- Inovacije u cilju unapređenja konkurentnosti domaćih proizvoda;
- Podsticaji iz domena poreza, doprinosa i carina.

Smjernicama za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije stvorena je osnova za realizaciju aktivnosti i projekata kojima će se stvoriti povoljni uslovi za privlačenje kvalitetnih i ozbiljnih investitora koji će ulagati u postojeće i/ili izgradnju novih prerađivačkih kapaciteta, kao i realizacija projekata podrške za modernizaciju poslovanja privrednih subjekata u okviru sektora.

• Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike 2019-2023, za period 2021.-2022. godine

U daljem procesu implementacije, na sjednici Vlade Crne Gore od 7. oktobra 2021. godine je usvojen Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike za period 2021-2022. godine. U okviru 4 strateška cilja definisano je 17 operativnih ciljeva sa odgovarajućim indikatorima učinka koji prate uspješnost implementacije Akcionog plana i 63 aktivnosti sa pojedinačnim indikatorima rezultata, nadležnim institucijama, datumom početka i završetka aktivnosti, sredstvima planiranim za realizaciju aktivnosti i izvorima finansiranja. Aktivnosti iz Akcionog plana i njihova realizacija su u nadležnosti resornih ministarstava i institucija javnog sektora, biznis asocijacija i donatora. Za sprovođenje Akcionog plana 2021-2022 planirano je ukupno 450,8 mil. €, odnosno 235,2 mil. € u 2021. godini i 215,6 mil. € u 2022. godini.

Kako bi se odgovorilo na izazove za razvoj industrije u uslovima oporavka u periodu nakon pandemije korona virusa, fokus aktivnosti je na investicijama u sektorima energetike i saobraćaja, kreditnoj podršci za investicije i likvidnost, realizaciji programa za unapređenje konkurentnosti privrede, podsticanju investicija u modernizaciju prerađivačke industrije, razvoju zanatstva, inovacijama, podršci razvoju zelene ekonomije, podsticanju digitalne transformacije preduzeća, unapređenju pristupa tržištu, obrazovanju i obukama za sticanje vještina za potrebe industrije. Dodatno, Akcioni plan 2021-2022. je usklađen sa relevantnim EU saopštenjima o industrijskoj strategiji (COM 102/2020. i 352/2021).

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike 2019-2023, za 2020. godinu**

U skladu sa planom implementacije i monitoringa Industrijske politike Crne Gore 2019-2023 i Programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, na sjednici od 3. juna 2021. godine usvojen je Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023., za 2020. godinu. U cilju implementacije politike industrijskog razvoja u toku 2020.godine, od ukupno 78 aktivnosti koje su sistematizovane u okviru 17 operativnih ciljeva, uspješno je realizovano 50 aktivnosti (65%), dok je djelimično realizovano 19 aktivnosti (24%), a 9 aktivnosti nijesu realizovane (11%), dok su istovremeno implementirane 2 nove aktivnosti. Posmatrano u finansijskom smislu, Akcionim planom je bilo predviđeno 397,63 mil. € za realizaciju razvojnih programa, projekata i aktivnosti. Ukupno realizovana ulaganja u funkciji sprovođenja Akcionog plana za 2020. iznose oko 349 mil. €, a što u odnosu na planirana ulaganja predstavlja 87,8% realizacije Akcionog plana.

Za potrebe obezbeđenja kontinuiteta praćenja implementacije Industrijske politike 2019-2023.godine, shodno izmijenjenoj organizacionoj strukturi u skladu sa Uredbom o načinu rada i organizacije državne uprave, formirano je novo **Koordinaciono tijelo za implementaciju Industrijske politike**, koje će u svom djelokrugu imati dodatni fokus na uspostavljanju koordinacije i konzistentnosti Industrijske politike sa S3 strategijom, kao i sa utvrđenim prioritetima strukturnih reformi iz Programa ekonomskih reformi, čime se omogućava intenzivnija saradnja unutar i između ministarstava na tehničkom i političkom nivou.

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, za 2019. godinu**

Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020. godine, u 2019. godini je pripremljen na osnovu člana 9 Zakona o regionalnom razvoju („Službeni list Crne Gore” br. 20/11, 26/11, 20/15 i 47/2019) i u skladu sa Programom rada Vlade za 2020. godinu. Izveštaj je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 15. oktobra 2020. godine, ali je vraćen u ponovnu proceduru i razmotren i usvojen u 2021. godini.

Za implementaciju Akcionog plana predmetne Strategije u 2019. godini uloženo je ukupno 696,9 mil. € za realizaciju 571 razvojnog projekta, programa i aktivnosti u okviru sva tri pravca razvoja. U odnosu na finansijska sredstva planirana Akcionim planom za istu godinu, koja su iznosila 805,25 mil. €, stepen realizacije plana je 86,5%. Regionalna alokacija utrošenih sredstava bila je sljedeća: za Sjeverni region skoro 353,7 mil. € ili 51% ukupno uložениh sredstava, za Središnji region oko 252,8 mil. € ili 36% i za Primorski region oko 90,4 mil. € ili 13% ukupnih ulaganja.

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, za 2020. godinu**

Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, za 2020. godinu pripremljen i usvojen kao Završni izvještaj o realizaciji Strategije regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014-2020. godina na sjednici Vlade Crne Gore od 07.oktobra 2021. godine. Ukupno realizovana ulaganja u funkciji sprovođenja Akcionog plana za 2020. godinu iznose oko 662 mil. €, što u odnosu na planirana ulaganja od 805,2 mil. €, predstavlja 82% realizacije Akcionog plana.

Imajući u vidu da je 2020. godina bila posljednja godina vremenskog okvira predmetne Strategije, Ministarstvo je pristupilo izradi Završnog izvještaja, koji pored detaljnog pregleda realizacije u 2020. godini sadrži i integralnu analizu realizacije Strategije za period 2014-2020. Od ukupnog broja planiranih aktivnosti 36% aktivnosti je u potpunosti realizovano, oko 30% aktivnosti je djelimično realizovano, dok 25% planiranih aktivnosti nije realizovano. Iako je u posmatranom periodu od planiranih 4,7 mld. €, realizovano 3,7 mld. €, ili 79% plana, Strategija nije uspjela da odgovori na problem depopulacije; nije se doprinijelo smanjenju deficita tekućeg računa

i deficita spoljnotrgovinske razmjene roba; nijesu značajno smanjene razlike u stepenu razvijenosti jedinica lokalnih samouprava; Crna Gora nije uspjela da unaprijedi konkurentnost; industrijska proizvodnja je u posmatranom periodu oscilirala; intenzivan razvoj turizma bio je prisutan do pojave globalne pandemije COVID19; djelimično se doprinijelo smanjenju stope nezaposlenosti sve do 2020. godine; u prethodnom periodu ostvaren je napredak u razvoju saobraćajne infrastrukture posmatran kroz razvoj mreže puteva; proizvodnja energije izražena kroz indeks proizvodnje za sektor Snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom ukazuje na značajne oscilacije od godine do godine; poljoprivreda kao jedan od ključnih razvojnih sektora ostvarila je rast u smislu proizvodnje izražene kroz BDV sektora Poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, dok je prema zvaničnim administrativnih podacima broj zaposlenih u ovom sektoru u padu.

NORMATIVNI DIO

- **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju**

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 30. septembra 2021. godine razmotrila i utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju s izvještajem sa javne rasprave koji je usvojen na sjednici Skupštine Crne Gore od 29. decembra 2021. godine. Analizom stanja na tržištu utvrđeno je da poslednjih godina u Crnoj Gori oblast stečaja karakteriše loša praksa i odlučeno je da ista mora da se promijeni. Samim tim postojeće zakonsko rješenje je moralo da se uskladi sa novim promjenama na tržištu na način da se pojedine odredbe preciziraju i obezbjedi njihova efikasnija primjena, pojedini rokovi skrate i definišu nove odredbe kojima se unapređuje ostvarivanje ekonomičnosti, racionalnosti i efikasnosti stečajnog postupka.

Predloženo zakonsko rješenje prvenstveno se odnosi na stečajne upravnike kroz uvođenje stručnog ispita, licenciranje i provjeru znanja stečajnih upravnika i načina izbora stečajnih upravnika. Navedenim rešenjima se prevazilaze problemi u primjeni postojećeg zakona, poboljšava položaj povjerilaca uz zaštitu interesa i čuva položaj preduzeća u stečaju sa ciljem da stečaj u praksi bude način da privredni subjekt prevaziđe poteškoće u poslovanju. Primjenom ovog propisa pozitivno će se uticati na rad privrednih društava sa aspekta unapređenja i razvoja poslovnog i investicionog ambijenta.

4.2.3. Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju

TEMATSKI DIO

- **Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024, sa Akcionim planom za 2022. godinu.**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 29.12.2021. godine donijela **Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024, sa Akcionim planom za 2022. godinu.** Nacionalnim programom zaštite potrošača 2022-2024, predviđeni su sledeći operativni ciljevi: 1. Obezbijeđen veći stepen zaštite potrošačkih prava i interesa kroz dalje unaprijeđenje zakonodavnog okvira i bolju primjenu važećih instituta zaštite potrošačkih prava; 2. Unaprijeđeno znanje i informisanost potrošača i trgovaca o njihovim pravima i obavezama kroz informativno-edukativne aktivnosti; 3. Uspostavljanje efikasnog sistema saradnje i koordinacije sa različitim stejkholderima značajnim za implementaciju politike zaštite potrošača.

NORMATIVNI DIO

- **Zakon o standardizaciji**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 16.09.2021. godine utvrdila Predlog **Zakona o standardizaciji** ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21 od 31.12.2021. godine). Zakonom o standardizaciji ("Službeni list CG", broj13/08) uređena je oblast standardizacije u Crnoj Gori, kao i osnivanje Instituta za standardizaciju Crne Gore. Novi Zakon o standardizaciji jedan je od zadataka koje Crna Gora treba da ispuni u okviru pregovora sa EU, u okviru Poglavlja 1 Sloboda kretanja robe. Novi Zakon je tako koncipiran da se nastavi dinamika donošenja i uveća primjena standarda u Crnoj Gori, da se stalno unapređuje usklađivanje sa sistemom standardizacije u EU, ali i da se Institut za standardizaciju u organizacionom pogledu i u domenu svojih nadležnosti inkorporira na tržištu na istovjetan način kao i druge institucije sličnog tipa.

- **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 20.05.2021. godine utvrdila Predlog **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije** ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21 od 31.12.2021. godine). Ovim zakonom su stvoreni pravni preduslovi da se kompletira menadžment Agencije za zaštitu konkurencije, izvršeno je usklađivanje sa Zakonom o državnoj upravi i stvorili su se preduslovi za povećanje broja postupaka u ovoj oblasti.

- **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 24.06.2021. godine utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima**. Ovim zakonom je detaljno uređeno pitanje kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava, kako u pogledu prava autora i nosilaca srodnih prava, tako i u pogledu obaveza i ovlašćenja organizacija za kolektivno ostvarivanje prava i korisnika prava, što će doprinijeti značajnom unapređenju sistema kolektivnog ostvarivanja prava u Crnoj Gori. Donošenje ovog zakona predstavljalo je jedno od mjerila za zatvaranje pregovora u pregovaračkom poglavlju VII – Pravo intelektualne svojine.

- **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o patentima**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 13.05.2021. godine utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o patentima**. Predmetnim izmjenama jasno su definisane odredbe neophodne za adekvatnu primjenu Konvencije o evropskom patentu, a ujedno i nedvosmisleno uređena pitanja vezana za okončanje postupaka pokrenutih na osnovu i u vezi sa Sporazumom o proširenju evropskih patenata. Odredbama ovog zakona, zajedno sa odredbama Konvencije o evropskom patentu, omogućava se zaštita domaćih pronalazača u državama članicama Konvencije i pronalazača iz država članica Konvencije u Crnoj Gori i značajno unapređuje sistem registracije patenata kroz omogućavanje šire teritorijalne zaštite prava. Takođe, evropska prijava patenta i evropski patent, pod uslovima određenim ovim zakonom, imaju isto pravno dejstvo kao i nacionalna prijava patenta i nacionalni patent.

- **Zakon o zaštiti poslovne tajne**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 04.11.2021. godine utvrdila **Predlog zakona o zaštiti poslovne tajne**. Cilj donošenja ovog propisa je osiguranje veće pravne sigurnosti i efikasne pravne zaštite poslovnih tajni od protivpravnog prisvajanja na tržištu, čime se nastoji povećati konkurentnost privrednih subjekata čija se komparativna prednost zasniva na poslovnim tajnama. Ovim zakonom vrši se usklađivanje sa pravom Evropske unije.

- **Zakon o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 11.06.2021. godine **utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala**. Benefiti ovog ugovora su bolji pristup obrazovanju, unaprijeđena socijalna integracija i kulturna participacija, kao i jačanje svijesti o izazovima sa kojima se suočava zajednica i pojedinci koji imaju poteškoće u korišćenju štampanih materijala. Marakeškim ugovorom uvode se ograničenja autorskog prava (umnožavanja, distribuiranja, stavljanja na raspolaganje javnosti i javnog izvođenja), kako bi se, između ostalog, omogućilo "korisnicima" ili "ovlašćenim subjektima" da naprave kopije nekog djela u formatu pristupačnom za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala.

- **Zakon o potvrđivanju Konvencije o priznavanju evropskih patenata**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 13.05.2021. godine utvrdila **Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o priznavanju evropskih patenata (Konvencija o evropskom patentu) od 5. oktobra 1973. godine, sa izmjenama člana 63 Konvencije o evropskom patentu od 17. decembra 1991. godine i izmjenama od 29. novembra 2000. godine**. Ovom konvencijom se omogućava podnošenje jedne patentne prijave za više zemalja članica, koja se ispituje po utvrđenim procedurama na jednom mestu, u Evropskoj patentnoj organizaciji sa sjedištem u Minhenu, a priznati patenti se nakon toga izdaju i važe u svakoj od naznačenih zemalja. Umjesto da se isti postupak sprovodi paralelno i odvojeno u više zemalja u kojima podnosilac želi da patentira svoj pronalazak, on se sprovodi na jednom mjestu za više država. Na taj način podnosilac prijave štedi trud i novac (podnosi jednu prijavu, na jednom izabranom jeziku, ima jednog zastupnika, plaća jednu taksu u jednom postupku). U državama članicama ove Konvencije dobija se jak patent, koji ima jedinstvenu vrijednost, jer je rezultat jedinstvenog postupka registracije. Takođe, rasterećuju se administracije država članica i prave značajne uštede, s obzirom da postupak ispitivanja uslova za registraciju patenta (novost, inventivnost i industrijska primjenivost pronalaska) zahtijeva angažovanje velikog broja stručnih lica iz raznih oblasti tehnike. Potvrđivanjem ove konvencije ispunjavaju se obaveze predviđene članom 75, aneks VII Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kojim je propisano da je Crna Gora u obavezi da pristupi Konvenciji o evropskom patentu i omogućava podnošenja evropske prijave patenta domaćim pronalazačima.

- **Zakon o potvrđivanju Konvencije o osnivanju međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 17.06.2021. godine utvrdila **Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o osnivanju međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju**. Punopravnim članstvom u Međunarodnoj organizaciji za zakonsku metrologiju, Crna Gora koju predstavlja Zavod za metrologiju, će ostvariti brojne benefite, a neki od njih su: učešće u definisanju prioriteta za tehnički rad OIML-a, gdje se u prvom redu ističu potrebe sopstvene zemlje; redovno informisanje u vezi sa novim tehnologijama, načinima za ocjenjivanje usaglašenosti, vrstama mjerila, komparativnim rješenjima u drugim zemljama za specifične izazove u radu, dobre prakse u organizaciji metroloških aktivnosti; učešće u definisanju politika i ciljeva OIML strategije, kao i rada same organizacije; učešće u OIML-CS-u, sistemu sertifikacije koji omogućava izdavanje sertifikata o odobrenju tipa mjerila od strane OIML-a, a koji su prihvaćeni od strane ostalih članica; glasačka prava za odlučivanje na komitetima i konferencijama; a može imati i sekretarijate tehničkih odbora (TC), pododbore (SC) i kongresne radne grupe za potrebe TC i SC. Kao punopravni član Crna Gora će uzeti učešće i u donošenju odluka na najvišem nivou u oblasti zakonske metrologije, što će doprinjeti jačanju svjetskog mjernog sistema u oblastima u kojim mjerenja utiču na transparentnost ekonomskih transakcija, zdravlje i bezbjednost.

- **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 14.10.2021.godine utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača**. Ovim zakonom je izvršeno usaglašavanje sa evropskim pravom putem preciznijeg određivanja pojedinih odredbi tog zakona radi otklanjanja manjih jezičkih i/ili pravno-tehničkih nepreciznosti kod preuzimanja potrošačkih direktiva detektovanih tokom intenziviranog procesa pregovora sa Evropskom komisijom (EK) u okviru Poglavlja 28: Zaštita potrošača i javnog zdravlja, a u okviru zvanično prihvaćenog zahtjeva za privremeno zatvaranje ovog poglavlja. Intezivni pregovori Radne grupe za Poglavlje 28, te dodatni EK *skrining* crnogorskog potrošačkog zakonodvstva je obavljen u periodu od 5. decembra 2019. do 25. januara 2021. godine, kada su konačno usaglašene sve predložene zakonodavne intervencije sadržane u tekstu ovog zakona.

4.2.4. Direktorat za trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom

TEMATSKI DIO

- **Informacija o aktivnostima iz Poglavlja 3 - Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**

Pored koordinacije aktivnosti vezanih za Poglavlje 3, u direktnoj nadležnosti Direktorata je sljedeće:

- Praćenje usaglašavanja preostalog nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom o uslugama u skladu s Akcionim planom za transponovanje Direktive o uslugama na unutrašnjem tržištu u nacionalno zakonodavstvo za period 2015-2018;
- Ukazivanje na potrebu postojanja ex ante ocjene usaglašenosti budućeg zakonodavstva sa Direktivom o uslugama od strane nadležnih resora u skladu sa pripremljenim smjernicama;
- Sprovođenje pripremnih aktivnosti za uspostavljanje Jedinствене kontakt tačke za usluge;

U vezi sa realizovanim u prethodnoj godini, na Vladi je usvojena i **Informacija o aktivnostima iz Poglavlja 3 - Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga** (Zaključak Vlade Crne Gore, broj: 04-699/2 od 18.02.2021. godine). Ova informacija je imala za cilj da prikaz svih obaveza i ukaže na kompleksnost i horizontalnu prirodu Poglavlja, kao i na činjenicu da su obaveze koje proizilaze iz ovog Poglavlja kontinuiranog karaktera. Takođe, ista je dala pregled realizovanih obaveza u odnosu na završna mjerila, kao i budućih obaveza nadležnih resora kako bi se stvorili uslovi za zatvaranje Poglavlja.

- **Izveštaj o sprovođenju CEFTA 2006 Sporazuma u 2020. godini**

Direktorat je glavni kontakt za Centralno-evropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA). Na sastanku vanrednog CEFTA Zajedničkog komiteta, održanog 02. jula 2021. godine (u Skoplju, S. Makedonija), kroz Ministarske zaključke (Prilog 1) usvojena su i sljedeća dokumenta:

- ✓ Odluka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br.1/2021, usvojena 21. juna 2021.godine, o izmjenama i dopunama Aneksa 4 CEFTA sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006), uspostavljajući Protokol o definiciji pojma "proizvodi sa porijeklom" i metodama administrativne saradnje iz člana 14, st. 1 i 3, i ukidanju i izmjenama Odluke br. 3/2013 i Odluke 3/2015 Zajedničkog komiteta CEFTA sporazuma o slobodnoj trgovini. Odlukom br.1/2021 inoviraju se postojeća pravila porijekla robe u cilju modernizacije i daljeg pojednostavljenja pravila o preferencijalnom porijeklu robe.

- ✓ Odluka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br.2/2021, usvojena 02. jula 2021. godine, o pružanju podataka CEFTA Strana Sekretarijatu. Ovom odlukom obezbijeđena je dostava relevantnih podataka CEFTA sekretarijatu odnosno pristup određenim zbirnim multivarijantnim statističkim analizama na osnovu podataka koji nisu osjetljivi za poslovanje, obzirom na važnost prikupljanja podataka za praćenje i procjenu sprovođenja obaveza CEFTA strana (uvažavajući da CEFTA strane žele da zadrže adekvatan nivo povjerljivosti, profesionalne tajne i zaštite podataka).
- ✓ Preporuka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br.1/2021, usvojena 02. jula 2021.godine:
  - Aneks 1 Preporuke, br.1/2021; Model teksta za sporazum između CEFTA Sekretarijata i Izvođača
  - Aneks 2 Preporuke, br.2/2021, Obrazac za pravne sporazume između nadležnih organa i Izvođača

Preporukom Zajedničkog komiteta CEFTA sporazuma (sa Aneksom 1 i Aneksom 2), omogućeno je da u kontekstu ugovornih odnosa sa bilo kojim Izvođačem, CEFTA strane i CEFTA sekretarijat, mogu koristiti modele odredbi date u Aneksima 1 i 2 ove Preporuke, u cilju definisanja modela teksta za sporazum između CEFTA sekretarijata i Izvođača odnosno obrasca za pravne sporazume između nadležnih organa i Izvođača.

Ove odluke su na Vladi usvojene kroz **Izveštaj sa sastanka vanrednog CEFTA Zajedničkog komiteta održanog 2. jula 2021. godine** (Zaključak br. 04-3770/2 od 30.07.2021. godine).

Saradnja u okviru CEFTA sporazuma razvijala se kroz 3 prioriteta:

- Prioritet 1: Slobodno kretanje robe kroz usvajanje i sprovođenje programa međusobnog priznavanja;
- Prioritet 2: Slobodno pružanje usluga kroz identifikovanje neusaglašenosti zakonodavstva;
- Prioritet 3: Pregovaranje za zaključivanje Dodatnog protokola 7 o rješavanju sporova.

• **Informacija o aktivnostima po osnovu članstva CG u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (STO)**

Ministarstvo ekonomskog razvoja, u koordinaciji sa resornim institucijama, prati implementaciju međunarodno preuzetih obaveza u okviru STO. U skladu sa navedenim, na Vladi je usvojena **Informacija o aktivnostima po osnovu članstva Crne Gore u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji** (Zaključak br. 04-1455/2 od 26. marta 2021. godine) koja se odnosila na 2020. godinu.

Tokom 2021. godine dostavljena su mišljenja na inicijative u okviru STO, kao i dokumenta za učešće predstavnika Crne Gore na sastancima radnih tijela STO-a. Na zvaničnom web portalu postoji posebna stranica koja se odnosi na STO, i na taj način omogućeno je da sve neophodne informacije o STO-u budu dostupne javnosti na jednom mjestu (treba imati u vidu da je u pitanju međunarodno preuzeta obaveza, kao i da se podaci sa sajta koriste prilikom pripreme različitih izvještaja prema STO i EK).

• **Novi bilateralno investicioni sporazum (BIT)**

U 2021. godini Vlada je usvojila i **Informaciju o aktivnostima koje su preduzete na definisanju novog bilateralnog investicionog sporazuma u skladu sa EU standardima i najboljom međunarodnom praksom i novi BIT model** (Zaključak br. 04-3768/2 od 30. jula 2021. godine). Navedeni model BIT-a je u potpunosti usaglašen sa EU standardima i najboljom međunarodnom praksom u domenu inkluzivnog i održivog ekonomskog razvoja. Navedeni model će služiti kao polazna osnova za pregovaranje novih ili repregovaranje starih bilateralnih investicionih sporazuma Crne Gore sa drugim državama.

U novom BIT modelu inkorporirane su preporuke brojnih međunarodnih organizacija relevantnih za oblast međunarodnog investicionog prava i reformu međunarodnih investicionih ugovora, kao što su: Svjetska banka,

Organizacija za međunarodnu saradnju i razvoj (OECD) i Konferencija Ujedinjenih nacija za trgovinu i razvoj (UNCTAD). Takođe, važno je napomenuti da je u periodu od 7 - 9. decembra 2021. godine u Podgorici održana i runda pregovora za zaključivanje Sporazuma o uzajamnoj zaštiti i promociji investicija između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Mađarske, a navedeni model je poslužio kao polazni dokument za pregovore. U vezi sa pomenutim pregovorima na Vladi je utvrđena **Osnova za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Mađarske** (Zaključak br. 04- 3767/2 od 30. jula 2021. godine);

NORMATIVNI DIO

- **Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene**

Ovaj Zakon je usvojen na Skupštini 29. decembra 2021. godine ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21 od 31.12.2021). Donošenjem ovog zakona su kreirani jedinstveni državni principi u izdavanju dozvola za izvoz, tranzit, brokering i tehničku pomoć u vezi robe dvostruke namjene, čime se nacionalno zakonodavstvo u najvećoj mogućoj mjeri usaglasilo sa Evropskim standardima i međunarodnim propisima u ovoj oblasti a prevashodno sa Uredbom Savjeta (EU) br. 2021/821 od 20. maja 2021.

Predloženim zakonom se postižu sljedeći ciljevi:

- Usklađivanje Nacionalnog zakona sa propisima EU;
- Unapređenje sistema kontrole izvoza robe dvostruke namjene (smanjenje administrativnih opterećenja, uređivanje uslova po kojima se poštuju međunarodne obaveze i standardi, kao i uvažavanje međunarodne prakse);
- Izvršavanje preuzetih obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u UN, kao i brojnih međunarodnih rezolucija, preporuka i drugih dokumenata na planu sprječavanja proliferacije oružja za masovno uništenje i borbe protiv terorizma;
- Pružanje podrške opštim ciljevima politike EU kako su utvrđeni u članu 3. Ugovora o EU, tj. „doprinosa miru i sigurnosti, slobodnoj i poštenoj trgovini te borbi protiv terorizma i zaštiti ljudskih prava”. Njime će se osigurati da i Crna Gora odgovorno postupa u skladu sa svojim međunarodnim obavezama, posebno u pogledu neširenja oružja za masovno uništenje.
- Dodatni naponi Crne Gore da kroz unaprijeđenje sistema izvozne kontrole sprječimo nedržavne subjekte da ostvare pristup osjetljivoj robi, čime će se doprinijeti borbi protiv terorizma.

- **Odluka o izmjeni odluke o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe**

Razlozi za donošenje ove Kontrolne liste su sadržani u potrebi tehničkog usaglašavanja Kontrolne liste sa Uredbom o carinskoj tarifi za 2021. godinu. U cilju što jednostavnije primjene Kontrolne liste od strane privrednika koji se bave spoljnotrgovinskim poslovanjem, kao i ostalih organa uključenih u proces implementacije zakonskih propisa iz oblasti spoljnotrgovinskog prometa predmetna odluka predstavlja kodifikovano rješenje, koje obuhvata:

- rješenja sadržana u Međunarodnoj konvenciji o harmonizovanom sistemu naziva i šifarskih oznaka robe (HS - 2021);
- smjernice za privredne subjekte koji se bave spoljnotrgovinskim prometom kontrolisane robe, po osnovu režime spoljnotrgovinskog poslovanja (oblike izvoza, uvoza, jedinice mjere, itd.)

- **Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene**

Razlozi za donošenje ove odluke je prije svega potpuno usklađivanje Odluke o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene sa Regulativom (EC) No 2019/199 od 17. oktobra 2019. godine. Takođe, jedan od razloga usaglašavanja Nacionalne sa EU listom roba dvostruke namjene sadržan je u činjenici da u okviru Pregovaračkog poglavlja 30, Crna Gora ima obavezu da izvještava Evropsku komisiju o stepenu usaglašenosti

u ovoj oblasti kontrole. Shodno preporukama sa sastanka Pododbora koji je održan 5. oktobra 2021. godine CG će ubuduće usklađivati Nacionalnu kontrolnu listu robe dvostruke namjene sa listom EU na godišnjem nivou.

- **Predlog zakona o potvrđivanju Dodatnog protokola 6 o trgovini uslugama uz Sporazum o izmjeni i pristupanju centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini**

Zaključak Vlade br. 04-2560/2 od 11.06.2021. godine predstavlja pravni okvir za razvijanje i širenje saradnje sa ciljem postizanja postepene liberalizacije i međusobnog otvaranja tržišta usluga, u kontekstu evropskih integracija i uzimajući u obzir relevantne odredbe Opšteg sporazuma o trgovini uslugama (GATS) i obaveze koje su Strane – članice STO preuzele u okviru GATS-a. Isti, pored navedenog, predstavlja pravni osnov za međusobno priznavanje kvalifikacija, intra-regulatornu saradnju i uspostavljanje dijaloga u oblasti elektronske trgovine između CEFTA 2006 Strana.

- **Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske**

Zaključak Vlade br. 04-2559/2 od 01.06.2021. godine treba da riješi problem niskog stepena međusobne liberalizacije u trgovini poljoprivrednim proizvodima i nepostojanje povlastica u trgovini uslugama. Primjena propisa omogućiće plasman određenih poljoprivrednih proizvoda na tržište Republike Turske koji do sada nijesu imali mogućnost izvoza usljed visokih carinskih dažbina. Sa druge strane, liberalizacija crnogorskog tržišta za određene turske proizvode uticaće na manje cijene tih proizvoda na crnogorskom tržištu.

4.2.5. Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj

TEMATSKI DIO

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori, za period 2019-2023, za 2020. godinu**

Vlada Crne Gore usvojila je u decembru 2018. godine Strategiju razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, sa Akcionim planom za period 2019-2020. godina. Ovim strateškim dokumentom prepoznata su ključna pitanja za razvoj poštanske djelatnosti i usaglašavanje sa EU standardima u ovoj oblasti. Na realizaciji aktivnosti koje su predviđene Akcionim planom 2019-2020. godinu, pored Ministarstva ekonomskog razvoja, intenzivno su bili uključeni univerzalni poštanski operator – Pošta Crne Gore AD Podgorica i nezavisni regulator – Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, u domenu svojih odgovornosti i nadležnosti.

Od ukupno 12 aktivnosti koliko je bilo predviđeno da bude realizovano tokom 2020. godine, 10 aktivnosti je uspješno realizovano i realizuju se u kontinuitetu, dok 1 od predviđenih aktivnosti nije realizovana i 1 je djelimično realizovana. Navedeno predstavlja 91,67% ispunjenosti plana za 2020. godinu i odgovara prošlogodišnjem intezitetu ispunjenja aktivnosti.

- **Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2021-2022. godinu**

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 1. jula 2021. godine donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2021-2022. godinu. Predmetnim Akcionim

planom definisane su nove aktivnosti usaglašene sa strateškim ciljevima, nosioci, dinamika realizacije, kao i način finansiranja.

- **Informacija o razvoju tržišta elektronskih komunikacija**

U Crnoj Gori elektronske komunikacione mreže i infrastruktura su na visokom stupnju razvoja, a usluge se korisnicima pružaju putem najsavremenijih tehnologija. Migracija mreža na „All-IP“ okruženje sprovedena je od strane operatora, tako da se preko jedinstvenih mreža baziranih na internet protokolu (IP) pružaju usluge prenosa glasa, prenosa podataka (pristupa internetu) i distribucije audio-vizuelnih medijskih (AVM) sadržaja. U sektoru elektronskih komunikacija u Crnoj Gori postoji stabilan i predvidiv pravni i regulatorni okvir koji je stvorio jednake uslove za sve učesnike na tržištu, a tu činjenicu potvrđuje višegodišnji trend velikih investicija. U prethodnih 10 godina operatori elektronskih komunikacija u Crnoj Gori su investirali preko 600 miliona €, od čega u prethodnih 5 godina, kada su investicije intenzivirane, skoro 450 miliona €. Tokom 2021. godine u razvoj elektronskih komunikacionih mreža i servisa operatori su uložili 61 milion €.

- **Izveštaj o aktivnostima na izradi Nacionalnog plana razvoja mreža za širokopojasni pristup internetu**

Projekat „Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu u Crnoj Gori“ uvršten je na Jedinstvenu listu prioritarnih infrastrukturnih projekata Vlade Crne Gore, u sektoru Digitalne infrastrukture. Grant tehničke podrške koji je odobren kroz Zapadnobalkanski okvir (WBIF) i počeo sa realizacijom u julu 2020. godine, podrazumijeva je aktivnosti na izradi dokumentacije neohodne za obezbjeđivanje izgradnje adekvatne infrastrukture za brz i siguran internet do svih domaćinstava, privrednih subjekata, obrazovnih institucija i zdravstvenih ustanova u cilju podrške digitalnoj transformaciji društva i ekonomije.

Predmetni izvještaj obuhvata pregled aktivnosti koje su rađene u proteklom periodu u okviru WBIF granta, a koje se odnose na Studiju izvodljivosti, Cost-Benefit analizu, Tržišne modele i Plan javnih nabavki, kao i analizu regulatornog okvira. Crna Gora je 04. marta 2022. godine aplicirala za nastavak projekta kroz novi WBIF poziv za tehničku podršku, putem koga je namjera da se ažurira Studija izvodljivosti i Cost-Benefit analiza, uradi skrining uticaja na životnu sredinu i pripremi tenderska dokumentacija

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije pametne specijalizacije S3 (2019-2024) za 2019. i 2020.**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 01. decembra 2021. godine usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije pametne specijalizacije (2019-2024) za 2019. i 2020. U periodu 2019-2020, od ukupno trideset devet (39) aktivnosti dvadeset tri (23) su realizovane, osam (8) su djelimično realizovane, dok je osam (8) aktivnosti nerealizovano. Prikazano u procentima, u izvještajnom periodu je uspješno realizovano 60% planiranih aktivnosti, njih 20% je djelimično realizovano, dok je 20% aktivnosti nerealizovano. Od ukupno 70.208.527,00 eura koliko je Akcionim planom za 2019-2020 bilo predviđeno za sprovođenje aktivnosti, realizovano je ukupno 26.102.274,20 eura (odnosno 37,2%), od čega se 21.619.677,20 eura odnosi na planirane aktivnosti, dok je 4.482.597,00 eura utrošeno na aktivnosti na liniji sa S3, ali koje nisu bile predviđene AP. U pogledu izvora finansiranja, najveći dio sredstava 48,2% je finansiran iz Budžeta Crne Gore, dok je 44,5% finansirano iz sredstava EU. Ostatak sredstava odnosi se na donatorske programe (WBIF, MIDAS II i dr.) - 4% i privatni sektor - 3,3%. Izvještaj utvrđuje ključne probleme i izazove u implementaciji S3 strategije i daje niz preporuka za dalji period sprovođenja, koje su osnov daljih aktivnosti u okviru Operativnog programa za implementaciju S3 2021-2024.

- **Program za inovacije (2021-2024)**

Vlada je na sjednici od 23. septembra 2021. godine usvojila Program za inovacije 2021-2024, čiji je cilj da na jednom mjestu prikaže sve relevantne programske linije podrške inovacijama koje su planirane u narednom periodu, a koje će olakšati inovacionoj zajednici da prepozna sve instrumente koji će biti dostupni i usmjereni na cjelokupni ciklus razvoja inovacije: od same ideje do njene komercijalizacije i izlaska na tržište.

Predloženi Program sadrži osam programskih linija Ministarstva ekonomskog razvoja, koje će se sprovesti po osnovu javnih konkursa. Ministarstvo će svake godine donositi odluku koje od ponuđenih programskih linija će finansirati u skladu sa Zakonom o budžetu.

Program sadrži i Informaciju o programskom okviru Fonda za inovacije Crne Gore, koji se odnosi, prije svega, na krupnije linije podrške inovacijama za preduzeća (grantovi) i saradnju aktera u sistemu inovacija (kolaborativni grantovi), kao i linije podrške za „dokaz koncepta“, inovacione vaučere, prenos tehnologije i zelene poslove. U cilju sprovođenja inovacione politike obezbjeđivanjem i usmjeravanjem finansijskih sredstava iz nacionalnih, međunarodnih i drugih izvora, Fond će posebnim programom utvrditi instrumente podrške i način korišćenja ovih sredstava.

- **Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije inovativne djelatnosti 2016-2020**

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 07. oktobra 2021. godine usvojila Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije inovativne djelatnosti 2016 – 2020. U svrhu izrade Završnog izvještaja, ostvarivanja nezavisne ocjene Strategije i pratećeg Akcionog plana, te i dobijanja preporuka za unapređenje modela planiranja politike inovacija, Ministarstvo ekonomskog razvoja je tokom 2021. sprovelo eksternu evaluaciju. Rezultati eksterne evaluacije čine sastavni dio Završnog izvještaja.

Strategija inovacione djelatnosti predstavljala je izuzetno važan dokument koji je usmjeren na realizaciju ciljeva ekonomskog razvoja, uspostavljanju bolje saradnje između akademskog i privrednog sektora te ostvarivanje kvalitetnijeg okruženja za ostanak talentovanih mladih ljudi u zemlji i privlačenje talenata da žive i stvaraju u Crnoj Gori. Relevantnost Strategije potvrđuju i rezultati njene implementacije koji su na visokom nivou te predstavljaju osnovu za dalji i dinamičniji razvoj inovacione djelatnosti u Crnoj Gori. Takođe, u Izvještaju je prepoznato niz izazova za dalju implementaciju inovacione djelatnosti u Crnoj Gori i dato niz preporuka u daljem procesu programiranja.

- **Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije 2021-2024 s akcionim planom 2021-2022**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 29. decembra 2021. usvojila Operativni program. Ciljevi Operativnog programa za implementaciju S3 2021-2024 su:

- Davanje jasnog presjeka stanja po prioritarnim oblastima;
- Adekvatno adresiranje strateških ciljeva Strategije pametne specijalizacije kroz revidiranje operativnih ciljeva i aktivnosti; i
- Stvaranje kvalitetnog programskog osnova koji će biti poluga daljeg rada na unapređenju implementacije S3.

Operativni program sadrži veći broj jasno artikuliranih operativnih ciljeva, koji na adekvatniji način doprinose realizaciji strateških ciljeva Strategije pametne specijalizacije 2019-2024, odnosno Akcionim planom za period 2021-2022 planirano je 12 operativnih ciljeva i 65 aktivnosti. Za realizaciju Akcionog plana 2021-2022 izdvojeno je 73.510.932,74 eura, koji su planirani na realnim osnovama i iako bilježe manja ulaganja privatnog sektora, na

čemu će se posvećeno raditi u narednom periodu, ukazuju na punu posvećenost države da kroz ulaganja iz budžeta ciljano stimuliše ulaganje privatnog sektora.

Operativni program je dokument od značaja za napredak u evropskim integracijama za Poglavlje 25: Nauka i istraživanje i predstavlja odličan programski osnov za dalju implementaciju Strategije pametne specijalizacije Crne Gore.

- **Informacija o izvještaju o radu na prioritetnom razvojnom projektu NTP za 2020. s Programom rada za 2021. godinu**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 15. aprila 2021. godine usvojila Informaciju o izvještaju o radu na prioritetnom razvojnom projektu NTP za 2020. s Programom rada za 2021. godinu. Riječ je redovnom praćenju rada ustanove u nadležnosti Ministarstva od strane Vlade kao Osnivača i usvajanje programa radi odobravanja godišnjih budžetskih sredstava. Ministarstvo ekonomskog razvoja podržalo je tekući rad NTP-a u ukupnom iznosu od 60.000 eura u 2021. godini, a izgradnja NTP-a se finansira u okviru kapitalnog budžeta, u višemilionskom iznosu.

- **Informacija o izvještaju o radu Tehnopolisa za 2020. i programu rada za 2021. godinu**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 29. aprila 2021. godine usvojila Informaciju o izvještaju o radu Tehnopolisa za 2020. i programu rada za 2021. godinu. Riječ je o redovnom praćenju rada ustanove u nadležnosti Ministarstva od strane Vlade kao Osnivača i usvajanje programa radi odobravanja godišnjih budžetskih sredstava. Ministarstvo ekonomskog razvoja podržalo je rad ove inovacione infrastrukture u ukupnom iznosu od 120.000 eura u 2021. godini.

- **Uspostavljanje Fonda za inovacije Crne Gore**

Jedan od najkrupnijih i najznačajnijih iskoraka u politici inovacija bilo je uspostavljanje Fonda za inovacije Crne Gore. Fond omogućava efikasno sprovođenje inovacione politike kroz obezbjeđivanje i realizaciju sredstava za podsticanje inovacione djelatnosti i tehnološkog razvoja.

U tom smislu, Vlada Crne Gore preduzela je niz koraka:

- donijeta je Odluka o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Fond za inovacije Crne Gore“ („Sl. list CG“, br. 64/21) (na sjednici od 11. juna 2021. godine);
- donijet Statut Društva sa ograničenom odgovornošću „Fond za inovacije Crne Gore“ („Sl. list Crne Gore“, br. 93/21) (na sjednici od 24. juna 2021. godine);
- imenovan Odbor direktora Društva sa ograničenom odgovornošću „Fonda za inovacije Crne Gore“ (na sjednici od 09. septembra 2021. godine); i
- imenovana izvršna direktorica „Fonda za inovacije Crne Gore“ (na sjednici od 04.11.2021. godine).

Tokom 2021. godine ostvarena je podrška za jačanje kapaciteta Fonda za inovacije podrška kroz drugu fazu projekta „Unapređenje systemske podrške inovacijama i razvoju MMSP - Norveška za vas“, za period implementacije 1. novembar 2021 – 30. septembar 2023. godine, a u januaru 2022. godine ostvarena je i tehnička podrška kroz IPA 2020 sredstva, čime se blagovremeno i strukturno pristupilo osnaživanju Fonda i njegovom pozicioniranju u inovacionom ekosistemu Crne Gore. Fond je početkom 2022. godine zaposlio 7 lica, čime su se stekli kadrovski kapaciteti za kreiranje i sprovođenje prvih programskih linija podrške razvoju inovacija.

Ministarstvo ekonomskog razvoja podržalo je Fond za inovacije u ukupnom iznosu od 100.000 eura u 2021. godini za namjene osnivačkog kapitala.

- **Formiranje Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju**

U skladu sa Zakonom o inovacionoj djelatnosti, Vlada Crne Gore je na sjednici od 17. juna 2021. godine donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju, sa izmjenama na sjednici od 14. oktobra 2021. godine.

Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju ključno je savjetodavno tijelo Vlade koje upravlja procesom koordinacije povratnih informacija ciljnih grupa u procesu kreiranja, implementacije i monitoringa procesa pametne specijalizacije. Savjetom predsjedava predsjednik Vlade, čime se omogućava koordinacija i posvećenost procesu sa najvećeg političkog nivoa.

Prva sjednica Savjeta održana je 17. decembra 2021. godine kada je, između ostalog, usvojen implementacioni okvir za inovacije i pametnu specijalizaciju, koji je sačinjen u skladu sa preporukama Generalnog direktorata Udruženi istraživački centar (DG JRC) Evropske komisije i prilagođen crnogorskim uslovima.

Podrška jačanju kapaciteta implementacionog okvira za inovacije i pametnu specijalizaciju podržano je iz više izvora: kroz drugu fazu projekta „Unapređenje sistemske podrške inovacijama i razvoju MMSP - Norveška za vas”, kroz ekspertsku podršku DG JRC-ija, a u januaru 2022. godine ostvarena je i tehnička podrška kroz IPA 2020 sredstva za ove namjene. Podrška se odnosi na: preporuke za efikasno funkcionisanje implementacionog okvira, podršku radu Savjeta, formiranje inovacionih radnih grupa, koncipiranje kontinuiranog procesa preduzetničkog otkrovanja i sl.

NORMATIVNI DIO

- **Predlog Zakona o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina**

Vlada Crne Gore, na sjednici od 23. septembra 2021. godine, utvrdila je Predlog Zakona o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina. Zakon je prošao skupštinsku proceduru i objavljen je u Službenom listu Crne Gore 10. januara 2022. godine. Ovim zakonom propisuje se način korišćenja fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina, zajedničko korišćenje i koordinirana izgradnja fizičke infrastrukture radi smanjenja troškova, kao i druga pitanja od značaja za korišćenje fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina.

4.2.6. Direktorat za rad i zapošljavanje

TEMATSKI DIO

- **Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2025.**

Utvrđen je strateški okvir politike zapošljavanja kroz donošenje **Nacionalne strategije zapošljavanja 2021-2025.** kojom je definisano, kako izazove pretvoriti u nove prilike za socio-ekonomski razvoj zemlje i za individualni napredak svakog pojedinca. Stoga je strateški cilj Strategije stabilan i održiv rast zaposlenosti, zasnovan na jednakim mogućnostima pristupu tržištu rada, dostojanstvenom radu, daljem razvoju znanja i vještina i većoj socijalnoj uključenosti. U cilju ostvarivanja strateškog cilja Strategije definisana su četiri operativna cilja i to:

OPERATIVNI CILJ 1: Ostvarivanje rasta zaposlenosti, ulaganja u kvalitetna i sigurna radna mjesta, kroz unapređenje poslovnog ambijenta; ovaj cilj se odnosi na potrebu sprovođenja mjera i aktivnosti koje će usloviti povećanje tražnje za radom, posebno u pogledu kreiranja poslova, oporezivanja rada i određivanja zarada.

OPERATIVNI CILJ 2: Kreiranje znanja i kompetencija za tržište rada u digitalno doba; ovaj cilj se odnosi na unapređenje ponude rada i kvalifikacija, adresirajući strukturne slabosti u sistemu obrazovanja i obuke, posebno imajući u vidu novi pristup koji je zasnovan na digitalizaciji.

OPERATIVNI CILJ 3: Unapređenje položaja nezaposlenih lica na tržište rada kroz efikasnost usluga za tržište rada i mjera aktivne politike zapošljavanja i jačanje socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva; ovaj cilj definiše mjere i aktivnosti koje treba da doprinesu jačanju usluga tržišta rada i unapređenju aktivnih mjera politike zapošljavanja kao veću mobilnost tržišta rada, što će doprinijeti smanjivanju siromaštva i promovisanju jednakih mogućnosti za sve.

OPERATIVNI CILJ 4: Efikasno funkcionisanje tržišta rada; ovaj cilj definiše mjere i aktivnosti koje se odnose na uspostavljanje efikasnijeg funkcionisanja tržišta rada koje treba da doprinese stvaranju pravednih, transparentnih i predvidljivih uslova rada. Takođe, aktivnosti koje trebaju da omoguće potrebnu fleksibilnost za poslodavce u smislu brzog prilagođavanja ekonomskim promjenama i promjenama na tržištu rada. Pri tom jako je bitno osigurati prava zaposlenih i socijalnu zaštitu, kao i zdravo i sigurno radno okruženje, posebno u uslovima uzrokovanim pandemijom Covid 19. Jačanje institucija tržišta rada od ključnog je značaja za ostvarivanje ovog cilja.

Pripremljeni su godišnji akcioni planovi za 2021.g. i 2022.g. kojim su utvrđene aktivnosti koje treba da doprinesu rješavanju utvrđenih izazova.

- **Program podrške za zapošljavanje mladih**

Ima za cilj zadržavanje mladih u Crnoj Gori, kroz kreiranje mjera podrške za zapošljavanje, koje će im donijeti priliku da uče, usavršavaju se i nađu posao u svojoj zemlji. Program se temelji na pet mjera koje će doprinijeti stvaranju preduslova za ublažavanje negativnih posljedica izazvanih prolongiranim zapošljavanjem mladih, a usmjerene su na obezbjeđenje podrške mladima kroz međuinstitucionalnu saradnju, kreiranje stimulativnog okruženja za zapošljavanje mladih, doprinos digitalizaciji društva, zapošljavanje mladih osoba sa invaliditetom, borbu protiv sive ekonomije, i jačanje apsorpcione moći Crne Gore u oblasti poljoprivrede. Program predstavlja početak aktivnosti na uvođenju programa "Garancija za mlade" u Crnoj Gori.

NORMATIVNI DIO

- **Predlog zakona o zaštiti zaposlenih građana Crne Gore na radu u inostranstvu**

U cilju zaštite prava zaposlenih građana Crne Gore koji se upućuju na rad u inostranstvo donijet je Zakon o zaštiti zaposlenih građana Crne Gore koji se upućuju na rad u inostranstvo. Zaposlenima koji se upućuju na rad u inostranstvo obezbjeđuju se sva prava iz rada i po osnovu rada u obimu koji ne može biti manji od prava za zaposlene u državi u kojoj su upućeni na rad.

- **Predlog zakona o mirnom rješavanju radnih sporova**

Novim Zakonom o mirnom rješavanju radnih sporova kroz rad Agencije kao specijalizovane, nezavisne institucionalne službe za vansudsko, odnosno alternativno rješavanje radnih sporova, kroz stručno i efikasno rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova, stvoreni su uslovi za uspješno poslovanje i unapređenje

poslovnog ambijenta u Crnoj Gori i doprinijelo se da Crna Gora i na ovaj način bude prepoznata kao država sa zavidnim nivoom vladavine prava, kako sa aspekta države, tako i sa aspekta ostvarivanja ljudskih prava.

- **Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije Međunarodne organizacije rada o ukidanju nasilja i uznemiravanja broj 190**

Usvajanjem Zakona o potvrđivanju Konvencije Međunarodne organizacije rada o eliminaciji nasilja i uznemiravanja u svijetu rada broj 190, Crna Gora se svrstava u red država koje su potvrđivanjem ovog standarda iskazale odlučnost u pravcu ostvarivanja dostojanstvenog rada za sve kroz obezbjeđivanje sigurnog radnog okruženja.

4.2.7. Direktorat za razvojne politike u turizmu

TEMATSKI DIO

- **Plan pripreme ljetnje turističke sezone 2021. godine**

Dokumentom su obuhvaćene aktivnosti planirane od strane institucija i preduzeća na državnom i lokalnom nivou, direktno i indirektno uključenih u formiranje turističkog proizvoda sa ciljem stvaranja uslova za kvalitetniju pripremu i odvijanje turističke sezone, a odnose se na unapređenje saobraćajne i komunalne infrastrukture, unapređenje kvaliteta usluga u sektoru turizma i drugim sektorima povezanih sa turizmom i realizaciji aktivnosti u pravcu diverzifikacije turističkih proizvoda.

Realizacijom aktivnosti iz Plana, stvoreni su uslovi za ostvarenje pozitivnih kvalitativnih i kvantitavnih rezultata sezone, izraženih kroz prihode od turizma, broj turista i realizovanih noćenja.

- **Plan pripreme zimske turističke sezone 2021/2022. godine**

Dokument je izrađen na osnovu dobijenih informacija od strane relevantnih nadležnih organa i institucija koje, direktno ili indirektno, učestvuju u pripremi i formiranju turističke ponude tokom zimske sezone. Plan pripreme zimske sezone i Plan pripreme ljetnje sezone, poboljšani su u odnosu na prethodne sa metodološkog aspekta u smislu preciznijeg definisanja indikatora na osnovu kojih se obezbjeđuje kvalitetnije praćenje realizacije definisanih ciljeva.

- **Program razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023. s Akcionim planom**

Definisane su ključne mjere i ciljevi za intenzivniji razvoj ovog vida turizma, zatim aktivnosti i indikatori njihove realizacije, način izvještavanja i evaluacije, kao i druga pitanja od značaja za realizaciju strateških ciljeva u oblasti zdravstvenog turizma.

Dokumentom su definisana tri glavna operativna cilja: Operativni cilj 1: Obezbeđivanje strateškog okvira za razvoj zdravstvenog turizma; Operativni cilj 2: Stvaranje kvalitativnih pretpostavki za međunarodnu konkurentnost; Operativni cilj 3: Jačanje kapaciteta Instituta Dr Simo Milošević, sistema edukacije i praćenja realizacije programa.

- **Izveštaj o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja turizma u Crnoj Gori do 2020. godine**

Obuhvatio je sažetu analizu aktuelnog stanja u oblasti turizma u odnosu na 2008. godinu kada je predmetna Strategija usvojena, kao i informacije o implementaciji aktivnosti iz AP u okviru definisanih ciljeva i mjera.

Veliki izazov je predstavljao nedostatak informacija o realizaciji Strategije za period od 13 godina, s obzirom na to da nije postojala obaveza izvještavanja, niti odgovornost nadležnih ministarstava za turizam da kontinuirano prate realizaciju Strategije. Brojni operativni i strateški ciljevi nijesu realizovani, ili ne u potpunosti, što je detaljno obrazloženo u Izvještaju.

4.2.8. Direktorat za investicije u turizmu

TEMATSKI DIO

- Informacija o aktivnostima na sprovođenju posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (kvartalna)
- Informacija o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (polugodišnja)
- Informacija o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti turizma (polugodišnja)

4.2.9. Direktorat za normativne poslove i upravni postupak u turizmu

NORMATIVNI DIO

- **Novi Zakon o turizmu i ugostiteljstvu**

S obzirom na to da pojedina rješenja važećeg Zakona onemogućavaju privredna društva, kao i fizička lica, da što lakše, efikasnije i ekonomičnije ostvare i zaštite svoja prava i pravne interese, posebno u postupcima pribavljanja odobrenja za obavljanje djelatnosti u turizmu i ugostiteljstvu, cilj ovog Predloga zakona je da se nadležnost organa državne i lokalne vlasti u preduzimanju upravnih aktivnosti i sprovođenju postupaka dovede u vezu sa načelima cjelishodnosti, efikasnosti i ekonomičnosti, što će rezultirati pojednostavljenjem procedure upravnog postupka, odnosno izdavanja rješenja o odobrenju za obavljanje djelatnosti i rješenja o dodjeli kategorije, u cilju lakšeg ostvarivanja prava pružalaca usluga u turističkoj i ugostiteljskoj djelatnosti, te svođenjem troškova za građane i privredu u tim postupcima na zakonski minimum.

Opterećenje za stranke koje je važeći Zakon nametao kada je u pitanju dostavljanje dokaza neophodnih za izdavanje pomenutih odobrenja biće elimisano na način što je odredbom Predloga zakona predviđena obaveza dostavljanja svega tri dokaza za izdavanje navedenih odobrenja, što nije bilo definisano važećim zakonom. Na ovaj način će umnogome biti eliminisane tzv. biznis barijere i suvišna administriranja, čime se Ministarstvo i rukovodilo prilikom sačinjavanja ovog Predloga zakona. Novi Zakon o turizmu i ugostiteljstvu je usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i u fazi je pripreme za prosljeđivanje na mišljenje Evropskoj komisiji.

4.2.10. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova

NORMATIVNI DIO

U skladu sa nadležnostima i Programskim okvirom Instrumenta pretpristupne podrške IPA 2021 – 2027 (IPA III), za koordinirajući resor tematske cjeline IV Konkurentnost i inkluzivni rast u okviru programa IPA 2021-2027 imenovano je Ministarstvo ekonomskog razvoja. U oktobru 2021. godine uspostavljena je Radna grupa za programiranje pretpristupne podrške EU za oblast Konkurentnost i inkluzivni rast koja je zadužena za tematske prioritete: (1) razvoj privatnog sektora, trgovina, istraživanje i inovacije; (2) poljoprivreda i ruralni razvoj; (3) ribarstvo i (4) obrazovanje, zapošljavanje, socijalna zaštita, inkluzivna politika i zdravlje.

4.3. Ostale realizovane aktivnosti izvan Programa rada Vlade

4.3.1. Direktorat za unapređenje konkurentnosti

- **Biznis zone**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je pripremio Informaciju o biznis zonama koja je u decembru 2021. godine usvojena na sjednici Vlade Crne Gore. Informacija sadrži pregled aktivnih biznis zona po opštinama, pregled korisnika biznis zona, kao i pregled dostupnih i ostvarenih olakšica u biznis zonama.

Tokom 2021. godine su takođe održani sastanci sa predstavnicima Glavnog grada u cilju donošenja i usvajanja Odluke o biznis zonama od lokalnog značaja, i sa opštinom Berane u cilju razmatranja mogućnosti za infrastrukturno opremanje biznis zone „Rudeš“.

Prepoznata je potreba za unapređenjem Uredbe o biznis zonama pa je kroz projekat „Uspostavljanje jedinstvene pristupne tačke (SAP) za SME u Crnoj Gori – institucionalna podrška Ministarstvu ekonomskog razvoja“, koji je implementiran od strane EBRD-a, angažovan konsultant koji će u saradnji sa ministarstvom raditi na izmjenama i dopunama Uredbe o biznis zonama.

- **Single Access Point (SAP) Web Portal za MSP u Crnoj Gori**

Ministarstvo ekonomskog razvoja, kroz projekat „Unapređenje preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise“ koji se realizuje kao direktni grant EBRD-a, a u saradnji sa preduzećem Fleka DOO, radi na uspostavljanju IT portala Single Access Point, tj. jedinstvenog portala za podršku MSP. Cilj portala je da na jednom mjestu budu objedinjene sve informacije koje mogu biti od koristi mikro, malim i srednjim preduzećima, a tiču se finansijske i nefinansijske podrške MSPu u Crnoj Gori. Projekat je započet u junu 2021. godine i tokom 2021. godine su usaglašeni i realizovani dizajn i struktura web portala.

- **Registar podsticajnih mjera za investicije**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa Svjetskom bankom i državnim institucijama (ministarstvima, UPCCG, MIA, i dr.) završilo ažuriranje Registra podsticajnih mjera za investicije sa sveobuhvatnim pregledom dostupnih finansijskih i nefinansijskih programa podrške od strane Vlade Crne Gore namijenjenih privatnom sektoru, podsticajnih mjera za investicije, kao i domaće i strane investitore za 2021. godinu.

Registar podsticajnih mjera za investicije predstavlja javno dostupnu bazu podataka o investicionim podsticajima na nacionalnom nivou koje državni organi pružaju domaćim i stranim investitorima u različitim sektorima. Isti sadrži podatke o preko 40 podsticajnih mjera koje su domaćim i stranim investitorima dostupne kroz različite programe podrške namijenjene privatnom sektoru, a koje kreiraju i sprovode nadležna ministarstva. Registar podsticajnih mjera za investicije je dostupan na zvaničnim internet stranicama Ministarstva ekonomskog razvoja (<https://www.gov.me/mek>) i Agencije za investicije Crne Gore (<https://mia.gov.me/>).

- **Evidencija fiskaliteta i parafiskaliteta**

Evidencija fiskaliteta i parafiskaliteta¹ sadrži spisak nameta na državnom i lokalnom nivou, koje su u obavezi da plaćaju fizička i pravna lica. Osnovni cilj kreiranja ove evidencije je centralizacija podataka o nametima koji se naplaćuju u Crnoj Gori, na državnom i lokalnom nivou, a u cilju pojednostavljenja procesa poslovanja i povećanja transparentnosti.

Aktivnosti koje su realizovane u 2021. godini odnose se na: popis svih vrsta nameta (akcize, doprinosi, hartije od vrijednosti, kamate, krediti, kazne, naknade, porez i prirez, pozajmice, prihodi, prodaja, takse, troškovi, carine); finalne konsultacije sa predstavnicima ministarstava, lokalnih vlasti, javnih preduzeća i privrede u cilju provjere unijetih podataka, kao i objedinjavanje preporuka baziranih na dosadašnjem korišćenju portala (npr brisanje nameta i propisa koji se ne primjenjuju u praksi).

Predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja članovi su Radne grupe za izradu Izmjena i dopuna Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, u cilju integrisanja članova Zakona koji se odnose na Evidenciju.

- **Aktivnosti na osnivanju kreditno garantnog fonda**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa izabranom konsultantskom kućom Crimson Capital Corp. i EBRD, u okviru Faze 1 izradilo Mapu puta za uspostavljanje Kreditno-garantnog fonda Crne Gore koja uključuje i nacrt Zakona o njegovom formiranju. Za pripremu navedenog dokumenta uzete su u obzir najbolje međunarodne prakse, analiza najbolje prakse iz drugih KGF-a širom svijeta, direktive Evropske komisije, pravni i regulatorni okvir Crne Gore, te specifičnosti crnogorskog poslovnog i finansijskog sektora.

Konsultanti su održali sastanke sa sedam komercijalnih banaka, dvije lizing kompanije, tri mikrokreditne finansijske institucije i Centralnom bankom Crne Gore. Sve finansijske institucije su potvrdile potrebu za Kreditno garantnim fondom, kako bi se prevazišle prepreke i stimulisale kreditiranje širokog spektra zajmoprimaca/klijenta, kao i njihov entuzijazam za saradnju sa takvom institucijom.

Nakon niza usklađivanja sa komentarima, u saradnji sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i konsultantima na Projektu, finalizovan je Zakon o Kreditno garantnom fondu Crne Gore i isti je bio predmet javne rasprave koja je trajala 20 dana, počev od 30. novembra, zaključno s 20. decembrom. Nakon javne rasprave nastavljene su dalje aktivnosti na usvajanju Predloga zakona – pribavljanje mišljenja relevantnih institucija, dalja usaglašavanja

¹ Prvobitni naziv evidencije – Registar nameta. Nakon više konsultacija kako sa SZZ, tako i u okviru Ministarstva ekonomskog razvoja odlučeno je da se Registar vodi kao Evidencija fiskalnih i parafiskalnih obaveza i da se kao takav izmjenom Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti uvede u sistem.

i sl. Predlog zakona je usvojen na sjednici Vlade 03.03.2022. godine. Opredijeljena su i sredstva u iznosu od 10.4 miliona eura za 2022. godinu, što je, predstavljalo i jedan od glavnih uslova za funkcionisanje i punu operacionalizaciju Fonda.

Značaj Projekta ogleda se u očekivanjima da će u prvih pet godina nakon pokretanja Fonda nacionalna ekonomija biti podržana sa 220 miliona eura (oko 6.000 kredita) preduzetnicima, mikro i malim preduzećima, što bez Kreditno – garantnog fonda ne bi bilo izvodljivo. Projekcije su da će svaka nova investicija od 20.000 eura značiti otvaranje novog radnog mjesta.

- **Savjet za konkurentnost**

U okviru Savjeta za konkurentnost u 2021. godini formirane su **četiri radne grupe** sa ciljem daljeg razvoja i unapređenja sektora MMSP, na različite načine i sa više aspekata:

1. **Nacionalno partnerstvo za cjeloživotno preduzetničko učenje**

Cilj Radne grupe je koordinirani međuresorski rad na unapređenju i podizanju svijesti o daljem razvoju i unapređenju preduzetničkog obrazovanja u okviru formalnog i neformalnog obrazovnog sistema, diseminaciji primjera dobre prakse, jačanju saradnje ključnih aktera uključenih u obrazovne procese i izvan njega. Na ovaj način će se obezbijediti efikasna koordinacija implementacije politike cjeloživotnog preduzetničkog učenja i njenih specifičnih segmenata, u dijelu sprovođenja ciljeva i mjera definisanih samim strateškim dokumentom.

2. **Promocija i identifikacija projekata iz oblasti zelene ekonomije**

Cilj Radne grupe je analiza trenutnih, kao i potencijala za investiranje u zelene projekte u narednih 4 godine. Ovi projekti bi bili usmjereni na poboljšanje energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije, novih zelenih tehnologija i novih vrsta energetske infrastrukture potrebne za budući energetski sistem s niskim emisijama ugljenika. U okviru pojedinačnih institucija, uz dinamičan rad i međuresornu saradnju, realizuju se sljedeće aktivnosti: kreiranje **Mape puta Crne Gore ka cirkularnoj ekonomiji**; **implementacija** različitih **programa finansijske i nefinansijske podrške**, u cilju podsticaja zelenih inicijativa; priprema **Dijagnostičke studije o potrebama poslovnog sektora za zeleni oporavak ekonomije**; rad na intenzivnoj implementaciji razvojnih politika, unapređenju strateškog i regulatornog okvira, u pravcu održive proizvodnje i tranzicije ka konceptu cirkularne ekonomije, itd.

3. **Razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća**

Cilj Radne grupe za razvoj malih i srednjih preduzeća je jačanje procesa koordinacije implementacije sprovođenja Strategije za razvoj MMSP, kao i svih drugih strateških dokumenata koja imaju uticaj na razvoj sektora MMSP. Uspostavljanjem Radne grupe u okviru Savjeta za konkurentnost izvršila se neophodna formalna institucionalizacija saradnje i partnerstva ključnih aktera, čime se obezbijedila efikasna koordinacija implementacije politike MMSP i njenih specifičnih segmenata, kao i jačanje monitoringa i evaluacije. Tokom 2021. godine, održana su 4 sastanka Radne grupe na kojima su sagledani trendovi u privredi i definisani pravci oporavka, analiza finansijskih izvještaja za 2021. godinu, itd., kao i planirane brojne radionice za sektor MSP za 2022.godinu;

4. **Ekonomsko osnaživanje žena**

Cilj Radne grupe za ekonomsko osnaživanje žena je jačanje procesa koordinacije i implementacije sprovođenja Strategije za razvoj ženskog preduzetništva, kao i svih drugih strateških dokumenata koja imaju uticaj na ekonomsko osnaživanje žena. Utvrđena je potreba da je neophodno uspostavljanje institucionalnog okvira u

cjelosti i sveobuhvatne programske podrške koji će doprinijeti ekonomskom osnaživanju žena, odnosno ravnopravnosti polova u političkom i ekonomskom životu zemlje, a što predstavlja osnov za formulisane strateških ciljeva i realizaciju ključnih mjera podsticanja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. U tom kontekstu od strateške je važnosti da se realizacijom Strategije i Akcionog plana uspostavi efektivna javna politika koja promoviše i podržava žensko preduzetništvo kroz partnerstvo između institucija javnog, privatnog i civilnog sektora i koncentracija svih raspoloživih resursa (ljudskih, institucionalnih, administrativnih, finansijskih...) u podsticanju ženskog preduzetništva i promovisanju potreba i primjera dobre prakse.

- **Međunarodni projekti**

Međunarodni projekti implementiraju se u okviru programa EU, COSME, Horizon2020, Interreg, Adrion, Dunavskog programa, i saradnje sa UNDP.

Naziv projekta	Opis
„Unapređenje konkurentnosti privrede u Crnoj Gori“ u saradnji sa UNDP	Projekat se odnosi na podršku privrednicima, klasterima, jedinicama lokalne samouprave i Ministarstvu, u cilju unapređenja konkurentnosti privrede kroz razvoj biznis zona i klastera.
Enterprise Europe Network Montenegro (MontEENegro Konzorcijum, koji funkcioniše od 2008. godine, pored Ministarstva, koje je lider konzorcijuma, čine i Mašinski fakultet Univerziteta CG, Privredna komora CG i Biznis start-up centar iz Bara)	Pružanje praktičnih informacija i pomoći MSP u Crnoj Gori, sa ciljem lakšeg pronalaženja poslovnih partnera, uspostavljanje poslovne saradnje, pristup informacijama o pravnim aspektima i poslovnim regulativama u EU, informacije o programima podrške, zakonodavstvu, posredničke usluge u transferu tehnologije i znanja, stimulisanje crnogorskih malih i srednjih preduzeća da inoviraju.
Enhancing innovation management capacities of SMEs in Montenegro	Projekat ima za cilj da analizira inovativne potencijale u MSP sektoru, sa naglaskom na preduzeća sa potencijalom za rast i razvoj.
Cross-border Cooperation and Competitiveness for SMEs – 3C4SME (Interreg IPA CBC IT-AL-MNE programa)	Projekat ima za cilj unaprjeđenje konkurentnosti programskog područja, kao i podršku biznis aktivnostima MSP sektora, sa naglaskom na poboljšan pristup finansijama inovativnih projekata.
Networking for smart tourism development - NEST (Interreg IPA CBC IT-AL-MNE programa)	Projekat ima za cilj unapređenje održivosti i konkurentnosti jadransko jonske regije jačanjem MSP iz sektora turizma, sa inovativnim pristupima, alatima koji poboljšavaju digitalne tehnologije, umrežavanje i saradnju.
DanubePeerChain (INTERREG Danube Transnational Programme)	Cilj projekta je ojačati organizacije za podršku tržištu rada i organizacije za podršku preduzetništva (BSO) zajedno sa njihovim ciljnim grupama (primarno preduzetnika i zaposlenih u MSP) u izgradnji zajedničkih kapaciteta kako bi mogli učestvovati u inovativnim transnacionalnim lancima vrijednosti kao vrsti poslovnih modela.

4.3.2. Direktorat za industrijski i regionalni razvoj

- **Mjere podrške privredi i građanima za I i II kvartal 2021. godine**

U cilju umanjavanja negativnih posljedica nastalih ozbiljnim poremećajem u poslovanju privrednih društava u Crnoj Gori usljed epidemije korona virusa, Vlada Crne Gore je, na sjednici od 28. januara 2021. godine, usvojila novi (IV) paket Mjera podrške privredi i građanima za I kvartal 2021. godine. Mjere iz ovog paketa usmjerene su na podršku održavanju nivoa zaposlenosti, pospješivanju likvidnosti, povećanju broja turista, stabilnosti poljoprivrede, kao i podršci ranjivim kategorijama stanovništva. Vlada je za realizaciju ovog paketa opredijelila oko 43 mil. € direktnih izdvajanja iz Budžeta i 120 mil. € za smanjenje i odlaganje poreskih i drugih obaveza privrednih subjekata. Dakle, vrijednost ovog paketa iznosio je oko 163 mil. €.

Donošenje ovog paketa mjera, prije svega, bio je rezultat potrebe da se kroz dodatna sredstva pomogne privreda, koja je tokom prethodnog perioda bila finansijski iscrpljena usljed značajnog pada ekonomske aktivnosti, kojoj je u velikoj mjeri doprinijelo zatvaranje granica u toku ljetnje turističke sezone. Namjera Vlade Crne Gore je bila da snažnije podrži targetirane grupe i sektore, kako bi se privredni potencijal sačuvao u što većoj mjeri i obezbijedio okvir za oporavak u narednom periodu, već je dalo pozitivne rezultate.

Mjere podrške privredi i građanima za I kvartal 2021. godine činile su²:

- 1. Podrška ranjivim kategorijama stanovništva**

- 2. Podrška privredi**

- 2.1. Podrška privredi kroz subvencionisanje zarada
- 2.2. Odlaganje i reprogram plaćanja poreza i doprinosa na dohodak
- 2.3. Podrška novom zapošljavanju
- 2.4. Jednokratna podrška privredi za uspostavljanje sistema za elektronsku fiskalizaciju
- 2.5. Povećanje limita ostvarenog prometa sa 18.000 EUR na 30.000 EUR kao uslova za obaveznu PDV registraciju
- 2.6. Smanjenje cijene zakupa prostora u državnom vlasništvu i odlaganje obaveze po istom osnovu
- 2.7. Skraćenje roka povraćaja PDV-a

- 3. Dodatne mjere podrške za turizam i ugostiteljstvo**

- 3.1. Umanjenje godišnje naknade za korišćenje morskog dobra
- 3.2. Subvencionisanje turoperatora
- 3.3. Turistički vaučeri za prosvjetne i zdravstvene radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja

- 4. Dodatne mjere podrške za poljoprivredu i ribarstvo**

- 4.1. Program intervencija na tržištu poljoprivrednih proizvoda, proizvoda ribarstva i akvakulture
- 4.2. Podrška kupovini domaćih proizvoda

Ovim paketom obuhvaćena je podrška za više od 100.000 građana. Paketom mjera podrške za prvi kvartal 2021. godine proširena je pomoć za penzionere koji primaju male penzije, na način što se daje jednokratna pomoć od 50 eura za sve koji primaju penziju manju od minimalne zarade, odnosno ispod 222 eura. Ovim paketom je obuhvaćeno 34.000 penzionera. Oni građani koji su se na kraju 2020. godine našli na evidenciji Zavoda, dobili su jednokratnu pomoć do 100 eura.

---

² [Mjere podrške privredi i građanima za I kvartal 2021_final \(www.gov.me\)](http://www.gov.me)

Vlada je sa jednokratnom podrškom od 50 eura za porodice sa jednim ili dva člana, odnosno od 100 eura za domaćinstva sa tri ili više članova pomogla i porodice koje imaju najteži socijalni status u zemlji, kao i one koji primaju materijalno obezbjeđenje i lične invalidnine.

Što se tiče podrške privredi, Vlada je kada je riječ o subvencijama na zarade proširila Listu ugroženih djelatnosti za skoro 20 novih, što je povećanje za 40% u odnosu na broj djelatnosti koje su do tada bile tretirane kao ugrožene. Dodate su djelatnosti u dijelu transportnog sektora i prerađivačke industrije. Ovom mjerom obuhvaćeno je 4.500 preduzeća i 19.500 zaposlenih, što je 1.000 preduzeća i 3.000 zaposlenih više. Ova mjeru, u smislu intenziteta, je pojačana sa tadašnjih 50%, odnosno 70%, na 100% subvencije na minimalnu bruto zaradu. U cilju podrške za uspostavljanje elektronske fiskalizacije preduzeća sa liste ugroženih djelatnosti je bila podržana u iznosu od 100 eura.

U sklopu paketa mjera je podrška novom zapošljavanju. Time će poslodavci koji zaposle lica koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, biti oslobođeni plaćanja poreza i doprinosa u iznosu od 90% bruto prosječne zarade u 2021. godini, 60% u narednoj i 30% u 2023, za sve koje zaposle do kraja 2021. godine.

Vlada je takođe omogućila preduzećima reprogram poreskog duga na poreze i doprinose na lični dohodak, koji je nastao u trećem i četvrtom kvartalu prošle godine, na period od dvije godine čime se olakšala likvidnost preduzeća i privrede. Osluškujući sugestije malih privrednika, Vlada je takođe povećala limit za PDV registraciju sa 18 hiljada na 30 hiljada eura.

Kada je riječ o sektoru turizma paket mjera sadrži nastavak umanjenja naknade za morsko dobro za 50% u 2021. godini, zatim subvencije za turooperatore, a predstavljena je i nova mjera u vidu turističkih vaučera. Ova mjera ima za cilj podršku turističkog prometa registrovanog privatnog smještaja kao i podršku prosvetnim i zdravstvenim radnicima.

Za realizaciju mjera u II kvartalu odrađena analiza svakog pojedinačnog privrednog subjekta, na osnovu podataka koje je dostavila Uprava prihoda. Procjena ukupnog direktnog i indirektnog finansijskog uticaja realizacije mjera za II kvartal iznosi oko 165 mil. €. Mjere podrške građanima i privredi za II kvartal komplementarne su mjerama iz I kvartala, a dodatno je poseban akcenat stavljen na kreditnu podršku, koja je rezultat međuresorne saradnje unutar Vlade, kao i značajnih pregovora Vlade sa međunarodnim finansijskim institucijama.

Mjere podrške privredi i građanima za II kvartal 2021. godine činile su³:

1. Podrška ranjivim kategorijama stanovništva

2. Podrška privredi

- 2.1. Kreditna podrška privredi
- 2.2. Podrška privredi kroz subvencionisanje zarada
- 2.3. Podrška privredi kroz odlaganje carinskog duga
- 2.4. Produženje roka za realizaciju Covid državne pomoći i povećanje limita
- 2.5. Jednokratna podrška privredi za uspostavljanje sistema za elektronsku fiskalizaciju
- 2.6. Podrška poslodavcima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja - refundacije
- 2.7. Pomoć prevoznicima koji obavljaju javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju
- 2.8. Povraćaj dijela plaćene akcize za nabavku gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za djelatnosti vanrednog prevoza putnika, charter prevoza i prevoza putnika koji pripada aerodromu
- 2.9. Podrška za turističke vodiče
- 2.10. Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu na graničnim prelazima

³ [Mjere podrške privredi i građanima za I kvartal 2021_final \(www.gov.me\)](http://www.gov.me)

Mjerama podrške za II kvartal obezbijedena je podrška ranjivim kategorijama stanovništva i to u vidu popusta od 40% na ukupan iznos računa za električnu energiju za mjesec april, maj i jun penzionerima sa penzijama nižim od 222 eura i nezaposlenim licima sa Evidencije Zavoda za zapošljavanje na dan 31.03.2021. godine, uz uslov da su navedena lica nosioci brojila za električnu energiju. Fiskalni uticaj ove mjere je iznosio oko 5 miliona EUR.

U uslovima smanjene aktivnosti poslovnih banaka i potrebe privrede za dodatnim finansijskim sredstvima, kroz ovaj paket obezbijedena je dodatna finansijsku podršku za likvidnost koja se ogleda u kreiranju kreditnog paketa podrške namijenjenog prije svega mikro, malim i srednjim preduzećima. Čitav kreditni paket sastoji se iz 4 dijela koji će se realizovati u 4 faze, čime se, do kraja 2021. godine planira obezbijediti najmanje 110 miliona eura kredita privredi Crne Gore. Podrška će biti obezbijedena kroz kreditne linije IRF-a, kreditne aranžmane sa EIB-om i CEB-om, ali i kroz uspostavljanje Kreditno-garantnog fonda.

Program subvencionisanja zarada se sprovodio u kontinuitetu, od aprila 2020. godine, a novina se ogledala u tome što se ova podrška realizovala uz inoviranu metodologiju, u smislu posebnog tretmana svakog privrednog subjekta, čiji je procenat podrške bio definisan shodno procentu pada prihoda u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, čime se osiguralo da sredstva idu samo onima koji su najugroženiji. Cilj mjere se sastojao u održavanju nivoa zaposlenosti i ujedno podršci poslodavcima u održavanju nivoa likvidnosti. Ovom mjerom Vlada je podržala oko 6.000 ugroženih privrednih subjekata i oko 20.000 zaposlenih. Ukupan očekivani fiskalni efekat ove mjere je iznosio 15 miliona eura.

Posebno se mora istaći da je produžen rok realizacije COVID-19 državne pomoći do 31.12.2021. godine i ujedno povećan limit iznosa državne pomoći po privrednom subjektu sa prethodnih 800.000 EUR na 1.200.000 EUR. Time je omogućeno da privredni subjekti koji su dostigli limit od 800.000 EUR pomoći dobiju pravo prijave za dodatna direktna sredstva podrške iz ovog paketa čime će hotelijeri koji su već dostigli max limit državne pomoći od 800.000 EUR, biće u mogućnosti da apliciraju za program subvencija u drugom kvartalu.

Novim mjerama predviđeno je i da limit carinske garancije za odloženo plaćanje carinskog duga bude produžen sa 30 dana na 60 dana čime se odlaže naplata carinskog duga (carine i PDV-a) koji dospijeva za naplatu u aprilu, maju i junu 2021. godine, carinskim dužnicima radi prevazilažena teškoća u poslovanju i obezbjeđenje likvidnosti. Ukupan fiskalni efekat ove mjere iznosio je oko 30 miliona EUR.

U sklopu paketa mjera pomoći privredi u dijelu koji se odnosi na pomoć poslodavcima, koji su izvršili odlaganje dospjelih poreskih i neporeskih obaveza kod poreskog organa, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je donijelo Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite. Cilj izmjena i dopuna Pravilnika je da se navedenim poslodavcima omogući ostvarivanje prava na refundaciju naknade zarade za porodijsko, odnosno roditeljsko odsustvo i usvojiteljsko, odnosno hraniteljsko odsustvo.

Novim mjerama je planirana i jednokratna finansijsku pomoć za uvođenje sistema elektronske fiskalizacije i evidentiranje prometa putem sistema elektronske fiskalizacije.

U cilju davanja podsticaja sektoru prevoza putnika u periodu trajanja turističke sezone, predviđen je i povraćaj dijela plaćene akcize za nabavku gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za djelatnosti vanrednog prevoza putnika, čarter prevoza i prevoza putnika koji pripada aerodroma čime se daje mogućnost povraćaja dijela plaćene akcize za pravna lica i preduzetnike koji su registrovani i obavljaju djelatnosti vanrednog prevoza putnika u kopnenom saobraćaju, čarter prevoz i prevoz putnika koji pripada aerodromu.

Pored podrške turoperatorima u I kvartalu, a u cilju redovnog održavanja međugradskih i međunarodnih linija u drumskom saobraćaju, kao i pripremi vanlinijskog prevoza putnika, prevoznicima se omogućava jednokratna finansijska pomoć u visini 500 eura po licenciranoj voznoj jedinici.

Takođe, odlučeno je da se finansijski podrže i turistički vodiči (fizička lica) koji se, kao nezaposlena lica nalaze u evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Ministarstvo ekonomskog razvoja je definisalo proceduru i kriterijume dodjele jednokratne pomoći u iznosu od 300 eura.

Mjerama podrške građanima i privredi za prvi kvartal definisan je set mjera, koje podrazumijevaju konkretna davanja, kao i one koje se odnose na stvaranja uslova za omogućavanje određenih olakšica, uz definisani rok od godinu dana i više. Realizacija ovih mjera nastavljena je i u drugom kvartalu:

- Smanjenje troškova zakupa prostora u državnom vlasništvu i odlaganje obaveze po tom osnovu
- Skraćenje roka povraćaja PDV-a
- Podrška novom zapošljavanju
- Povećanje limita ostvarenog prometa sa 18.000 eura na 30.000 eura kao uslova za obaveznu PDV registraciju
- Umanjenje godišnje naknade za korišćenje morskog dobra
- Turistički vaučeri za prosvjetne i zdravstvene radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja
- Program intervencija na tržištu poljoprivrednih proizvoda i proizvoda ribarstva i akvakulture
- Podrška kupovini domaćih proizvoda

Predlagač Mjere podrške privredi i građanima za I i II kvartal, uz međuresornu intenzivnu saradnju, bilo je Ministarstvo ekonomskog razvoja.

- **Programska linija za modernizaciju prerađivačke industrije**

Zbog potrebe unapređenja proizvodnih procesa nabavkom nove opreme i tehnologija, Vlada Crne Gore je na sjednici od 30. jula 2021. godine, razmotrila i donijela predlog „Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu“, u sklopu kojeg se sprovodila Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa za 2021. godinu.

Programskom linijom za modernizaciju proizvodnih procesa obezbijedena je bespovratna podrška u svrhu nabavke opreme za MMSP preduzeća iz sektora C-prerađivačke industrije u iznosima od 7.000,00€ do 70.000,00€. U okviru realizacije programske linije odobreno je ukupno 9 prijava preduzeća iz sektora prerađivačke industrije u iznosu bespovratne podrške od 369.762,04€. Investicijama u opremu ukupne vrijednosti 1.071.375,00€, omogućeno je tehnološko osavremenjavanje proizvodnih procesa i unapređenje produktivnosti i profitabilnosti poslovanja privrednih subjekata korisnika državne pomoći. Implementacija Programske linije je u 2021. godini unaprijeđena na način što je pored saradnje sa IRFCG potpisan Protokol o saradnji sa svim poslovnim bankama u Crnoj Gori, raspoloživi budžet, procenat i visina bespovratne podrške je značajno uvećana, kao i broj privrednih subjekata kojima je dodijeljena finansijska podrška.

- **Prevazilaženje naslijedjenih problema u prerađivačkoj industriji**

Od početka svog mandata, Vlada Crne Gore suočavala se sa brojnim izazovima koji su vezani za probleme u poslovanju „Toscelik Alloyed Engineering Steel“ Nikšić (Toščelik). U cilju rješavanja ovih problema, resorno Ministarstvo ekonomskog razvoja imalo je intenzivnu komunikaciju sa predstavnicima radnika i menadžmenta

Toščelik Nikšić (sa izvršnim direktorom kompanije, menadžmentom matične firme ili pravnim zastupnicima PricewaterhouseCoopers d.o.o. Beograd -PWC, Srbija). S tim u vezi, organizovano je više sastanaka sa vlasnicima Tosiyali Holding grupe (iz Turske), kao i predstavnicima radnika, sa kojima je otvoreno razgovarano o stvaranju preduslova za ponovno pokretanje proizvodnje. Zahvaljujući tim razgovorima radnicima je u kontinuitetu produžavano plaćeno odsustvo uz isplatu 90% zarade. Dodatno, tokom 2021. godine isplaćeni su zahtjevi svih 291 radnika UNIPROM KAP, koji su imali to pravo po Socijalnom programu iz 2014. godine, u vrijednosti od 4.704.300 €.

- **Razvoj zanatstva**

U oblasti zanatstva, kroz aktivnosti koje su sprovedene u toku 2021.godine, obezbjeđenjem uslova za adekvatno funkcionisanje JU Zanatske komore, kao krovne institucije za zaštitu i unapređenje zanata i zastupanje zajedničkih interesa zanatlija, stvoreni su uslovi za realizaciju daljih aktivnosti na izradi zakonskog i podzakonskog okvira i potrebne harmonizacije sa EU propisima, kao i programskih aktivnosti finansijske podrške, koje će zahtijevati participativan odnos i aktivnu ulogu Zanatske komore.

Na tom planu, intenzivirane su aktivnosti na oživljavanju zanatstva budući da je ovu djelatnost karakterisala stagnacija u odnosu na značaj koji treba da ima u ekonomiji Crne Gore, kreiran je Akcioni plan za unapređenje stanja u oblasti zanatstva u saradnji sa JU Zanatskom komorom. Dodatno, imajući u vidu da Zanatska komora kroz svoju organizaciju i rad, u prethodnom periodu nije na adekvatan način uspjela da obezbijedi uslove za nesmetano funkcionisanje, Ministarstvo je posredstvom organizacije velikog broja sastanaka sa rukovodstvom/predstavnicima zanatlija, aktivnom ulogom doprinijelo pokretanju određenih aktivnosti i inicijativa. Uz podršku Ministarstva ekonomskog razvoja organizovana je Izborna skupština na kojoj je izabrano novo rukovodstvo JU Zanatske komore, čime je stvoren neophodan osnov za realizaciju daljih aktivnosti na izmjeni zakonskog okvira i njegovog usklađivanja sa relevantnim EU propisima, kao i programskih aktivnosti finansijske podrške. Takođe su pokrenute aktivnosti na stvaranju neophodnih pretpostavki za obezbjeđenje preduslova za projekat Kuće zanatstva koji su rezultirali uključenjem projekta u Kapitalni budžet za 2022.godinu, pri čemu će se prva faza odnositi na izradu tehničke i projektne dokumentacije budućeg objekta.

U dijelu pružanja programske podrške zanatlijama, u sklopu Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021.godinu, u okviru programske linije za podršku malim ulaganjima, pružena je podrška za nabavku opreme za obavljanje djelatnosti, računarske opreme, izrada web sajta i sl. za fokusne grupe-žene, mlade u biznisu i zanatlije.

- **Transformacija i privatizacija**

Nastavljen je rad na evidenciji dokumentacije transformisanih i nekih od privatizovanih preduzeća kao i obezbjeđivanje dokumentacije u vezi svojinske i upravljačke transformacije i privatizacije za potrebe Komisije za procjenu tržišne vrijednosti Vlade Crne Gore u cilju pripreme mišljenja na zahtjeve koji su dostavljeni Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte, a u vezi primjene člana 419. Zakona o svojinsko-pravnim odnosima. Na zahtjev ostalih institucija pripremana su i dostavljena mišljenja na pojedine odredbe zakona i drugih propisa.

U toku 2021. godine nastavljen je rad na praćenju međunarodnih arbitražnih i parničnih postupaka koji su pokrenuti protiv Države (i ostalih), za čije praćenje je zaduženo Ministarstvo ekonomskog razvoja (u skladu sa zaključcima Vlade CG), pružanje logističke podrške advokatskim timovima koji zastupaju Državu (i ostale) u ovim postupcima, prikupljanje dokumentacije potrebne za pripremu odbrane u arbitražnim/parničnim postupcima, informisanje Vlade Crne Gore o statusu postupaka, itd.

- **Podrška izrade Strateških planova razvoja jedinica lokalne samouprave**

Strateški plan razvoja jedinice lokalne samouprave, predstavlja jedan od ključnih dokumenata politike regionalnog razvoja imajući u vidu da se praćenjem izrade i podrškom ovog procesa, obezbjeđuje saradnja sa lokalnim samoupravama i usklađenost lokalnog razvoja sa nacionalnom politikom regionalnog razvoja. Shodno pomenutom Zakonu, Ministarstvo daje saglasnost na Predlog strateškog plana razvoja, što je uslov za njegovo usvajanje na Skupštini opštine. U toku 2021. godine, Ministarstvo je dalo 3 saglasnosti na Prijedloge strateških planova razvoja za opštine Tuzi, Rožaje i gradsku opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci. Ujedno, u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj, Ministarstvo je u 2021. godini aktivno podržalo izradu 5 Strateških planova razvoja (pored 3 prethodno navedena i planove u opštinama Nikšić i Ulcinj).

- **Predlog zakona o izmjeni i dopuni zakona o privrednim društvima**

Uzimajući u obzir velike promjene koje je donio Zakon o privrednim društvima, kao i otežane uslove poslovanja zbog situacije izazvane pandemijom virusa COVID 19 koja je umnogome poremetila poslovanje svih privrednih subjekata koji su svoju pažnju usmjerili na rješavanje egzistencijalnih pitanja, ispostavilo se neophodnim da se rokovi za usklađivanje organizacije i registracije privrednih subjekata prolongiraju.

S tim u vezi, Predlog zakona o izmjeni i dopuni zakona o privrednim društvima razmotren je i utvrđen na sjednici Vlade Crne Gore 17. juna 2021. godine, a usvojen na sjednici Skupštine Crne Gore od 29. decembra 2021. godine. Izmjenama Zakona omogućava se izbjegavanje pokretanja postupaka sudske likvidacije po službenoj dužnosti za one privredne subjekte koji su propustili da usklade organizaciju sa ovim zakonom i izvrše registraciju promjene u CRPS-u predviđenom roku, a za koje je sudska likvidacija primarna sankcija za takvo kršenje rokova. Takođe, Predlogom zakona obustavljaju se već pokrenuti postupci sudske likvidacije.

Za naredni period su planirane izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima koje će obezbijediti potrebno usklađivanje u odnosu na Direktivu (EU) 2019/1151, Direktivu (EU) 2019/2121 i dio Direktive (EU) 2017/828 čime će se omogućiti prilagođavanje normi koje su u primjeni, a sve u cilju stvaranja uslova poslovanja koji će svim poslovnim subjektima omogućiti da postanu relevantan i ravnopravan učesnik na jedinstvenom ekonomskom prostoru na dobrobit biznisa i svakog građanina Crne Gore.

- **Zakon o ostvarivanju prava na finansijsku podršku licima koja su bila zaposlena u privrednim društvima u sektoru rudarske i metalske industrije**

Predlog Zakona o ostvarivanju prava na finansijsku podršku licima koja su bila zaposlena u privrednim društvima u sektoru rudarske i metalske industrije je utvrđen na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 1. decembra 2021. godine, dok je isti usvojen na sjednici Skupštine Crne Gore 29. decembra 2021. godine.

Zakon o finansijskoj podršci za bivše zaposlene iz sektora rudarske i metalske industrije, koji su radili u privrednim društvima u većinskom državnom vlasništvu treba da, u značajnoj mjeri, riješi socijalne i finansijske probleme bivših zaposlenih radnika iz ovih privrednih djelatnosti, koji su uvođenjem stečajnog postupka ostali bez mogućnosti daljeg poslovnog angažovanja, ostvarivanja prava na puni iznos penzija i bez sredstva po osnovu socijalnih programa.

Osnovi ciljevi koji će se ostvariti dodjeljivanjem finansijske podrške bivšim zaposlenim su: ostvarivanje socijalne pravde; pravično zadovoljenje finansijskih potreba bivših zaposlenih koji su bili prinuđeni da pođu u prijevremenu penziju; pravično zadovoljenje finansijskih potreba bivših zaposlenih koji nakon prestanka radnog odnosa nisu zasnovali radni odnos kod drugog poslodavca; poboljšanje materijalnog položaja bivših zaposlenih i članova njihovih porodica. Na osnovu urađenih analiza očekivanja su da će oko 1.300 bivših zaposlenih zahtijevati dobijanje finansijske podrške, pa je za ovu namjenu planirano 12 miliona eura sredstava iz Budžeta.

4.3.3. Direktorat za unutrašnje tržište i konkurenciju

- **Informacija o sprovedenoj analizi trgovačkih marži na proizvode**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je predložilo a Vlada Crne Gore donijela: Informaciju o sprovedenoj analizi trgovačkih marži na proizvode koji predstavljaju osnovne životne namirnice u Crnoj Gori. Ova informacija je sačinjena u saradnji sa Tržišnom inspekcijom, a njen cilj je da se trgovcima preporuče trgovačke marže u trgovini na veliko i trgovini na malo na način da se izbjegne dodatni vještački rast cijena na unutrašnjem tržištu.

Naime, kako su trgovačke marže (razlika u cijeni) definisane u procentualnom iznosu, uvećanjem ulazne cijene kako u trgovini na veliko tako i u trgovini na malo se kumulativno uvećava krajnja maloprodajna cijena za građane. Shodno navedenom preporučene su niže stope marži. Shodno navedenom i situaciji na tržištu, a i nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja da prati ekonomsku konjunkturu tržišta usvojena je i nova tehnologija praćenja trendova cijena na uzorku od 17 prehrambenih proizvoda.

- **Postupanje sa 10.500t pšenice**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je preuzelo u nadležnost 10.500t pšenice koja je 02.05.2020. godine smještena u silosima Luke Bar i koju je nabavilo bivše Ministarstvo ekonomije. Ministarstvo ekonomskog razvoja je u skladu sa Zakonom o interventnim nabavkama kontaktiralo nosioce snadbjevanja (trgovačka preduzeća) po opštinama, radi preuzimanje predmetne pšenice i dobijen je odgovor da ta pšenica nije nabavljena u komunikaciji sa njima i nije potrebna na tržištu. Ministarstvo ekonomskog razvoja je u komunikaciji sa menadžmentom Luke Bar od trenutka preuzimanja obaveze smanjilo troškove skladištenja (troškovi skladištenja su uređeni Tarifom Luke Bar na 0,3 eur/t dnevno) za 50% mjesečno pa je tim postupkom dodatno umanjena šteta koja je mogla biti izazvana. Kako se predmetna roba nije mogla upotrijebiti shodno namjeni za koju je nabavljena, Vlada Crne Gore je donijela Odluku o prestanku postojanja ozbiljnih poremećaja na tržištu izazvanih epidemijom zarazne bolesti COVID 19 ("Službeni list CG", br. 60/21), koja je stupila na snagu 8.6.2021. godine. Shodno Zakonu o državnoj imovini, predmetna pšenica je proknjižena kao nefinansijska državna imovina. Svom državnom imovinom upravlja Uprava za katastar i državnu imovinu pa je u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore predmetna pšenica uknjižena u jedinstvenu evidenciju državne imovine. Zbog racionalnosti zatim i veoma skupoj skladištini u Luci Bar i narastajućim troškovima održavanja pšenicu je u skladu sa zakonom nadležni organ prodao po cijeni koja je nadoknadila sve troškove.

- **Odluka o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspekcijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača**

Na osnovu Zakona o zaštiti potrošača („Službeni list CG“ br. 2/14, 6/14, 43/15, 70/17, 67/19 i 146/21), a polazeći od velikog broja zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača, kao i od potrebe da se na odgovarajući način uspostavi funkcionalan sistem saradnje nadležnih organa, pripremljena je **Odluka o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspekcijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača**, koju je Vlada donijela 8. IV 2021. godine (objavljena u „Sl. List CG“, br. 53/21) a kojom je stvoren pravni osnov za uključivanje svih nadležnih organa i institucija u informacioni sistem za zaštitu potrošača (**CISZP**). Ovaj sistem obezbjeđuje da svaka potrošačka žalba dođe do nadležnog organa, kao i da potrošač dobije povratnu informaciju o postupanju organa po žalbi.

- **Predlog zakona o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 11.06.2021. godine utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala. Benefiti ovog ugovora su bolji pristup obrazovanju, unaprijeđena socijalna integracija i kulturna participacija, kao i jačanje svijesti o izazovima sa kojima se suočava zajednica i pojedinci koji imaju poteškoće u korišćenju štampanih materijala. Marakeškim ugovorom uvode se ograničenja autorskog prava (umnožavanja, distribuiranja, stavljanja na raspolaganje javnosti i javnog izvođenja), kako bi se, između ostalog, omogućilo "korisnicima" ili "ovlašćenim subjektima" da naprave kopije nekog djela u formatu pristupačnom za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala, te omogućava prekogranična razmjena kopija koje su napravljene u skladu sa ograničenjima iz Marakeškog ugovora.

- **Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o priznavanju evropskih patenata**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 13.05.2021. godine utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o priznavanju evropskih patenata (Konvencija o evropskom patentu) od 5. oktobra 1973. godine, sa izmjenama člana 63 Konvencije o evropskom patentu od 17. decembra 1991. godine i izmjenama od 29. novembra 2000. godine. Ovom konvencijom se omogućava podnošenje jedne patentne prijave za više zemalja članica, koja se ispituje po utvrđenim procedurama na jednom mestu, u Evropskoj patentnoj organizaciji sa sjedištem u Minhenu, a priznati patenti se nakon toga izdaju i važe u svakoj od naznačenih zemalja. Umjesto da se isti postupak sprovodi paralelno i odvojeno u više zemalja u kojima podnosilac želi da patentira svoj pronalazak, on se sprovodi na jednom mjestu za više država. Na taj način podnosilac prijave štedi trud i novac (podnosi jednu prijavu, na jednom izabranom jeziku, ima jednog zastupnika, plaća jednu taksu u jednom postupku). U državama članicama ove Konvencije dobija se jak patent, koji ima jedinstvenu vrijednost, jer je rezultat jedinstvenog postupka registracije.

- **Prava u oblasti intelektualne svojine**

U 2021. godini Direkcija za intelektualnu svojinu je registrovala 1026 prava industrijske svojine i sprovela postupke održavanja 2120 već registrovanih prava industrijske svojine, što je ukupno 3146 sprovedenih upravnih postupaka u ovoj oblasti. U ovim postupcima, u skladu sa lex specialis zakonima, ostvaren je visok prihod Budžetu Crne Gore kroz plaćene administrativnih taksu u iznosu od 590,987.27 eura i plaćene naknade u iznosu od 29,781.60 eura, što predstavlja ukupni prihod od 620,768.87 eura. Pored navedenog, prihod ostvaren preko WIPO-a i EPO-a je oko 1,000,000.00 eura.

Polazeći od značaja baza podataka Direkcija je intenzivno radila na implementaciji određenih alata za pretraživanje registrovanih prava industrijske svojine, i omogućila uslugu pretrage svim zainteresovanim licima, koji u pravnom prometu planiraju da koriste ili već koriste svoja prava intelektualne svojine. U 2021. godini završene su implementacije WIPO Publish, i HDB-a i CP3 projekat. Ukazujemo na značaj implementacije HDB-a, čime je Crna Gora proširila učešće u TMclass-u i koristiće i prihvatati uslove iz usklađene baze podataka o robama i uslugama (HDB) u TMclass-u, na crnogorskom jeziku. U TMclass-u učestvuje 87 kancelarija za intelektualnu svojinu i nudi korisnicima mogućnost pretraživanja i prevođenja robe i usluga na 44 dostupna jezika, kao i provjeru ispravne klasifikacije termina. Značaj ove baze, u svijetu intelektualne svojine, konstantno raste.

U 2021. godine preduzete su aktivnosti na promociji intelektualne svojine i načinjeni prvi koraci u oblasti pružanje usluga preddijagnostike malim i srednjim preduzećima. Na osnovu Javnog poziva mikro, malim i srednjim preduzećima za besplatne konsultantske usluge preddijagnostike u oblasti prava intelektualne svojine, Tim za pružanje usluge preddijagnostike, izvršio je ovu usluga u dva privredna društva. Ukazujemo da je cilj pružanja usluge preddijagnostike, da se kod malih i srednjih preduzeća podigne svijest o značaju intelektualne svojine, kao

poslovnog sredstva koje znatno može doprinijeti njihovoj konkurentnosti, prepoznatljivosti i poziciji proizvoda na tržištu. Dakle, cilj je da mala i srednja preduzeća u većoj mjeri integrišu intelektualnu svojinu u poslovanje, što će u krajnjem doprinijeti da poslovni partneri i investitori mogu na osnovu jakog portfolia prava intelektualne svojine prepoznati visok stepen njihove stručnosti, specijalizacije i tehnološkog kapaciteta unutar preduzeća.

- **Međunarodna saradnja i ostale aktivnosti**

U periodu od 1. januara do 31. decembra 2021. godine, Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER) sprovodilo je redovnu međunarodnu saradnju u oblasti intelektualne svojine sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO), Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) i Evropskim zavodom za patente (EPO). Pored toga, MER je učestvovao u implementaciji projekta IPA 2016 - Promovisanje kulture inovacija i podrška saradnji između aktera u istraživanju, obrazovanju i inovacijama. Takođe, MER je prihvatio učešće u Projektu o intelektualnoj svojini za CEFTA strane, koji finansira EU.

I Saradnja sa WIPO-om

Saradnja sa WIPO-om odvijala se na osnovu Plana rada za 2021. godinu sa Sektorom za razvijene i države u tranziciji (WIPO TDC), u skladu sa Memorandumom o razumijevanju između Crne Gore i WIPO-a (koji je potpisan u oktobru 2018. godine). Osoblje MER-a učestvovalo je na jednoj konferenciji, kao i na webinarima, sastancima i drugim događajima koje je organizovao WIPO. Radna grupa MER-a, uz ekspertsku podršku WIPO-a, izradila je Nacrt strategije intelektualne svojine za period od 2022. do 2025. godine.

II Saradnja sa EUIPO-om

Saradnja sa EUIPO-om odvijala se na osnovu Plana rada za 2020. i 2021. godinu, sa fokusom na Harmonizovanu bazu podataka (HDB) i projekat konvergencije praksi CP3 (Zajednička praksa u pogledu razlikovnosti figurativnih žigova koji sadrže opisne/nerazlikovne riječi). Pored toga, osoblje MER-a učestvovalo je na Koordinacionim sastancima o saradnji, žigovima i industrijskim dizajnima. Predstavnici MER-a učestvovali su na redovnom godišnjem sastanku visokog nivoa za države Zapadnog Balkana. Predstavnici MER-a učestvovali su na Konsultativnom sastanku o Projektu o intelektualnoj svojini za CEFTA strane, tokom koga su iskazali zainteresovanost za učešće u ovom projektu.

III Saradnja sa EPO-om

Saradnja sa EPO-om odvijala se kroz učešće osoblja MER-a na sastancima, obukama, jednoj konferenciji i drugim događajima koje je EPO organizovao, kao i kroz prisustvo na sastancima Administrativnog odbora, Komiteta za tehničku i operativnu podršku (TOSC) i Komiteta za patentno pravo (PLC). Jedan predstavnik MER-a bio je član Radnih grupa 3 i 4 projekata konvergencije praksi, a takođe i Radne grupe projekta Doseg intelektualne svojine u podsticanju inovacija.

IV IPA 2016 - Promovisanje kulture inovacija i podrška saradnji između aktera u istraživanju, obrazovanju i inovacijama

Predstavnici MER-a učestvovali su u projektu IPA 2016 - Promovisanje kulture inovacija i podrška saradnji između aktera u istraživanju, obrazovanju i inovacijama. U svrhu implementacije ovog projekta, MER je oformio tim sastavljen od deset (10) službenika Direkcije za intelektualnu svojinu koji je pohađao online obuke o dijagnostici intelektualne svojine za mala i srednja preduzeća. Pet (5) predstavnika MER-a je učestvovalo na Radionici Primjena inovacija u nauci i privredi u Crnoj Gori, koja je održana 4. juna 2021. godine u Budvi, gdje su imali prezentaciju o projektu Promovisanje kulture inovacija i podrška saradnji između aktera u istraživanju, obrazovanju i inovacijama. Pored toga, predstavnici Direkcije za intelektualnu svojinu učestvovali su na događaju Predstavljanje uspješnih EU i ostalih projekata MER-a, koji je održan u Delta City-u, Podgorica, 17. decembra 2021. godine, kada su rezultati projekta, odnosno benefiti pre-dijagnostike za MSP predstavljeni široj javnosti.

V Projekat o intelektualnoj svojini za strane CEFTA-e

Na poziv EUIPO-a, četiri (4) predstavnika MER-a, učestvovala su na online Konsultativnom sastanku o mogućem projektu o intelektualnoj svojini koji bi finansirala EU za strane CEFTA sporazuma, koji je održan 17. juna 2021. godine. Tokom sastanka, nakon prezentacije o budućem projektu, predstavnici MER-a izrazili su zainteresovanost za učešće u projektu.

U daljoj komunikaciji, MER je dostavio odgovore na Upitnik koji je služio za prikupljanje podataka potrebnih za pripremu projekta. Pet (5) predstavnika MER-a učestvovalo je na video sastanku održanom 27. septembra 2021. godine, na kome je potvrđen prijem odgovora i dati odgovori na dodatna pitanja.

Tokom CEFTA sedmice 2021, održane u Skoplju, Sjeverna Makedonija, dva (2) predstavnika MER-a učestvovala su na Tehničkoj radionici za zavode/institucije za intelektualnu svojinu iz CEFTA država, 14 -16. decembra 2021. godine. Tom prilikom, predstavnici MER-a predložili su aktivnosti za koje smatraju da bi trebalo da budu uvrštene u Projekat.

4.3.4. Direktorat za trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom

- **Poglavlje 30 – Vanjski odnosi**

Poglavlje 30 je privremeno zatvoreno. Međutim, i pored činjenice da je privremeno zatvoreno, Crna Gora ima obavezu da aktivno radi na daljem usklađivanju legislative sa pravnom tekovinom EU, svojih politika prema trećim zemljama i pozicija u međunarodnim organizacijama s politikom i pozicijama koje je usvojila EU, kao i međunarodnih sporazuma, a kako bi se danom pristupanja osigurala puna primjena i sprovođenje *acquis-a*. Direktorat je zadužen za koordinaciju aktivnosti, ali i izradu dokumenata koja se odnose na pomenuto poglavlje. S tim u vezi, u dijelu nadležnosti poglavlja 30, izrađen je *Prvi i Drugi prilog izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2021*, *Drugi prilog izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2021*, kao i *Dopuna II priloga Izvještaju Evropske komisije o Crne Gore 2021*. koji su dostavljeni Evropskoj komisiji. Takođe, Vlada Crne Gore je 17. novembra 2021. usvojila dokument **Mapu puta ispunjenja preostalih obaveza u odnosu na privremeno zatvoreno pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi**. Pripremljen je i materijal za sastanak Pododbora za trgovinu, carine, industriju i poreze, kao i mnoga druga dokumenta.

- **Trgovina kontrolisanom robom**

Direkcija za politiku i režim spoljne trgovine kontrolisanom robom je ovlašćena za vođenje upravnog postupka u cilju izdavanje dozvola i saglasnosti na osnovu Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem i vojnom opremom („Sl.list CG“ br.40/16), Zakona o kontroli izvoza robe dvostruke namjene („Sl.list CG“ br. 30/12), te Zakona o spoljnoj trgovini ("Sl. list RCG", br. 28/04, 37/07 i „Sl.list CG“ br.57/14).

U periodu 01.01.2021-31.12.2021.godine izdato je:

- 338 dozvola na osnovu Zakona o spoljnoj trgovini ("Sl. list RCG", br. 28/04, 37/07 i „Sl.list CG“ br.57/14),
- 141 dozvola za spoljnu trgovinu,
- 114 saglasnosti na osnovu Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem i vojnom opremom („Sl.list CG“ br.40/16) i
- 3 dozvole na osnovu Zakona o kontroli izvoza robe dvostruke namjene („Sl.list CG“ br. 30/12).

- **Sporazumi o slobodnoj trgovini**

Direktorat je zadužen da inicira, pregovara, zaključuje i prati implementaciju **sporazuma o slobodnoj trgovini (FTA)**. U 2021. na zahtjev Privredne komore Crne Gore, upućena je inicijativa za zaključenje sporazuma o slobodnoj trgovini sa Marokom, Alžirom, Tunisom i Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Do kraja 2021. dobijena je potvrda od strane Tunisa. Treba imati u vidu da je FTA izuzetno značajan sporazum i da podrazumijeva definisanje preferencijalnog tretmana. U kontekstu FTA otpočete su i nacionalne procedure za izmjenu sporazuma (u dijelu pravila porijekla i metode administrativne saradnje), a u cilju stvaranja uslova za jedinstven početak primjene revidiranih PEM pravila (Konvencija).

U skladu sa pomenutim, **Izmjene Sporazuma sa EFTA zemljama** su već usvojene i Zakon je objavljen u Službenom istu (Međunarodni ugovori 7/2021 od 31. decembra 2021. godine). Takođe, inicirani su i pregovori sa Ukrajinom. Predmet pregovora, sa ukrajinskom stranom, su pravila porijekla i metode administrativne saradnje, imajući u vidu da (sporazumne strane), u aktuelnom FTA pravila porijekla nijesu vezale za PEM Konvenciju. U vezi aktivnosti sa Ukrajinom na Vladi je utvrđen **Predlog osnove za vođenje pregovora i zaključivanje Protokola o izmjenama i dopunama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Vlade Crne Gore i Vlade Ukrajine**, kojom se zamjenjuje Aneks II Sporazuma o slobodnoj trgovini pravila porijekla i metode administrativne saradnje (Zaključak br. 04-6983/2 od 29. decembra 2021. godine).

- **Svjetska izložba EXPO 2020 Dubai**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je u aprilu 2021. godine preuzelo vođenje predstavljanja Crne Gore na Svjetskoj izložbi Expo. Iako se prilično kasnilo sa postavkom izložbe, sve aktivnosti su završene na vrijeme. Proces pripreme je obuhvatao:

- **Imenovanja novih članova Organizacionog odbora za učešće Crne Gore na Svjetskoj izložbi Expo 2020 Dubai** (Zaključak Vlade br. 04- 2484/2 od 20. maja 2021. godine);
- Izmjenu umjetničkog dijela izložbe u skladu sa smanjenim prostorom Paviljona u saradnji sa izvođačem radova;
- Raspisivanje konkursa za informatore;
- Raspisivanje konkursa za suvenire koji su se prodavali u komercijalnom dijelu paviljona;
- Regulisanje svih procedura za dobijanje potrebnih finansija. U vezi sa tim, usvojena je **Informacija o potrebi obezbjeđivanja sredstava iz Tekuće budžetske rezerve sa Obrazloženjem budžeta za učešće Crne Gore na Svjetskoj izložbi Expo 2020 Dubai, za 2021. godinu** (Zaključak br. 04-4/242 od 2. septembra 2021. godine).
- Kompletiranje vrlo zahtijevne tehničke dokumentacije za prijem Paviljona i dobijanje dozvole za rad.
- Upravljanje operacijama Paviljona i priprema događaja na Svjetskoj izložbi.

Delegacija Crne Gore, predvođena ministrom Milatovićem je u više navrata boravila u Dubaiju. Konstruktivni razgovori su rezultirali i konkretnim dogovorima o aktivnostima koji se odnose na: formiranje Zajedničkog biznis savjeta, pripreme materijala za što bolju prmomociju Crne Gore u okviru ponuđenih kanala promocije na Expo-u, unapređivanju "after care" programa za investitore, ulaganje napora da se obezbijede avio linije tokom cijele godine na relaciji Dubai-Tivat.

- **Međunarodni sporazumi**

Na osnovu utvrđene **Osnove za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Koreje** (Zaključak br. 04- 3564/2 od 30. jula 2021. godine) potpisan je **Sporazum o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Koreje**. Ovaj sporazum omogućava intenziviranje saradnje u specifičnim ekonomskim oblastima koje su označene kao obostrano korisne, čime se uspostavlja adekvatan pravni okvir za njeno jačanje. Potencijalne oblasti ekonomske saradnje koje se navode u

Sporazumu su: industrija, poljoprivreda, energetika, istraživanje i inovacije, građevinska industrija, saobraćaj, brodogradnja, zaštita životne sredine, turizam, saradnja malih i srednjih preduzeća i informacione tehnologije. Sporazum se zasniva, kako na jačanju postojeće bilateralne ekonomske saradnje, tako i na identifikovanju novih razvojnih poslovnih mogućnosti. Od posebnog značaja može biti i nastavak tehničke podrške Crnoj Gori u projektima koji budu ocijenjeni kao međusobno korisni. Sprovođenje Sporazuma će se ostvariti kroz zasjedanje Mješovite komisije za ekonomsku saradnju, čije je osnivanje predviđeno navedenim Sporazumom.

4.3.5. Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj

• Realizovane aktivnosti

- Izveštaj o radu Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za 2020. godinu sa Finansijskim izvještajem Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za 2020. godinu i Izvještajem o izvršenoj reviziji;
- Plan rada sa Finansijskim planom Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za 2022. godinu;
- Predlog Odluke o imenovanju nezavisnog revizora finansijskih izvještaja „Radio-difuznog centra“ d.o.o Podgorica za 2022. godinu;
- Izveštaj o poslovanju Radio-difuznog centra d.o.o. za 2020. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora i Prijedlogom Odluke o utvrđivanju raspodjele dobiti za 2020. godinu i izjašnjenjem Odbora direktora povodom revizorskog izvještaja za 2020.godinu o neophodnosti sveobuhvatnije i studioznije provjere finansijskog poslovanja RDC-a, involvirajući period od minimum pet poslednjih godina;
- Predlog za izmjenu Zaključka Vlade Crne Gore broj: 07-522 od 17. marta 2017. godine i dostavljanje Vladi Izvještaja o emiterima za državnu pomoć za 2021. godinu od Radio-difuznog centra.
- Predlog Odluke o izmjenama i dopunama Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću „Radio difuzni centar“ – Podgorica;
- Izvještaj o realizaciji ugovora o Agentu registracije domena „me“ za 2020.godinu;
- Predlog Odluke o izmjeni Odluke o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Radio difuzni centar“ – Podgorica;
- Godišnji izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Pošte Crne Gore AD Podgorica za 2020.godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2020.godinu;
- Davanje saglasnosti univerzalnom poštanskom operatoru na Pravilnik o poštanskim markicama;

• Mapa puta za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža

Veliki značaj 5G mreža na ukupan razvoj ekonomije i društva prepoznale su sve razvijene zemlje svijeta, tako da je koordinisano uvođenje 5G mobilnih mreža u mnogim državama postalo dio strategije ukupnog društvenog i privrednog razvoja. Mobilna komunikaciona mreža pete generacije (5G) prepoznata kao "mreža svih mreža", namijenjena je povezivanju postojećih i budućih standarda, uključujući i trenutno implemetirane napredne LTE (4G) tehnologije. Od 5G tehnologije se očekuje da bude pokretač opšte digitalne transformacije i da omogući inovativne poslovne modele u raznim vertikalnim industrijskim sektorima (transport, zdravstvo, proizvodnja, logistika, energetika, mediji i zabava, itd.).

Svrha ovog dokumenta je da podstakne realizaciju neophodnih aktivnosti na uvođenju 5G mobilnih mreža za period do kraja 2022. godine, do kada se očekuje da će biti usvojena nacionalna 5G strategija, kojom će se definisati dalje aktivnosti po pitanju razvoja 5G mobilnih mreža u Crnoj Gori.

Mjere i reforme politike koje je potrebno sprovesti za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori odnose se na usaglašavanje regulatornog okvira u oblasti elektronskih komunikacija sa EU regulativom; obezbjeđivanje nesmetanog korišćenja radio- frekvencija iz pionirskih 5G opsega za implementaciju 5G mobilnih mreža na čitavoj teritoriji Crne Gore; dodjelu radio-frekvencija za ranu implementaciju 5G mobilnih komunikacionih mreža; podizanje svijesti o prednostima i komunikaciju o rizicima od uvođenja 5G mobilnih komunikacionih mreža i slično.

- **Informacija o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva ekonomskog razvoja Crne Gore i Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u oblasti inovacija, s Predlogom Memoranduma**

Vlada Crne Gore je na sjednici od 23. septembra 2021. godine usvojila Informaciju o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva ekonomskog razvoja Crne Gore i Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u oblasti inovacija i prihvatila tekst Memoranduma.

Okvir saradnje se odnosi na implementaciju Strategije pametne specijalizacije Crne Gore (S3) za period 2019-2024 i Operativnog programa za implementaciju Strategije pametne specijalizacije za period 2021-2024, koji je u izradi, kao i podršci u radu novog Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju i Fonda za inovacije Crne Gore.

Memorandum je pravno i finansijski neobavezujući.

- **Implementacija Programa za inovacije 2021-2024 u 2021. godini**

- **Javni konkurs za sufinansiranje inovacione djelatnosti u 2021. godini**

Ministarstvo ekonomskog razvoja objavilo je Javni konkurs za sufinansiranje inovacione djelatnosti u 2021. godini na svojoj internet stranici 19. oktobra 2021. godine s rokom za prijavljivanje 16. novembar 2021. godine. Predmet Javnog konkursa bila je podrška razvoju inovacione zajednice kroz sufinansiranje sljedećih programskih linija utvrđenih u Programu za inovacije 2021-2024:

- Programska linija podrške EUREKA projektima;
- Programska linija za stimulisanje zaštite i razvoja pronalaska;
- Programska linija za podsticanje inovacione kulture; i
- Programska linija za realizaciju edukativnih programa u S3 oblastima.

Ukupan iznos podrške obezbijeđen za ove namjene u 2021. godini iznosi 160.000 eura.

Ministarstvo ekonomskog razvoja sprovelo je proceduru evaluacije po Konkursu, a dodjela sredstava vršena je po redosljedu sa rang liste i u skladu sa raspoloživim budžetom. ⁴ Ukupno je utrošeno 109.693 eura ovim Konkursom.

- **Javni konkurs za dodjelu grantova za ranu fazu razvoja startapova**

Ministarstvo ekonomskog razvoja objavilo je Javni konkurs za dodjelu grantova za ranu fazu razvoja startapova na svojoj internet stranici 13. oktobra 2021. godine s rokom za prijavljivanje 11. novembar 2021. godine.

Predmet Javnog konkursa bilo je sufinansiranje startap projekata koji će ponuditi digitalna rješenja u četiri prioriteta područja pametne specijalizacije. Ukupan iznos podrške obezbijeđen za ove namjene u 2021. godini iznosio je 200.000 eura.

---

⁴ <https://www.gov.me/clanak/rezultati-javnog-konkursa-za-sufinansiranje-inovacione-djelatnosti-u-2021-godini>

Na Javni konkurs su podnešene 32 projektne prijave, od kojih je jedna zaprimljena nakon roka definisanog ovim konkursom, zbog čega nije upućena na evaluaciju. Ministarstvo ekonomskog razvoja sprovelo je proceduru evaluacije 31 prijave po Konkursu.

Za sufinansiranje je prihvaćeno 11 pozitivno ocijenjenih prijava po ovom konkursu. Ukupna vrijednost ugovorenih projekata je 253.531,30 eura, od čega je sufinansiranje Ministarstva ekonomskog razvoja 189.708,07 eura, a sufinansiranje korisnika 63.823,23 eura.⁵

➤ **Predakceleracijski program**

Ministarstvo ekonomskog razvoja je, na osnovu Javnog poziva za strateško partnerstvo za sprovođenje predakceleracijskog programa za startapove, podržalo tri predakceleracijska programa u ukupnom iznosu od 150.000 eura, kako slijedi:

- BoostMeUp (IPC Tehnopolis d.o.o. – Nikšić);
- Start1Up– (UDG, Fakultet za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis); i
- StartUp – Acitvator (M-Tel d.o.o.).

Ovaj instrument podrazumijeva angažovanje strateškog partnera koji postaje transparentan posrednik u kreiranju i implementaciji predakceleracijskog programa za startapove putem kojeg se podržavaju preduzetnici u validaciji njihove inovativne ideje na tržištu i daljem usavršavanju startap projekata. Krajnji korisnici programa su fizička lica, odnosno neformalni timovi, koji zajednički razvijaju određenu ideju ili projekat koji ima potencijala da preraste u startap ili već osnovana preduzeća u ranoj fazi razvoja startap ideje.

➤ **Podrška klsterskoj organizaciji u S3 prioritetnoj oblasti IKT**

Ministar ekonomskog razvoja i ICT Cortex potpisali su 08. decembra 2021. godine Ugovor o sufinansiranju programa klastera ICT Cortex, a po osnovu Konkursa za podršku razvoja strateškog prioriteta Strategije pametne specijalizacije Crne Gore – Informaciono-komunikacionih tehnologija. Ukupan iznos predviđen za realizaciju programa rada ICT klastera Cortex za period od tri godine iznosi preko milion eura. Program će biti podržan od strane Ministarstva ekonomskog razvoja u iznosu od preko 500.000 eura, dok će u istom iznosu biti i kontribucija IT kompanija, članica klastera.

ICT Cortex je osnovala inovaciona IT zajednica u martu 2021. godine, sa ciljem da bude predvodnik u digitalnoj transformaciji privrede i javne uprave, te da unaprijedi okvir i ekosistem koji je neophodan za obezbjeđivanje digitalnih inovacija u industriji i obrazovanju.

- **Omogućena implementacija Zakona o inovacijama i Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija**

Ministarstvo ekonomskog razvoja izradilo je neophodna podzakonska akta koji su omogućili punu implementaciju zakonskog okvira za inovacije:

- Pravilnik o Registru inovacione djelatnosti („Službeni list CG“, broj 100/21);
- Pravilnik o bližim uslovima i postupku za odobravanje i načinu korišćenja sredstava za inovativne programe i projekte („Službeni list CG“, broj 100/21);
- Pravilnik o kriterijumima za imenovanje eksperata i postupku ocjene inovacionih programa i projekata („Službeni list CG“, broj 107/21);

⁵ <https://www.gov.me/clanak/ministarstvo-ekonomskog-razvoja-ce-sufinansirati-11-prijava-za-startapove>

- Pravilnik o bližim uslovima za sticanje statusa korisnika podsticajnim mjera za razvoj istraživanja i inovacija („Službeni list CG“, broj 100/21).

Ministarstvo ekonomskog razvoja je prijavu za upis u registar inovacione djelatnosti i prijavu za podsticajne mjere za razvoj istraživanja i inovacija omogućio putem platforme inovacije.gov.me. Izradu i aktivaciju portala omogućio je Sekretarijat Savjeta za konkurentnost. U periodu od 04. oktobra 2021. godine, kada je portal inovacije.gov.me zvanično počeo sa radom, pa do 31. decembra 2021. godine, ukupno 39 subjekata inovacione djelatnosti je upisano u Registar inovacione djelatnosti i 140 nezavisnih eksperata na Listu nezavisnih eksperata Ministarstva.

U saradnji sa UNDP-ijem urađena su dva veoma važna dokumenta: Smjernice za sprovođenje inovacionih programa; i Vodič za podsticajne mjere za razvoj istraživanja i inovacija.

- **Najznačajniji projekti**

Višegodišnji akcioni plan za regionalni ekonomski prostor za šest zemalja Zapadnog Balkana (eng. MAP REA) – digitalna komponenta.

Ministarstvo ekonomskog razvoja, kao nadležni državni organ za koordinaciju i implementaciju komponente „Digitalne integracije“, sa vodećom ulogom u segmentu „Mreže i usluge u digitalnom okruženju, povezivanje i pristup“, kao i u segmentu „digitalna ekonomija i društvo“, aktivno radi na implementaciji aktivnosti definisanih Akcionim planom za zajedničko regionalno tržište 2021-2024 (CRM).

Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište 2021-2024, podržali su čelnici šestorke zapadnog Balkana sa ciljem da se poveća konkurentnost regije i približi regiju tržištima EU. U tom smislu, u okviru dijela koji se odnosi na Regionalni digitalni prostor fokus je stavljen na sljedećim aktivnostima:

- Osigurati fiksni širokopolasni pristup Internetu za najmanje 95 % domaćinstava u svakoj ekonomiji;
- Razviti regionalni plan – pokrivanja mrežom 5G; i
- Ukloniti troškove rominga unutar WB6 i smanjiti troškove rominga unutar WB6 i EU.

Sporazum o smanjenju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama na Zapadnom Balkanu

U okviru MAP procesa realizovan je **Sporazum o smanjenju cijena usluga rominga na regionalnom nivou** između Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Kosovo, Republike Sjeverne Makedonije i Republike Srbije. Smanjenje cijena usluga rominga u regionu sprovedeno je u dvije faze: prva faza tranzicije je počela u julu 2019. godine, dok se druga faza, „roaming like at home“, ili „roaming kao kod kuće“, primjenjuje se od 1. jula 2021. godine.

Mapa puta za smanjenje troškova rominga između EU i WB

Značajno smanjenje troškova rominga između zemalja ZB i EU istaknuto je kao važan cilj u Ekonomskom i investicionom planu za ZB koji je EK usvojila u oktobru 2020. Ističe se da se ova aktivnost mora odvijati na otvoren i transparentan način, kao zajednička odgovornost između vlada, regulatora i telekomunikacionih operatera iz ZB i EU.

Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište 2021-2024 (CRM), kao odskočna daska za približavanje regiona jedinstvenom tržištu EU, odobrili su lideri zemalja ZB u novembru 2020. CRM je takođe prepoznao da je put približavanja regionalnih ekonomija digitalnom tržištu EU u skladu sa ukidanjem naknada za roming u regionu i značajnim smanjenjem tarifa za roming između EU i ZB tokom vremena.

Imajući navedeno u vidu, ekonomije Zapadnog Balkana obavezale su se da će zajednički raditi na daljoj integraciji regiona u panevropsku digitalnu zonu, čime su postavljeni ambiciozni ciljevi za poboljšanje regionalne digitalne transformacije, ka digitalno vođenoj ekonomiji zasnovanoj na standardima i praksi EU.

Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu

U okviru WBIF poziva za tehničku podršku, u junu 2019. godine Crnoj Gori je odobren grant WB21-MNE-DII-01 *Studija izvodljivosti i analiza troškova i koristi za razvoj regionalne širokopojasne infrastrukture u Crnoj Gori* u iznosu od 550.000 €. Riječ je o projektu čiji je cilj obezbijediti izgradnju adekvatne infrastrukture za brz i siguran internet do svih domaćinstava, privrednih subjekata, obrazovnih institucija i zdravstvenih ustanova u cilju podrške digitalnoj transformaciji društva i ekonomije. U okviru projekta, koji je počeo u julu 2020. godine, istražena je procjena postojećeg stanja u Crnoj Gori i planovi telekom operatera za postavljanje infrastrukture u naredne tri godine. Razvijen je tehnoekonomski model koji omogućava procjenu troškova postavljanja mreže. Takođe je istražen pravni, regulatorni i organizacioni okvir u Crnoj Gori i date su preporuke za njegovo unapređenje kako bi se olakšalo postavljanje širokopojasnih mreža širom zemlje. Pripremljena je finansijska i ekonomska analiza isplativosti i predložen je plan nabavke.

Tokom 2021. godine formirana je Međusekorska Radna grupa za Digitalnu infrastrukturu, čiji član je predstavnik Ministarstva ekonomskog razvoja. U tom smislu, Ministarstvo je početkom decembra 2021. godine kandidovalo projekat "Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu", koji je ponovo uvršten na Jedinstvenu listu prioriteta infrastrukturnih projekata u dijelu oblasti Digitalna infrastruktura.

U cilju omogućavanja dalje implementacije projekta, Crna Gora je u martu 2022. godine aplicirala kod WBIF-a za novi grant tehničke podrške za pripremu narednih faza, uključujući neophodnu Tendersku dokumentaciju za radove i nadzor radova, za šta ima stalnu podršku EBRD-a.

Funkcionisanje i razvoj Nacionalne tačke razmjene internet saobraćaja (MIXP)

Kontinuirani rad na unapređenju uslova funkcionisanja MIXP-a, koji omogućava da se internet servis provajderi u Crnoj Gori mogu povezivati i razmjenjivati internet saobraćaj. Protok interneta preko MIXP-a je u konstantnom porastu.

Državna pomoć komercijalnim i lokalnim radio i TV emiterima

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 16. marta 2017. godine usvojila informaciju o pomoći komercijalnim i lokalnim radio i TV emiterima. S tim u vezi donijela je zaključak br. 07-522 kojim se zadužuju Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomije da u četvorogodišnjem periodu budžetom planiraju sredstva za pomoć komercijalnim i lokalnim radio i TV emiterima, i to u iznosu od 200,000 za 2018. godinu, 397,092 eura za 2019. godinu, 400,000 eura za 2020. godinu i 400.000 eura za 2021. godinu.

Uvođenje digitalnog radija u Crnoj Gori

U Strateškom odgovoru Crne Gore za IPA III, Prozor "Održiva povezanost i zelena agenda", Tematski prioritet 2 "Saobraćaj, digitalna ekonomija, društvo i energija", Aktivnost "Unapređenje digitalne ekonomije i digitalno društvo u Crnoj Gori", utvrđena je podrška C. koja se odnosi na digitalni radio. Projekat je planiran za programski period 2023-2024.

Druga faza projekta „Unapređenje sistemske podrške inovacijama i razvoju MMSP - Norveška za vas”

- Ukupna ugovorena vrijednost: 450,278.94 USA \$ (za MMSP aktivnosti koje su navedene u nastavku)
- Trajanje projekta: Avg 2021- Januar 2023
- Korisnik: Ministarstvo ekonomskog razvoja
- Implementator: UNOPS i UNDP u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i drugim vladinim institucijama

U kontekstu inovacija, podrška koja je obezbijeđena u okviru ovog projekta odnosi se na: implementacioni okvir za pametnu specijalizaciju, uz posebnu podršku Savjetu za inovacije i pametnu specijalizaciju, Fond za inovacije, Naučno-tehnološki park, kreiranje preduslova za Nacionalnu kancelarija za tehnološki transfer u skladu sa kapacitetima naučnoistraživačke zajednice i potrebama tržišta, kao i unapređenje efikasnosti administrativnih procedura.

Potencijalni projekat: Montenegro Global Innovation Center (GIC) | 2021

Potencijalni donor: Indija-UN Razvojni partnerski fond. Očekuje se odobrenje projekta i budžetskih sredstava za namjene njegove implementacije u martu 2022. godine. Riječ je o centru čiji je cilj uspostavljanje platforme za inkubaciju startapova, koristeći sinergiju ulaganja u inovacije između privatnog i javnog sektora, kao i obezbjeđivanje globalne ekspertize i najboljih svjetskih praksi u oblasti inovacija i pristupa globalnoj inovacionoj mreži. Za projekat su kandidovana sredstva u iznosu od oko 1 milion dolara. Pismo namjere Inovaciono-preduzetničkog centra „Tehnopolis“ u Nikšiću za uspostavljanje partnerstva za GIC (23. avgust 2021. g.) garantuje saradnju u dijelu obezbjeđivanja prostorija za smještanje GIC centra u prostorijama Tehnopolisa.

Ostale aktivnosti

Kontinuirana i intenzivna saradnja sa međunarodnim institucijama na polju elektronskih komunikacija, radio-spektra i poštanske djelatnosti. Navedeno je ostvareno kroz saradnju sa Međunarodnom unijom za telekomunikacije (ITU) i sa Konferencijom evropskih administracija za poštu i telekomunikacije (CEPT), sa Međunarodnom telekomunikacionom satelitskom organizacijom (ITSO), Međunarodnom mobilnom satelitskom organizacijom (IMSO), kao i sa Svjetskim poštanskim savezom (UPU) i Evropskim komitetom za poštansku regulativu (CERP).

4.3.6. Direktorat za rad i zapošljavanje

• Realizovane aktivnosti

- Informacija o potrebi realizacije pilot projekta „Activate Women“;
- Informacija o mjerama za mlade: Program podrške za zapošljavanje mladih u 2022. godini;
- Odluka o obrazovanju međuresorske radne grupe za uvođenje programa „Garancija za mlade“;
- Informacija za Savjet za konkurentnost : Povećanje stope aktivnosti na tržištu rada - osvrt na sadašnje stanje i buduće aktivnosti“;
- Donijeta Osnova za vođenje pregovora o zaključivanju Sporazuma o međusobnom priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije i arhitekta u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini, sa Nacrtom sporazuma. kojom je definisan pregovarački tim i dat mandat za pregovore;
- Realizovan Javni konkurs za izbor izvodjača programa socijalne uključenosti za lica sa invaliditetom za koja je utvrđeno da su zapošljiva, radi sticanja funkcionalnih i socijalnih vještina za 2021. godinu;
- X Izvještaj o primjeni izmjenjene Evropske socijalne povelje;
- Izvještaj o primjeni potvrđenih konvencija Međunarodne organizacije rada za 2020. godinu;
- Izvještaj o primjeni nepotvrđenih konvencija Međunarodne organizacije rada za 2019. godinu;

- Realizovan javni poziv za konsultovanje zainteresovane javnosti povodom pripreme Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu sa Akcionim planom implementacije 2022-2027 u fazi izrade (odloženo donošenje za II kvartal 2022. godinu);
- Realizovani javni pozivi za učešće u radne grupe za izradu podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona o zaštiti i zdravlju na radu;
- Organizovana trodnevna radionica povodom izrade Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu sa Akcionim planom implementacije 2022-2027 u fazi izrade (odloženo donošenje za II kvartal 2022. godinu);
- Organizovana dvodnevna radionica na temu „Primjena Zakona o radu i Zakona o zaštiti i zdravlju na radu, kao završno mjerilo za Poglavlje 19 - Socijalna politika i zapošljavanje u kontekstu EI“;
- Uspostavljena saradnja sa Republikom Severnom Makedonijom – organizovana posjeta predstavnika Ministarstva za trud i socijalna politika i Inspektorata zaštitu i bezbjednost na radu u Crnoj Gori, kao i studijska posjeta predstavnika Ministarstva ekonomskog razvoja, a sve u smjeru nastavka saradnje i realizaciji zajedničkih ciljeva;
- Obilježen 28. april Svjetski dan zaštite i zdravlja na radu;
- Učestvovali na Regionalnim vebinarima na temu zaštite i zdravlja na radu kroz pretstavljanje zakonodavnog okvira ;
- Pripremali informacije u cilju ekonomske saradnje Crne Gore sa Republikom Turskom kroz promovisanje Istanbulske deklaracije ministara rada o preventivnoj kulturi kojom se promoviše visok nivo zaštite i zdravlja na radu;
- Kontinuirano vršili nadzor nad radom Ovašćenih organizacija;
- Učestvovali na radionicima koje je organizovao Generalni sekretarijat Vlade u Uprava za ugljovodonike.
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o sastavu i načinu rada komisija za profesionalnu rehabilitaciju (Sl.list CG, br.27/21 od 10. 03. 2021.godine);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o kriterijumima i uslovima za utvrđivanje procenta invaliditeta, preostale radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja (Sl.list CG“, br 25/21 od 5.03 2021.godine)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu i uslovima ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju („Sl.list 25/21 od 5.03.2021.godine)
- Odluka o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2022. godinu („SL.list CG“, br.132/21 od 21.12.21. godine)
- Utvrđen Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu (“Službeni list CG”, broj 145/21 od 31.12.2021. godine);
- Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti biološkim materijama* (“Službeni list Crne Gore”, br. 117/21);
- Pravilnik o obliku i sadržaju prijave o početku radova na izgradnji, rekonstrukciji ili rušenju objekta (Službeni list CG, br.018/21);
- Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti hemijskim materijama („Sl.list CG“, br. 081/16, 030/17, 040/18, 077/21);
- Pravilnik o upotrebi sredstava i opreme lične zaštite na radu* (“Službeni list Crne Gore”, br. 135/21 od 24.12.2021).

• Program Evropa sad

U okviru projekta Evropa sad, krajem 2021. godine **izvršene su izmjene Zakona o radu** na način što je povećan iznos minimalne zarade na 450,00 eura. Na ovaj način poboljšana je standard zaposlenih, a sve u cilju obezbjeđivanja dostojanstvenog rada sa sve zaposlene u Crnoj Gori.

• Unapređenje socijalnog dijaloga

Nastavljene su aktivnosti u cilju unapređenja socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja. Intezivirani su pregovori za zaključivanje novog Opšteg kolektivnog ugovora radi unapređenja i dodatne zaštite prava zaposlenih. Činjenica da je tokom 2021. godine u Registru kolektivnih ugovora koji vodi Ministarstvo ekonomskog

razvoja upisano 18 novih kolektivnih ugovora koji su zaključeni na granskom nivou i kod poslodavca, u poređenju sa 2020. godinom kada je registrovano svega 4 kolektivnih ugovora, govori o sve većem stepenu razvoja kolektivnog pregovaranja i socijalnog dijaloga.

U 2021. godini intenzivirana je saradnja sa Socijalnim savjetom Crne Gore kao najvećim tripartitnim tijelom za uspostavljanje i razvoj socijalnog dijaloga o pitanjima od značaja za ostvarivanje ekonomskog i socijalnog položaja zaposlenih i poslodavaca i uslova njihovog života i rada, kao i razvoja kulture dijaloga. Sve preporuke Socijalnog savjeta Crne Gore koje su upućene Ministarstvu ekonomskog razvoja su realizovane. Sa druge strane, za sve zakonodavne i programske aktivnosti koje je realizovalo Ministarstvo ekonomskog razvoja, prethodno je obezbijeđena saglasnost i podrška Socijalnog savjeta Crne Gore, što svjedoči uspješnoj i plodonosnoj saradnji.

• **Uskladjivanje propisa sa pravnom tekovinom EU**

U dijelu obezbjeđivanja sigurnijeg i zdravog radnog mjesta za sve zaposlene u Crnoj Gori nastavljene su aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje sprovođenja mjera zaštite i zdravlja na radu. Takođe, započete su aktivnosti u cilju donošenja Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu 2022-2027, sa Akcionim planom implementacije, na način što se oformila međuresorna radna grupa, koja uključuje glavne stejkholdere, stavljajući poseban akcenat na učešće socijalnih partnera i nevladinog sektora.

Nastavljene su aktivnosti u dijelu digitalizacije procedura i usluga kod Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. U toku je rad na pripremi specifikacije za softver i hardver kroz projekat „Jačanje operativnih kapaciteta ZZZCG za realizaciju aktivnih mjera politike zapošljavanja“ koji sprovodi MOR, a uz finansijsku podršku EK kroz Instrument za Evropsku integraciju (European Integration facility instrument). Takođe je u izvještajnom periodu nastavljeno pilotiranje programa podrške mladim ženama na tržištu rada „Activate Women“.

U dijelu uvođenja „Garancija za mlade“ nastavljene su pripremne aktivnosti. U saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada dogovorena je saradnja i dinamika rada na izradi Plana za implementaciju ovog programa.

• **Projektne aktivnosti**

U izvještajnom periodu su se sprovodile pripremne aktivnosti na uvođenju programa „**Garancija za mlade**“. U pitanju je sveobuhvatan program podrške za zapošljavanje mladih koji se sprovodi u državama članicama EU od 2013. godine.

Tokom 2021. godine nastavljena je realizacija aktivnosti prethodno započetih projekata sa Međunarodnom organizacijom rada (MOR) i to:

- “ACTIVATE!” u cilju povećanja kapaciteta za uključivanje žena u nepovoljnom položaju na tržište rada kao mjera odgovora na Covid-19;
- Ublažavanje uticaja COVID-19 na svijet rada u Crnoj Gori;
- Poboljšanje upravljanja tržištem rada kroz efikasan socijalni dijalog o reformama rada;
- Podsticanje usklađenosti i efikasne primjene osnovnih međunarodnih standarda rada;
- MAP'16 – Projekat mjerenja, angazovanja politika i podizanja svijesti za ubrzanje akcije u borbi protiv dječjeg rada -MAP'16.

Takođe u saradnji sa MORom, započeti su projekti koji imaju za cilj digitalizaciju ZZZCG, jačanje kapaciteta institucija na tržištu rada, a značajna finansijska podrška pružena je od strane EK i IPA fondove, kao i Fonda za dobro upravljanje Vlade Velike Britanije:

- Jačanje operativnih kapaciteta ZZZCG za realizaciju aktivnih mjera politike zapošljavanja kroz digitalizaciju;
- Svijet rada u Crnoj Gori: Popločavanje puta oporavku.

Druga faza regionalne Platforme za zapošljavanje i socijalna pitanja (ESAP2) je nastavljena sa realizacijom tokom 2021. godine, a aktivnosti su se sprovodile za države Zapadnog Balkana u organizaciji regionalnog savjeta za saradnju (RCC) i MOR-a.

Ministarstvo ekonomskog razvoja zaključilo je Memorandum o saradnji sa Help-Hilfe zur Selbsthilfe, dana 31.08.2021. godine, a u cilju realizacije projekta „Socijalno-ekonomsko osnaživanje u regionu Zapadnog Balkana“.

4.3.7. Direktorat za razvojne politike u turizmu

- **Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2021. godinu**

Program se sastojao od jedne mjere podrške “Organizovanje manifestacija/festivala”, koja se putem javnih poziva, realizovala kroz dvije pod-mjere i to: “Oblast podrške za manifestacije čija ukupna predračunska vrijednost iznosi do 20.000,00 €” i “Oblast podrške za manifestacije/festivale čija ukupna predračunska vrijednost iznosi iznad 20.000,00 €”.

Na javne pozive, pristigle su ukupno 32 prijave, od kojih je Ministarstvo podržalo organizaciju 29 manifestacija i po kojem osnovu je isplaćen iznos od 73.750,00 €.

- **Program podsticajnih mjera u oblasti ruralnog turizma za 2021/2022. godinu**

Ovaj program je donijet sa ciljem razvijanja diverzifikovane turističke ponude Crne Gore, kreiranja lokalnih/regionalnih ruralnih turističkih brendova, kao i boljeg brendiranja crnogorske destinacije sa aspekta sve popularnijeg ruralnog turizma, a kroz pružanje autentičnih iskustava turistima.

Program je uključivao tri mjere podrške, koje su se realizovale putem javnih poziva, i to: Mjera I - Organizovanje etno sajмова; Mjera II - Razvoj inovativnih turističkih proizvoda u ruralnim područjima i Mjera III - Unapređenje kvaliteta usluga i ponude u ruralnom turizmu.

Od ukupno dostavljenih aplikacija za 66 projekata, na osnovu ispunjenih kriterijuma podržano je njih 38, sa ukupnim iznosom od 85.700,00 €.

- **Program podsticajnih mjera u oblasti turizma, Razvoj panoramskih puteva Crne Gore**

U okviru dalje diverzifikacije turističke ponude, tokom 2021. godine realizovane su aktivnosti koje su se odnosile na: sufinansiranje projekata kojima se podstiče manifestacioni i ruralni turizam - podrška kroz Program podsticajnih mjera u oblasti turizma, zatim na “Razvoj panoramskih puteva Crne Gore” (povezivanje turističke ponude Sjevera i Primorja mrežom panoramskih ruta), uz realizovanje aktivnosti shodno akcionim planovima programa razvoja kulturnog i ruralnog turizma u Crnoj Gori.

U cilju jačanja održivosti ruralnog preduzetništva intenzivno se radilo i na razvoju sistema mentoringa za rad sa seoskim domaćinstvima i preduzetnicima. U tom smislu, tokom 2021. godine, u kontinuitetu se pružala podrška na terenu svim zainteresovanim subjektima u ovom vidu turističke ponude. Predstavnici Direktorata su obišli znatan broj seoskih domaćinstava kako bi im pružili podsticaj na dalji razvoj djelatnosti.

- **Jačanje saradnje sa Svjetskom turističkom organizacijom (UNWTO)**

U 2021. godini predstavnici Direktorata predstavljali su Crnu Goru/Ministarstvo na 66. sastanku UNWTO

Komisije za Evropu (Atina, jun 2021), UNWTO Generalnoj skupštini (Madrid, decembar 2021) i na samitu "Budućnost turizma" u organizaciji UNWTO (Barselona, oktobar 2021). Predstavници UNWTO su bili uključeni i u postupak izrade nove Strategije razvoja turizma Crne Gore 2023-2025, kao krovnog strateškog dokumenta u turizmu. Tokom pripreme World Tourism Day-a, dogovorena je i realizovana intenzivna promociju crnogorske turističke destinacije koja je obuhvatila promociju dva video spota, a jedan od njih je napravljen od resursa Direktorata. Takođe, partnerstvo obuhvata i promociju intenzivnijeg angažmana mladih u oblasti turizma. S tim u vezi, zajednička aktivnost započeta u 2021. godini i biće nastavljena u 2022. godini, odnosi se na uključivanje mladih u globalni turizam kroz debate i razmjene mišljenja, učešćem na GYTS, Globalnom omladinskom turističkom samitu.

- **Vodič za sigurnosno-zdravstvene protokole**

U cilju obezbjeđenja uslova za što sigurniji boravak turista u Crnoj Gori sa zdravstveno – epidemiološkog aspekta, Ministarstvo ekonomskog razvoja je, uz Ministarstvo zdravlja i Institut za javno zdravlje Crne Gore, učestvovalo u izradi dokumenta „Crna Gora kao sigurna i odgovorna turistička destinacija“, koji predstavlja vodič kroz sigurnosno-zdravstvene protokole za COVID-19. Predmetni dokument obuhvata sigurnosno-zdravstvene protokole koji se odnose na: oboljevanje gosta u smještajnom objektu; opšta uputstva za turizam i ugostiteljstvo; procedure u smještajnim objektima, u ugostiteljstvu (restorani, barovi, vinarije, izletišta) i u putničkim objektima i prevoznim sredstvima; zatim protokole za sport i rekreaciju kao i za turističke vodiče, agencije i informativne centre.

- **Paket tehničke pomoći za oporavak turizma od COVID-19 (Montenegro – COVID-19 Tourism Recovery Technical Assistance Cooperation Package)**

Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija (UNWTO) je u saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) sačinila paket tehničke podrške za oporavak turizma kroz tri komponente: ekonomski oporavak, marketing i promocija i institucionalno jačanje i izgradnja otpornosti. Tokom 2021. godine, angažovana su tri UNWTO konsultanta na Projektu, čije troškove angažovanja pokrivaju UNWTO i EBRD. Dio izvještaja je korišćen prilikom izrade Strategije turizma, a dio izvještaja će biti na raspolaganju do kraja prvog kvartala 2022.godine. Na bazi njihovih nalaza biće predloženi dalji koraci u pogledu oporavka turističke privrede, kao i plan efikasnijeg marketinga destinacije za naredni period, i preporuke za unaprjeđenje postojećeg statističkog sistema koji se odnosi na turizam i ugostiteljstvo.

- **Best Tourism Villages inicijativa UN Svjetske turističke organizacije (UNWTO)**

U decembru 2021. godine na 24. sjednici Generalne skupštine UNWTO objavljeni su rezultati prvog izdanja UNWTO inicijative "Best Tourism Villages (Najbolja sela u turizmu)", a među onim koja su odabrana u kategoriji za "Program unaprijeđenja" su crnogorska sela Godinje (Bar) i Gornja Lastva (Tivat), a koja će biti uključena u razmjenu iskustava u cilju identifikacije najboljih praksi, kreiranja smjernica i preporuka za dalji razvoj. Navedena sela će dobiti tehničku pomoć od UNWTO-a, mogućnost da ih povežu sa partnerima i potencijalnim investitorima, kao i eventualnu finansijsku pomoć. Navedeno će zavisiti od daljeg angažmana lokalnih samouprava jer će oni biti krajnji korisnici ove pomoći. Takođe, važno je istaći da će putem ovog projekta, crnogorski turizam imati kontinuiranu promociju posredstvom svih UNWTO komunikacionih kanala u 2022. i sledećim godinama, u zavisnosti od naše dalje inicijative.

- **Projekat 3P – politika, proizvod i promocija**

Završen je u aprilu 2021. godine potpisivanjem Ministarske deklaracije o usvajanju zajedničkih protokola, kao podrška oporavku turizma i rastu Zapadnog Balkana. Projekat sadrži i koncept razvoja za kulturne rute: „Raskrsnica civilizacija Zapadnog Balkana“, „Ilirska staza" i „Staza spomenika Balkana“, kao i za unaprijeđenje turističke infrastrukture i ponude na razvijenim regionalnim rutama pružanjem 36 grantova turističkim akterima (6 iz Crne Gore) u iznosu od 285.600,00 €. Koncipiran je kulturni koridor i regionalna avantura u sklopu Via Dinarica. Realizacija dijela aktivnosti će biti nastavljena kroz Akcioni plan za Zajedničko regionalno tržište, a fokus će biti na inicijativi za uspostavljanje bezbjednosnih protokola za putovanje propisanih od strane Svjetskog

savjeta za putovanja i turizam (World Travel and Tourism council - WTTC) putem sticanja Safe Travels Stamp-a, kao i uspostavljanje zelenih graničnih prelaza.

- **Interreg 2014-2020 „DUE MARI - Razvoj turizma nove generacije”**

Projekat podrazumijeva izradu interaktivnog sajta posredstvom kojeg će biti promovisana turistička ponuda Crne Gore, Albanije, te italijanskih regija Puglia i Molise, kroz zajedničku platformu „Due Mari“, na koju će biti pohranjeni materijali u 360 VR formatu – video lokaliteta, fotografije i tekst o svakom lokalitetu, a na listi je 266 lokaliteta u Crnoj Gori (prirodni i kulturno-istorijski lokaliteti). Kroz projekat će biti kreirana Due Mari turistička virtuelna ruta koja će pokrivati kulturnu i prirodnu baštinu u sve 3 zemlje sa signalizacijom duž rute na odabranim lokalitetima (u formi info tabli). Tokom 2021. godine, sačinjena je lista od 266 lokaliteta /prirodna i kulturna baština/, a zaključno sa 14. decembrom 2021. izvršeno je fotografisanje i snimanje na 175 lokaliteta (fotografije i VR snimci), a post produkcija je urađena za 90% snimljenog materijala. Ugovorom definisani krajnji rok za realizaciju ove aktivnosti je april 2022. godine. U završnoj je fazi priprema tendera za izradu info tabli na odabranim lokalitetima i nabavku back up servera, kao i priprema sadržaja za katalog 20 odabranih lokaliteta.

- **Interreg Med Programms**

“**SMARTMED**” - cilj Projekta je razvoj Mediterana kao atraktivne, pametne i inkluzivne destinacije kroz jačanje kapaciteta na državnom i lokalnom nivou i pružanju koordiniranog doprinosa postojećim i budućim strategijama i inicijativama na Mediteranu, a u pravcu rešavanja glavnih izazova koji se odnose na: izraženu sezonalnost poslovanja u turizmu (u vremenu - ljetnja sezona) i prostoru (obalno područje i određen broj primorskih gradova) i na nedostatak efektivne saradnje između glavnih turističkih aktera. Tokom 2021. godine, urađena je detaljna Analiza stanja vještina i konkurentnosti u turizmu zemalja Mediterana, koja predstavlja jedan od koraka ka kreiranju biznis modela i pilot inicijativa, realizovan je on-line upitnik koji je upućen turističkim poslenicima u Crnoj Gori uz njegovu evaluaciju, organizovana je Konferencija od strane Ministarstva 27.07.2021. godine „SMARTMED“ - osnaživanje Mediterana za SMART turizam - Izazovi i prilike za razvoj SMART turizma u Crnoj Gori.

“**Alter Eco Plus**” - glavni cilj Projekta je da se unaprijede kapaciteti neophodni za razvoj održivog turizma, kako bi se mogle izraditi kvalitetnije strategije za održivi i odgovorniji turizam. Polazna tačka Projekta je alat za izračunavanje “kapaciteta nosivosti” turističke destinacije za svaku turističku opštinu, uspostaviće se ocjena “Carring Capacity of location” određenog turističkog mjesta, uz dobijanje preporuka za poboljšanje održivosti turističkog mjesta. Tokom 2021. godine, realizovane su sledeće aktivnosti: formiran je projektni tim, određene su tri opštine u tri regiona Crne Gore (Kotor, Podgorica i Žabljak) za implementaciju Projekta, izvršena je analiza problema, analiza zainteresovanih strana, pripremljen materijal sa podacima za izračunavanje opterećenosti nosivosti kapaciteta „carring capacity“ za sve tri navedene opštine, pripremljena je kompletna dokumentacija koja se odnosi na Prvi zahtjev za verifikaciju troškova u vezi sa projektom AlterEco Plus i prvo polugodišnje izvještavanje o toku implementacije Projekta.

- **Unapređenje avio-dostupnosti**

Rješenjem ministra ekonomskog razvoja početkom 2021. godine je formiran **Radni tim za poboljšanje aviodostupnosti Crne Gore** u čijem sastavu su predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja, Ministarstva kapitalnih institucija, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Nacionalne turističke organizacije i AD "Aerodromi Crne Gore". Predstavnici Radne grupe su u više navrata imali komunikaciju sa predstavnicima vodećih nisko-tarifnih aviokompanija - Ryanair, Wizzair, Easy Jet i Jet2Com u cilju obnavljanja letova ka Crnoj Gori sa velikog broja važnih destinacija u Centralnoj i Sjevernoj Evropi.

Kao rezultat rada Radnog tima za poboljšanje aviodostupnosti, na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 09. decembra 2021. godine donešena je odluka da se podsticajna šema aerodroma Crne Gore unaprijedi tako što je definisana lista od **13 strateških ruta**, i to 10 ruta između Podgorice i Londona, Pariza, Rima, Brisela, Berlina, Stokholma, Milana, Barselone, Minhena i Dortmund, kao i 3 strateške rute između Tivta i Londona, Mančestera i Berlina.

Predstavnici Ministarstva su u komunikaciji, pored navedenih low cost kompanija, i sa predstavnicima aviokompanija iz Rusije, Ukrajine, Bliskog istoka, Sa Air Astanom iz Kazahstana i Fly Dubai iz Emirata, osim ugovaranja frekvencija, uključeni smo u proces asistencije oko vizne liberalizacije, kao i oko dodatne promocije destinacije.

Otvaranje tržišta Kazahstana - stvoreni su preduslovi za povećanje turističkog prometa. Tokom 2021. godine, predstavnici Direktorata su bili uključeni u aktivnosti na stvaranju preduslova za otvaranje avio-linije, pri čemu važnu olakšicu predstavlja liberalizovan vizni režim tokom ljetnje sezone (april-oktobar). Redovni avio-letovi odvijali su se od juna do oktobra 2021. godine, najprije na nivou 2 leta nedeljno iz obje destinacije, a kasnije i svakodnevno, čime je potvrđeno rastuće interesovanje za Crnu Goru sa ovog tržišta.

- **Praćenje parametara turističkog prometa**

Unapređenje sistema RB 90 - Imajući u vidu strateški značaj turizma kao jednog od prioriteta privrednog razvoja Crne Gore, a s obzirom na potrebu unapređenja sistema Registra boravaka stranaca do 90 dana (RB 90), kao i procedura prijave boravka stranaca u Crnoj Gori, Ministarstvo unutrašnjih poslova je na inicijativu predstavnika Direktorata, 24. marta 2021. godine obrazovalo je Međuresorsku radnu grupu za unapređenje sistema Registra boravaka stranaca do 90 dana (RB 90), koju čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva ekonomskog razvoja, Uprave policije, Uprave prihoda, Uprave za statistiku i lokalne turističke organizacije Budva. Zadatak Međuresorske radne grupe je da je da zaduži nadležni organ – Upravu policije da izvrši kontrolu unosa podataka u sistem RB 90 kako bi se identifikovale manjkavosti sistema i definisale aktivnosti na unapređenje, da razmotri i predloži model povezivanja sistema RB 90 sa platformom CTR, a sve u cilju iznalaženja rješenja da Uprava policije pristupi podacima o objektima/subjektima čija odobrenja za rad izdaje nadležni državni organ i iznalaženja rješenja na primjedbe privatnih davaoca smještaja u kojima ističu da je postojeći sistem RB 90 komplikovan i da ga treba pojednostaviti. Radna grupa je održala više sastanaka na kojima je razmijenjen veliki broj podataka i informacija, a na drugoj sjednici Koordinacionog tijela za pripremu i praćenje odvijanja turističkih sezona zaključeno je da postoji neophodnost da se unaprijedi sistem RB90.

Praćenje turističkog prometa tokom ljetnje sezone 2021. godine – u cilju blagovremenog dobijanja informacija o stanju turističkih kretanja (dolazaka turista u Crnu Goru), u Direktoratu su intenzivno su prikupljeni i obrađivani podaci o prometu putnika na drumskim graničnim prelazima, na aerodromima i o posjetama nacionalnim parkovima Crne Gore. Takođe, obrađivani su i podaci o prometu koji su pripremani od strane Nacionalne turističke organizacije Crne Gore i lokalnih turističkih organizacija.

- **Neka bude čisto**

U cilju poboljšanja komunalnog reda, Ministarstvo je u stalnoj komunikaciji sa lokalnim upravama i komunalnim preduzećima u čijoj je nadležnosti ovaj značajan segment. Neohodnost kontinuiranog i planskog uklanjanja otpada, tema je koju smo potencirali na brojnim sastancima, pa čak i u formi zaključaka Koordinacionog tijela za pripremu i praćenje turističkih sezona, kao i u Planu pripreme sezona. S tim u vezi, u toku oktobra mjeseca 2021. godine, raspisana je Javna nabavka za izradu korpi za otpatke u sklopu Projekta „Neka bude čisto“. Javna nabavka je obuhvatala izradu korpi za otpatke koje su kao donacija Ministarstva ekonomskog razvoja upućene opštinama Žabljak i Kolašin (potpisani su ugovori o donaciji sa obje opštine tokom decembra 2021. godine). Obaveze opština su da provedu procedure postavljanja doniranih korpe postave na odgovarajućim mjestima.

- **Turistička signalizacija**

U cilju poboljšanja postojećeg stanja turističke signalizacije, obezbjeđenja opšte sigurnosti u saobraćaju i podizanju nivoa opšteg imidža Crne Gore kao turističke destinacije, tokom 2021. godine, intenzivno se radilo na prikupljanju informacija za raspisivanje tendera za izradu nove i održavanje postojeće turističke signalizacije kao i definisanje katastra turističke signalizacije na putnim pravcima u Crnoj Gori.

- **Izrada Priručnika za seoska domaćinstva**

Priručnik za seoska domaćinstva dopunjen je sa informacijama "Mali priručnik za seoska domaćinstva" koji sadrži praktične savjete i smjernice za razvoj ugostiteljske djelatnosti u seoskim domaćinstvima. Takođe, publikovana je i Brošura kojom su obuhvaćena sva registrovana seoska domaćinstva. Brošura je prevedena na njemački i engleski jezik.

- **Turistička valorizacija kulturnih lokaliteta**

U cilju valorizacije kulturnih i prirodnih dobara, podizanje nivoa atraktivnosti i konkurentnosti do sada turistički neafirmisanih lokacija, u okviru projekta "Sva čuda Crne Gore" odabrana su tri lokaliteta za uređenje: "vodopad Crnjak" (Šavnik), "grob Ahmeta i Pave" (Bijelo Polje) i "meandri Čehotine" (Pljevlja). Tokom 2021. godine, održani su sastanci sa predstavnicima lokalnih turističkih organizacija, lokalnih samouprava, mjesnih zajednica, nevladinog sektora, kao i sa mještanima u cilju postizanja dogovora po pitanju pribavljanja neophodnih saglasnosti za turističku valorizaciju navedenih lokaliteta, kao i predračuna za izvođenje radova na planu njihovog uređenja.

- **Saradnja sa Nacionalnom turističkom organizacijom (NTO), lokalnim turističkim organizacijama (LTO) i Privrednom komorom Crne Gore:**

Ministarstvo je intenziviralo monitoring rada Nacionalne turističke organizacije, kao i davanja smjernica po pitanju promocije i boljeg pozicioniranja destinacije, posebno u svijetlu izmijenjenih tržišnih uslova, izazvanih novom geopolitičkom krizom. Cilj je intenziviranje promocije u smislu usmjeravanja ka novim tržišnim prioritetima, pravljenje alternativnih planova, kako bi se nadomjestio nedostatak turista sa ukrajinskog i ruskog tržišta. Ovo se prije svega odnosi na tržište Zapadne i Centralne Evrope.

U novembru 2021. godine, Ministarstvo ekonomskog razvoja organizovalo je seminar namijenjen lokalnim turističkim organizacijama na temu "Digitalni marketing, promocija i PR". Seminaru su prisustvovali predstavnici svih lokalnih turističkih organizacija. Cilj seminara bio je osnaživanje promocije u susret predstojećoj zimskoj sezoni, saradnje na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i umrežavanje sa pojedincima i kompanijama koji se bave ovom tematikom. Seminaru su prisustvovali predstavnici lokalnih turističkih organizacija, Nacionalne turističke organizacije i Ministarstva ekonomskog razvoja, kao i eksterni saradnici. Nakon seminara, lokalnim turističkim organizacijama je ustupljen elektorski priručnik "Digitalni marketing - Vodič za lokalne turističke organizacije, koju su uobličili predstavnici Direktorata. Takođe, date su im jasne smjernice na koji način i u kom smjeru da promovišu svoje micro turističke proizvode, a sve sa ciljem bolje promociju destinacije.

Saradnja sa Privrednom komorom i lokalnim turističkim organizacijama je naročito intenzivirana tokom izrade Strategije razvoja turizma do 2025. godine, kao krovnog dokumenta za razvoj turizma. Takođe, intenzivna saradnja se zasniva na pripremi turističke sezone, s ciljem da je osnaži veza između Ministarstva i privatnog sektora u turizmu.

- **Produkcija video materijala u režiji Ministarstva ekonomskog razvoja, dva spota povodom obilježavanja Svjetskog dana turizma – tema "Tourism for inclusive growth"**

"Gdje se razlike spajaju u neponovljiv mozaik uživanja" je moto objedinjenog video materijala čiju je produkciju organizovao Direktorat. Video materijal je reportažni mozaik izjava 11 rezidentnih ambasadora koji borave u Crnoj Gori, prateći video materijal preuzet iz baze Nacionalne turističke organizacije. Posebnu vrijednost predstavlja činjenica da renomirane ličnosti na veoma afirmativan način govore o našoj zemlji. Produkcija video spota je koštala samo 400 eura (vrijednost montaže, plaćene iz budžeta Nacionalne turističke organizacije).

Produkciju video spota "Dio si priče" je takođe organizovao Direktorat. U spotu su prikazani turistički potencijali naše zemlje uz neke od prepoznatljivijih crnogorskih pejzaža. Naracija koja prati tok videa, na poetičan način odgovara na temu i ukazuje na inkluzivni karakter koji turizam ima. Tako su u spot uvršteni i kadrovi ljudi različitih zanimanja u svom radnom okruženju, kako bi se ukazalo na to da je upravo oporavak turizma uslovio i oporavak cjelokupne ekonomske aktivnosti.

- **Sea Dance - ljetnji muzički festival u Budvi, 26-29. avgusta 2021. godine**

Sea Dance festival održan je u skladu sa važećim epidemiološkim mjerama, i prema procjeni organizatora, tokom trajanja Festivala Buljaricu je posjetilo nešto više od 22.000 posjetilaca iz 40 zemalja. Direktorat je koordinirao aktivnostima koje su podrazumijevale angažman svih aktera, a odnosile su se na zdravstvene mjere, promociju destinacije, promociju vakcinacije, promotivno-marketinške kampanje i sl.

- **Radna grupa za turizam**

U cilju poboljšanja poslovnog ambijenta za turističku privredu, shodno Odluci Vlade Crne Gore, u okviru Savjeta za konkurentnost formirana je, pored ostalih, i Radna grupa za turizam, čijim radom je koordinirala Državna sekretarka za turizam. Radna grupa je tokom 2021. godine održala četiri sastanka koji su bili posvećeni ispunjavanju zadataka koji su se odnosili na: unapređenje zdravstveno-epidemiološkog ambijenta u turističkom poslovanju; utvrđivanje olakšica u poslovanju turističke privrede uz definisanje podsticajnih mjera za razvijanje specifičnih vidova turističkog proizvoda; privlačenje investicija uz formiranje posebnog tijela za praćenje infrastrukturnih projekata; diverzifikacija turističke ponude koja je bazirana na prirodi uz razvoj održivih i inovativnih turističkih proizvoda; stimulisanje razvoja cirkularne ekonomije uz rešavanje problema otpada/smeća; razvoj preduzetništva i povezivanje turizma sa ostalim privrednim djelatnostima; unapređenje marketing aktivnosti i jačanje institucionalnog okvira.

- **Koordinaciono tijelo za pripremu i praćenje odvijanja turističkih sezona**

U skladu sa zadacima, tokom održanih pet sjednica u 2021. godini, u fokusu rada Koordinacionog tijela bila je ljetnja sezona 2021. godine, kao i zimska sezona 2021/22 godina tj. aktivnosti na planu stvaranja neophodnih preduslova za očuvanje turističkog proizvoda, jačanje turističke supstance, oporavak turizma i nesmetano odvijanje turističkog poslovanja. U tom smislu, u radu Koordinacionog tijela, poseban akcenat bio je na prevazilaženju problema nastalih usled bolesti COVID-19 i kontinuirane neizvjesne epidemiološke situacije, kao i na minimiziranju naslijeđenih brojnih dugogodišnjih problema po pitanju kvalitetnog odvijanja sezona.

- **Nacrt odluke o olakšavanju trgovine uslugama koje pružaju turističke agencije u okviru Sporazuma o slobodnoj trgovini na Balkanu (Central European Fair-Trade Agreement - CEFTA - for Western Balkans 6)**

U februaru 2021. godine formirana je CEFTA ekspertska grupa za turizam, sa zadatkom da vrši aktivnosti na planu usaglašavanja Nacrta odluke o olakšavanju trgovine uslugama koje pružaju turističke agencije u okviru

Sporazuma o slobodnoj trgovini na Balkanu sa Dodatnim protokolom 6 u sektoru turizma. Održano je više sastanaka Radne grupe, uz koordinaciju CEFTA sekretarijata, kako bi se usaglašavanje teksta Nacrta među zemljama članicama Zapadnog Balkana odvijala na kvalitetniji način.

- **Operativni plan za realizaciju Strategije pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024. (S3) –**

...u kojoj je jedna od razvojnih komponenti "Održivi i zdravstveni turizam". S obzirom na dešavanja tokom 2020. godine koja su uzrokovana pandemijom COVID-19, Akcioni plan predmetne Strategije realizovan je u skromnom obimu. Shodno tome, prepoznata je potreba za ažuriranjem osnovnih analiza i parametara na kojima se zasniva Strategija. U tom cilju održani su sastanci Radne pod-grupe za turizam koja je pripremila i obradila inpute za izradu novog Operativnog programa Strategije u dijelu koji se odnosi na "Održivi i zdravstveni turizam".

4.3.8. Direktorat za investicije u turizmu

- **Realizovane aktivnosti**

- Izvještaj o poslovanju DOO „Skijališta Crne Gore“ sa finansijskim iskazima za period 01.01- 31.12.2020. godine s Predlogom odluke o pokriću gubitaka, usvojen 1. aprila 2021. godine
- Informacija o drugom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „Breza“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 8. aprila 2021. godine
- Informacija o prvom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „K16“, po kondo modelu poslovanja, usvojena 12. aprila 2021. godine
- Informacija o realizaciji kratkoročne mjere 3.3 Turistički vaučeri za prosvjetne i zdravstvene radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja, usvojena 3. juna 2021. godine
- Informacija o prvom Izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „D“ sa depadansom „E“, Kolašin, po kondo modelu poslovanja, usvojena 8. jula 2021. godine
- Informacija o drugom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „Kraljičina plaža“, Miločer, Budva, po mješovitom modelu poslovanja, usvojena 8. jula 2021. godine
- Informacija o drugom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „Durmitor Hotel and Villas“, po mješovitom modelu poslovanja, usvojena 8. jula 2021. godine
- Informacija o trećem izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje condo hotela „Kolašin Resort & Spa“, Kolašin, usvojena 8. jula 2021. godine
- Izvještaj o poslovanju HTP „Miločer“ d.o.o. Budva sa finansijskim iskazima za period 01.01 - 31.12.2020.godine, usvojena 22. jula 2021. godine
- Informacija o finansiranju izgradnje, održavanja i valorizacije višenamjenske sportske infrastrukture na prostoru Bjelasice i Komova, usvojena 30. jula 2021. godine.
- Informacija o drugom izvještaju o nalazima činjeničnog stanja pripremljenom od strane društva za reviziju „Crowe MNE“ d.o.o. u vezi sa realizacijom projekta Izgradnje hotela „K16“, po kondo modelu poslovanja, usvojena 30. jula 2021. godine
- Informacija o drugom izvještaju nezavisnog kontrolora o nalazima činjeničnog stanja vezano za projekat izgradnje hotela „Bjelasica 1450 Kolašin“ po kondo modelu poslovanja, pripremljenom od strane društva za reviziju „Racio-mont“ d.o.o. Kolašin, usvojena 30. jula 2021. godine
- Informacija o realizaciji tendera po osnovu Javnog oglasa za nadmetanje u otvorenom postupku za realizaciju projekta žičare Kotor – Lovćen, usvojena 23. septembra 2021. godine

- Informacija o inicijativi opštine Kotor za davanje saglasnosti na potpisivanje Anex-a 1 Sporazuma o plaćanju naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta izgradnjom komunalne infrastrukture, izgradnji komunalne infrastrukture u zahvatu DSL Sektor 38 Bigova i LSL „Trašte“ i izmirenju dodatnih troškova koje snosi „Bigova Bay“ d.o.o. Kotor, usvojena 23. septembra 2021. godine
- Informacija o rezultatima pregovora sa „Bećović Menagment Group“ DOO Ulcinj za zaključivanje Sporazuma o regulisanju međusobnih odnosa u vezi sa Ugovorom o kupoprodaji hotela „Mediteran“ od 25. aprila 2005. godine između HTP „Ulcinjaska rivijera“ AD Ulcinj i „Bećović Menagment Group“ DOO Ulcinj s Predlogom za usvajanje Sporazuma o regulisanju međusobnih odnosa u vezi sa Ugovorom o kupoprodaji hotela „Mediteran“ od 25. aprila 2005. godine između HTP „Ulcinjaska rivijera“ AD Ulcinj i „Bećović Menagment Group“ DOO Ulcinj, usvojena 30. septembra 2021. godine
- Predlog za kandidovanje projekta Izgradnja hotela „Liko Soho“ Bar, po kondo modelu poslovanja na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma, usvojen 14. oktobra 2021. godine
- Informacija o inicijativi opštine Kotor za davanje saglasnosti na potpisivanje Anex-a 2 Sporazuma o plaćanju naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta izgradnjom komunalne infrastrukture, izgradnji komunalne infrastrukture u zahvatu DSL Sektor 38 Bigova i LSL „Trašte“ i izmirenju dodatnih troškova koje snosi „Bigova Bay“ d.o.o. Kotor, usvojena 4. novembra 2021. godine
- Informacija o realizaciji tendera po osnovu Javnog oglasa za nadmetanje u otvorenom postupku za realizaciju projekta žičare Kotor – Lovćen s Predlogom ugovora o koncesiji za realizaciju projekta žičare Kotor – Lovćen i Predlogom odluke o davanju koncesije, usvojena 9. decembra 2021. godine
- Informacija o statusu lokaliteta luke „Lazure“ u Meljinama, usvojena 16. decembra 2021. godine
- Informacija o realizaciji kratkoročne mjere 3.6 Turistički vaučeri za prosvjetne, zdravstvene radnike, kao i stručne i medicinske radnike u sistemu socijalne i dječje zaštite i podrška izdavaocima privatnog smještaja, usvojena 29. decembra 2021. godine
- Redovni materijali za Vladu povodom redovnih i vanrednih skupština akcionara HTP „Ulcinjaska rivijera“, „Sveti Stefan hoteli“ a.d., HG „Budvanska rivijera“ a.d., u periodu od aprila do septembra.

- **Aktivnosti na realizaciji ugovornih obaveza za projekte koji su predmet privatizacije**

Direktorat za investicije u turizmu - Direkcija za implementaciju programa investicije tokom 2021. godine sprovodila je intenzivne aktivnosti na realizaciji ugovornih obaveza za projekte koji su bili predmet privatizacije. Napominjemo da je nakon privatizacije, jedan broj hotelsko-turističkih preduzeća ispunilo sve što je ugovorom o privatizaciji bilo predviđeno, dok u drugim preduzećima proces privatizacije nije dao pozitivan efekat, jer ni privatizacijom nijesu prevaziđeni problemi u poslovanju. U većini slučajeva to je zavisilo i od kvaliteta partnera koji su izabrani u zakonskoj proceduri, od težine naslijeđenih problema, tržišnih uslova, kvaliteta proizvoda i usluga i mnogih drugih ograničenja.

Jedan od razloga za nezapočete investicije za pojedine hotele je i česta neusklađenost planske dokumentacije sa rokovima definisanim odredbama Ugovora, ali i nedostatak finansijskih sredstava za realizaciju investicija. S tim u vezi, za te projekte su zaključcima Vlade predviđeni modeli raskida Ugovora. Takođe, nad jednim brojem preduzeća bili su pokrenuti stečajni postupci koji su trajali i po nekoliko godina. Česti razlozi su visoka početna procijenjena vrijednost imovine koja je bila predmet prodaje kroz stečajni postupak, što je uslovljavalo obnavljanje tenderskih postupaka, sve do momenta dostizanja nivoa cijene koja je postala prihvatljiva za investitora.

U prethodnom periodu ovo Ministarstvo sprovelo je niz aktivnosti kako bi se dugogodišnji započeti projekti priveli namjeni, što bi se odrazilo na poboljšanje turističke ponude u opštinama u kojima se nalaze predmetne lokacije, a samim tim i na ostale benefite u korist države i građana. U nastavku je pregled projekata za koje su tokom 2021. godine sprovedene aktivnosti koje će u konačnom doprinijeti ispunjenju ugovorom definisanih obaveza .

U pitanju su sledeći hoteli i lokacije:

1. Hotel "Cristal Rivijera" Petrovac (metod saradnje kroz ugovor o zajedničkom građenju)
2. Hotel AS Perazića do (metod prodaje kroz javno oglašavanje)
3. Hotel "Mediteran" Ulcinj (metod prodaje kroz stečajni postupak)
4. Ugovor o kupoprodaji hotela „Galeb“ (metod prodaje imovine kroz stečajni postupak)
5. Ugovor o kupoprodaji hotela „Grand lido i apartmani Lido“, Ulcinj (metod prodaje imovine kroz stečajni postupak)
6. Lokacija bivšeg hotela Jadran u Ulcinju (predmet davanja lokacije u dugoročni zakup)
7. Ugovor o prodaji 59,4516 % akcijskog kapitala društva "HTP Boka" a.d. Herceg Novi - "Vektra Montenegro" d.o.o. Podgorica
8. Hotel „Jezera“ Žabljak (metod prodaje imovine kroz stečajni postupak)
9. Hotel „Planinka“ Žabljak (metod prodaje imovine kroz stečajni postupak)
10. Projekat u toku - hotel „Durmitor“ Žabljak (metod prodaje imovine kroz stečajni postupak)

- **Dodatne aktivnosti**

Direktorat za investicije u turizmu je koordinirao djelovanjem nadležnih institucija kojim je omogućena revitalizaciju plaže na **Adi Bojani** i istoj obezbijeđena puna turističku upotreba. Na taj način omogućeno je i funkcionisanje HTP „Ulcinjaska rivijera“ u ljetnjoj sezoni, pa je turistički kompleks Ada Bojana otvorilo svoje kapacitete 01. juna 2021. godine.

Takođe, Direktorat za investicije u turizmu kontinuirano pruža podršku svim investitorima koji realizuju projekte u turizmu, a koja se ogleda kroz davanje stručne pomoći u vezi primjene standarda kategorizacije ugostiteljskih objekata, tumačenja planskih uslova, zakonske i podzakonske regulative, kao i pružanje podrške u cilju ubrzanja procesa pred drugim institucijama. Shodno navedenom tokom 2021. godine, u okviru Direktorata za investicije u turizmu sprovedene su mnogobrojne aktivnosti u cilju iznalaženja rješenja za lokacije **hotela i luke „Lazure“**. U tom pravcu su organizovani sastanci sa relevantnim učesnicima, te definisan i predlog budućih aktivnosti što je usvojeno na sjednici Vlade od 16.12.2021. godine (kako je navedeno u tački 2 izvještaja)

Vršena je intenzivna komunikacija sa vlasnikom lokaliteta nekadašnjeg **hotela Fjord i nekadašnje zgrade Jugooceanije** u Kotoru u pravcu buduće valorizacije te lokacije, a sa istim vlasnikom je vršena komunikacija na temu **lokacije koja se nalazi u naselju Glavati-Prčanj** (Kotor).

Održani su i sastanci u vezi potencijalne mogućnosti valorizacije akvatorijuma i zaleđa lokaliteta **NTC Marine** u Kotoru.

Takođe u cilju podrške pacijentima sa težom kliničkom slikom uzrokovanu Covid-19, a ujedno i pružanje podrške poslovanju Instituta „**Simo Milošević**“ **AD Igalo**, Direktorat za investicije u turizmu krajem 2021. godine doprinio je u pripremi Programa podrške za Informaciju koju je Ministarstvo zdravlja dostavilo Vladi Crne Gore na usvajanje. U pitanju je Paket podrške u iznosu od 1 milion eura.

Održani su sastanci i sa velikom brojem investitora, a vršena je saradnja sa hotelskim preduzećima u većinskom državnom vlasništvu u pravcu rješavanja otvorenih pitanja u njihovom radu.

- **Aman Sveti Stefan**

Direktorat za investicije u turizmu je u prethodnom periodu realizovalo niz koraka u cilju rješavanja pitanja rada Hotela „**AMAN Sveti Stefan**“ i dalje zaštite interesa države u predmetnom pitanju.

Hotel „AMAN Sveti Stefan“ nije otvoren tokom 2021. godine, dok je Hotel „Miločer“ bio otvoren do dana 25.05.2021. godine. Održan je niz sastanaka sa predstavnicima kompanija „AMAN“, kompanije „Adriatic Properties“ i ostalih relevantnih institucija, u cilju rješavanja pitanja hotela Aman Sveti Stefan, a pripremano je i više pisama od kojih ističemo pismo Ministra ekonomskog razvoja od 11.06.2021. godine i pismo predsjednika Vlade Crne Gore od 25.06.2021. godine u kome je garantovano da će Vlada Crne Gore u cjelosti ispoštovati svoje obaveze iz ugovora o zakupu hotela u Svetom Stefanu i Miločeru, te da će Adriatic Propertiesu i „AMAN“-u dozvoliti mirno i neometano uživanje i držanje imovine bez prekida i ometanje od strane zakupodavca ili bilo kojeg trećeg lica, shodno uslovima ugovora i crnogorskim propisima.

U novembru 2021. godine pokrenut je postupak arbitraže koji će biti predmet daljeg praćenja od strane Direktorata za investicije u turizmu.

- **Održivo investiranje u projekte na sjeveru Crne Gore – Razvojni projekti na unapređenju turističke infrastrukture**

Ministarstvo ekonomskog razvoja, odnosno Direktor za investicije u turizmu, Direkcija za pripremu programa investicija u saradnji sa Upravom javnih radova, je u prethodnom periodu pokrenulo niz projekata koji za cilj imaju uspješnu valorizaciju prostora obuhvaćenog PPPN Bjelasica i Komovi, od kojih su kao prioriteti označena tri skijališta „Kolašin 1600“ u Kolašinu, „Cmiljača“ u Bijelom Polju i „Žarski“ u Mojkovcu.

Kada govorimo o konkretnim razvojnim aktivnostima na lokalitetima, u nastavku je pregled najvažnijih realizovanih radova u 2021. godini preko Uprave javnih radova, a koje je Direktor za investicije u turizmu pratio i izvještavao na šestomjesečnom nivou.

U okviru razvoja lokaliteta „**Kolašin 1600**“ realizovane su sljedeće investicione aktivnosti:

Putna infrastruktura, izvođenje radova na potpornoj konstrukciji na putu Ski centar „Kolašin 1450“-Jezerine-Ski centar „Kolašin 1600“, izrada Glavnog projekta za izgradnju interne saobraćajnice od kružnog toka do trafostanice TS 35/10kV Kolašin 1450-1600, vodosnabdijevanje, izrada glavnog projekta vodosnabdijevanja i sistem osnježavanja, ski staze uz žičaru K8, žičara K7, TS za napajanje žičare K7, ski staze uz žičaru K7, izgradnja garaže za potrebe skijališta u Kolašinu

U okviru razvoja lokaliteta „**Žarski**“ realizovane su sljedeće investicione aktivnosti:

Izgradnja lokalnog puta Vragodo-Vrioca-Žarski katun, izgradnja regionanog puta Mojkovac-Vragodo, sekundarna elektroenergetska infrastruktura, vodosnabdijevanje bazne stanice - izrada projektne dokumentacije vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata, bazna stanica, nabavka žičare – Z4/D6C šestosjeda i izgradnja 9,5 km ski staza, izgradnja puta u cilju povezivanja baznog naselja Cmiljača sa planinskim centrom Žarski

U okviru razvoja lokaliteta „**Cmiljača**“ realizovane su sljedeće investicione aktivnosti:

Izgradnja saobraćajnice Ravna rijeka – Jasikovac – Cmiljača, vodosnabdijevanje bazne stanice, primarna elektroenergetska infrastruktura za potrebe napajanja kompleksa Cmiljača i Žarski katun - TS 35/10 „Cmiljača“, adaptacija 35kv vodne ćelije u TS „Ribarevine“ 110/35 kV, izgradnja dalekovoda od TS „Ribarevine“ 110/35 kV do TS „Cmiljača“, bazna stanica, izgradnja žičare - šestosjed Z7/D6C i 3 km staza, izgradnja puta koji povezuje Ski centar Cmiljača i Ski centar Žarski.

U okviru razvoja lokaliteta „**Savin kuk**“ realizovane su sljedeće investicione aktivnosti:

Elektroenergetska infrastruktura, izrada Glavnog projekta za rekonstrukciju pristupne saobraćajnice u dužini od cca 5 km, stabilizacija kosina na saobraćajnici od 1,5 km prema lokalitetu Savin kuk, Žabljak (presjek na 30.09.2021.) - na realizaciji projekta do sada je utrošeno 29.548 eura za kapitalne izdatke, pri čemu je kompletan iznos realizovan u 2021. godini. Sve dalje aktivnosti koje se odnose na ugovore koje Uprava javnih radova sprovodi za projekte izgradnje skijaške infrastrukture na skijalištu Savin kuk na Žabljaku su ranije privremeno obustavljene,

a u skladu sa mišljenjem UNESCO-a. Stoga, u cilju nastavka investicionih aktivnosti i unapređenja ponude na skijalištu Savin kuk, Ministarstvo ekonomskog razvoja je opredijelilo sredstva za izradu studije izvodljivosti, i pripremljen Programski zadatak za izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, Žabljak, kao i raspisan tender za izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, Žabljak. Nakon pripreme studije, za koju je predviđeno da mora dobiti saglasnot UNESCO-a, stvaraju si svi potrebni preduslovi za nastavak investicionih aktivnosti na lokalitetu skijališta Savin kuk.

U okviru razvoja lokaliteta „**Štedim – Hajla**“ realizovane su sljedeće investicione aktivnosti: Izgradnja putne infrastrukture, bazna stanica, izgradnja žičare šestosjeda, elektroenergetska infrastruktura, ski staze

U okviru valorizacije **Đalovića pećine** realizovane su sljedeće investicione aktivnosti: Nastavak izgradnje putne infrastrukture, dalekovoda i trafo-stanica, rekonstrukcija lokalnog puta Gubavač - Bistrica, sa mostom preko rijeke Bistrice, pješačka staza koja vodi od manastira Podvrh do ulaza u Đalovića pećinu, elektroenergetska infrastruktura - Dalekovod „Nedakuse-Bistrica“ 35kV, Trafostanica „Bistrica“ 35/10Kv, trafostanica za potrebe napajanja Vizitoring centra TS „Vizitoring Centar“ 10/0,4kV, radovi na žičari (gondoli) dužine cca 1.700 m kapaciteta 75 osoba na sat, uređenje dijela Đalovića pećine sa pratećim objektima na ulazu u pećinu, vodosnabdijevanje i odvođenja fekalnih voda iz uslužno – servisnih objekata u okviru aktivnosti na valorizaciji Đalovića pećini, izgradnja objekta vizitoring centra sa pratećim sadržajima i parking prostorom

- **Rad Preduzeća „SKIJALIŠTA CRNE GORE“ DOO MOJKOVAC**

Direktorat za investicije u turizmu, Direkcija za pripremu programa investicija koordinira saradnju na realizaciji projekata ski-centara, koji se grade preko Uprave javnih radova, a redovno izvještavanje o radu i poslovanju preduzeća se sprovodi prilikom dostavljanja od strane „Skijališta“ godišnjih izvještaja o radu i predloga finansijskog plana i programa rada Skijališta za narednu godinu.

U 2021. godini u cilju uspješne koordinacije pripreme zimske turističke sezone 2021/2022. i stavljanja u funkciju novih skijaških kapaciteta, koji se grade preko Uprave javnih radova, održani su brojni zajednički koordinacioni sastanci Ministarstva ekonomskog razvoja sa Upravom javnih radova, Upravom za saobraćaj, „Skijalištima Crne Gore“, izvođačima radova, nadzornim organima i drugim nadležnim organima i institucijama a u vezi sa definisanjem i aktivnim rješavanjem otvorenih pitanja u vezi sa izgradnjom i blagovremenim stavljanjem u funkciju žičare K7 za zimsku sezonu. Ključne aktivnosti koje su zahtijevale međuinstitucionalnu saradnju i blagovremeno koordiniranje, između ostalih, uključivale su pitanja eksproprijacije, tender za izgradnju TS za napajanje žičare K7, obezbjeđivanje kabla za napajanje za prespajanje sa TS do žičare K7, obustavu radova na prostoru ispred tunela Jezerine-Lubnice kako bi nova skijaška staza koja povezuje žičare K7 i K8 mogla neometano i sigurno da funkcioniše tokom zimske sezone.

- **Projekat izgradnje Žičare Kotor-Lovćen**

Ugovor o koncesiji za realizaciju projekta žičare Kotor – Lovćen potpisan je 15.12.2021. godine između Vlade Crne Gore i Konzorcijuma Leitner – žičara Kotor 1350 koji čine društva „Novi Volvox“ d.o.o. Podgorica i Leitner S.P.A, Italija.

Lokacija koncesije za izgradnju žičare Kotor – Lovćen određena je Prostornim planom posebne namjene za Nacionalni park „Lovćen“. Planirana trasa žičare je od lokaliteta Dub, koji se nalazi na periferiji grada Kotora i vodi do lokaliteta Kuk na planini Lovćen.

Predviđeno trajanje koncesije za predloženu realizaciju Projekata je 30 godina, od datuma ispunjenja preduslova predviđenih Ugovorom o koncesiji. Period trajanja koncesije uključuje i vremenski period potreban za izgradnju žičare, koji se procjenjuje na 1 godinu, kao i operativni period u trajanju od preostalih 29 godina.

U izvještajnom periodu pripremani su odgovori na poslanička pitanja i pružana je podrška PR sektoru u pripremanju materijala za medije iz djelokruga rada Direktorata za investicije u turizmu.

- **Prioritetni razvojni projekti – Praćenje investicionih ugovora i ugovornih obaveza**

Direktorat za investicije u turizmu, Direkcija za pripremu programa investicija pratila je realizaciju investicionih ugovora u okviru realizacije prioritetnih projekata iz oblasti turizma, kao i investicionih aktivnosti, i o navedenom na polugodišnjem nivou izvještavala Vladu o: valorizaciji lokaliteta na prostorima Bjelasice i Durmitora; izgradnji turističkog kompleksa, marine i prateće infrastrukture „Porto Montenegro“ – Tivat; izgradnji turističkog kompleksa „Portonovi“, Kumbor, Herceg Novi; izgradnji turističkog kompleksa „Luštica Bay“, Tivat; izgradnji turističkog kompleksa „Plavi horizonti“ - Tivat; rekonstrukciji tvrđave „Mamula“ na ostrvu Lastavica, Herceg Novi; izgradnji Hotela „Kraljičina plaža“ – Sveti Stefan, Budva; turističkoj valorizaciji dijela imovine HTP „Ulcinjaska Rivijera“, AD Ulcinj – hoteli „Bellevue“ i „Olympic“ i izgradnji turističkog kompleksa „Montrose“ („Ritz Carlton Montenegro“).

U dosadašnjem periodu stupili su na snagu Ugovor o zakupu lokacije bivšeg vojnog turističkog kompleksa Mediteran, Žabljak i Ugovor o zakupu lokacije planinskog centra Kolašin 1600, Kolašin. Na lokaciji planinskog centra Kolašin 1600 je planirana izgradnja hotelsko turističkog kompleksa ukupne vrijednosti 77 miliona eura i aktivnosti na projektu se odvijaju planiranom dinamikom. Nastavljeni su radovi na objektu Hotel „K16“ i otpočeta je izgradnja apartmanskog objekta Q. Kada je riječ o projektu na lokaciji vojno-turističkog kompleksa „Mediteran“ na Žabljaku, važno je napomenuti da je prekinut postupak o provjeri podnijete prijave građenja, a u skladu sa mišljenjem UNESCO-a. Kompanija „CG SKI“ d.o.o. Žabljak je 21. juna 2021. godine podnijela pred Privrednim sudom Crne Gore tužbu protiv Države Crne Gore, radi nadoknade štete i konkretni spor ima za predmet naknadu štete koja proističe iz Ugovora o dugoročnom zakupu vojno-turističkog kompleksa „Mediteran“ Žabljak. Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa Crne Gore je u skladu sa rokom podnio prigovor u kojem se osporava tužbeni osnov kao i visina odštetnog zahtjeva, imajući u vidu da na ovaj način nije prikazan i dokazan osnov za tužbu ni pričinjena materijalna šteta. U toku je tužbeni postupak.

Kada je riječ o projektu „Porto Montenegro“, 2021. godinu je obilježila i znatna investiciona aktivnost u okviru navedenog projekta, odnosno početak izgradnje hotela „Boka Place“ kategorije pet zvjezdica sa 240 smještajnih jedinica, kojim će upravljati „Kerzner International“. U pitanju je projekat čija je investicija premašila ugovoreni iznos od 450 miliona eura, pa je u dosadašnjem periodu u realizaciju projekta investirano 794,5 miliona eura, od čega u 2021. godine 64.25 miliona eura.

U vezi sa realizacijom projekta „Portonovi“, 2021. godinu obilježilo je otvaranje prvog i jednog hotela „One & Only“ u Evropi, koji je zvanično počeo sa radom 1. maja 2021. godine, a u periodu ljetnje turističke sezone i rizort „Portonovi“ i hotel „One & Only“ zabilježili su visoku popunjenost kapaciteta, koja je iznosila i do 90%. Ističemo da je u dosadašnjem toku realizacije projekta „Portonovi“, prema podacima koje je dostavio investitor, uloženo skoro 800 miliona eura, od čega u toku 2021. godine nešto manje od 20 miliona eura.

Značajne aktivnosti realizovane su i u okviru projekta „Luštica Bay“, pa je od početka realizacije uloženo 306.55 miliona eura, a u 2021. godini 54,47 miliona eura. U 2021. godini je započeta priprema projektne dokumentacije za izgradnju novog hotela kategorije 5 zvjezdica i kapaciteta 200 smještajnih jedinica, a u apartmanskim naseljima „Marina Village“ i „Centrale“ izgrađeno više vila i stambenih objekata.

Takođe, nastavlja se izgradnja hotela muzejskog karaktera na ostrvu Lastavica - tvrđava Mamula, koja se odvija u skladu sa strogim konzervatorskim uslovima, gdje je ukupan iznos investicije u pomenuti projekat premašio vrijednost od 20,9 miliona eura.

Vezano za realizaciju projekta Hotel „Kraljičina plaža“, nakon što je 1. novembra 2019. godine izvršena prijava gradnje, otpočeli su građevinski radovi na hotelu, a projekat je uvršten na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma u okviru posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (7. novembra 2019. godine). U projekat je do sada uloženo 11,7 miliona eura, a ukupna planirana investicija u taj projekat je 73 miliona eura.

Turistička valorizacija dijela imovine HTP „Ulcinjaska Rivijera“, AD Ulcinj – **hoteli „Bellevue“ i „Olympic“** je u najjužnijoj crnogorskoj opštini znatno unaprijedila turističku ponudu, a kompanija „Karisma Hotels Adriatic Montenegro“ d.o.o. u okviru I i II faze investicije, u skladu sa izvještajima Kontrolora („PwC“), investirala je 24 miliona eura i ispunila investicione obaveze.

Projekat „Montrose“ je, nakon ozvaničenja saradnje sa renomiranim brendom, dobio i novi zvaničan naziv „Ritz Carlton Montenegro“, a prethodni period su karakterisale aktivnosti u cilju izgradnje neophodne infrastrukture, kao preduslova za izgradnju budućeg luksuznog turističkog kompleksa, u skladu sa Ugovorom o zakupu. U projekat je, prema podacima dobijenim od investitora, od početka realizacije uloženo 34 miliona eura.

- **Aktivnosti na realizaciji „Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore“**

Direktorat za investicije u turizmu, Direkcija za pripremu programa investicija u skladu sa Programom rada Vlade, u 2021. godini je pripremio i koordinirao dostavljanje ukupno 4 informacije o aktivnostima na realizaciji „Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore“.

U 2021. godini, na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma je uvršten Projekat izgradnje hotela „Liko Soho“ Bar, po kondo modelu poslovanja, 28. oktobra 2021. godine.

Vlada Crne Gore je, u 2021. godini, na predlog Ministarstva ekonomskog razvoja, usvojila 8 izvještaja o činjeničnom stanju za 7 projekata sa Liste razvojnih projekata. Priprema izvještaja i upućivanje prema Vladi Crne Gore je bilo u nadležnosti Direktorata za investicije u turizmu.

Ključna aktivnost iz I kvartala 2021. godine

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 18. marta 2021. godine, potvrdila trogodišnji period trajanja Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, kako je predviđeno Odlukom, Javnim pozivom i pratećim zakonskim i podzakonskim aktima. Takođe, Vlada se obavezala da će, do 31.12.2021. godine, donijeti odluku da li će uvesti novi sistem za dobijanje državljanstva Crne Gore, koje ne proizilazi po automatizmu posredstvom rođenja, i ostalim Zakonom predviđenim kriterijumima, te da će, blagovremeno, jasno definisati novi potencijalni model za dobijanje državljanstva Crne Gore, izvršiti analizu, te definisati nove kriterijume, način i postupak učešća u programu ekonomskog državljanstva.

Ključna aktivnost iz II kvartala 2021. godine

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 7. oktobra 2021. godine, usvojila Informaciju, koja je sadržala proširenu metodologiju praćenja razvojnih projekata u oblasti turizma. Navedena metodologija, pored izvještaja nezavisnog kontrolora, koji ostaje nepromijenjen u odnosu na raniju praksu, uvodi dva nova postupka u proceduri praćenja razvoja projekata, čiji je primarni cilj stvaranje što bolje slike o stepenu razvoja jednog projekta.

Ključna aktivnost iz III kvartala 2021. godine

Implementirana je nova metodologija za praćenje realizacije razvojnih projekata u oblasti turizma, obilazilo lokacije na kojima se realizuju projekti sa Liste razvojnih projekata u oblasti turizma i analiziralo izvještaje nezavisnih kontrolora.

Ključna aktivnost iz IV kvartala 2021. godine

Produženo je trajanje ovog programa do 30. juna 2023. godine, za projekte koji su uvršteni na Listu razvojnih projekata u skladu sa Odlukom o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, („Sl.list CG“, br, 79/18, 12/20). Takođe, usvojena je Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, („Sl.list CG“, broj 79/18, 12/20, 143/21).

- **Mjere podrške privredi i građanima**

Turistički vaučeri za prosvjetne, zdravstvene i socijalne radnike i podrška izdavaocima privatnog smještaja

Vlada Crne Gore je za realizaciju ove mjere podrške iz prvog kvartala ove godine opredijelila iznos sredstava od 5,5 miliona eura. Na osnovu „Obavještenja fizičkim licima izdavaocima privatnog smještaja o realizaciji turističkih vaučera za prosvjetne i zdravstvene radnike“, koje je objavilo Ministarstvo ekonomskog razvoja 8. februara 2021. godine kao i Dopune istog, pristiglo je 556 prijava izdavalaca privatnog smještaja, od čega su 443 aplikacije ispunile kriterijume prema Obavještenju i stekle uslov da se nađu na listi, sa koje prosvjetni, zdravstveni i socijalni radnici mogu izabrati gdje žele da provedu svoj odmor. U svrhu realizacije mjere kreirana je platforma vauceri.gov.me, preko koje su se privatni izdavaoci smještaja registrovali i ponudili raspoložive smještajne jedinice. Shodno izvještajima sa platforme www.vauceri.gov.me, u periodu od 20. maja do 24. decembra iskorišćeno je 20.818 turističkih vaučera i shodno tome isplaćeno 4.130.281,00 eura izdavaocima privatnog smještaja za realizovane turističke vaučere.

Turistički vaučeri u iznosu od 50,00 eura svim građanima starijim od 50 godina, vakcinisanim prvom dozom vakcine tokom jula 2021. godine

Imajući u vidu značaj vakcinacije kao najefikasnijeg načina u borbi protiv COVID-19, Vlada Crne Gore je svim zainteresovanim građanima starijim od 50 godina vakcinisanim prvom dozom vakcine tokom jula 2021. godine, dodijelila turističke vaučere u iznosu od 50,00 eura za smještaj u hotelima HTP "Ulcinjaska rivijera" a.d. (Ada Bojana), HG "Budvanska rivijera" a.d (TN "Slovenska plaža" i hotel "Aleksandar"), kao i Institut "dr Simo Milošević" Igalo. Na osnovu iskorišćenih turističkih vaučera, podrška navedenim turističkim preduzećima iznosila je 27.225,00€ (ukupno dodijeljeno 2.700 vaučera). Aktivnosti su se ticale organizacije kompletnog procesa, uključujući vakcinalne punktove, evidenciju vakcinisanih osoba i nosilaca vaučera, kao i aktivno učešće u promociji aktivnosti.

Podrška za turističke vodiče

Na osnovu Javnog poziva (od 07-31. maja 2021. godine), za dostavljanje zahtjeva za dodjelu jednokratne pomoći u iznosu od 300,00 € za turističke vodiče - fizička lica, koja su evidentirana kao nezaposlena po evidenciji ZZZCG na dan 31.03.2021. godine, prijavilo se 127 osoba. Komisija za realizaciju predmetnog Javnog poziva izvršila je kontrolu dostavljene dokumentacije i odobrila jednokratnu pomoć za 124 turistička vodiča u iznosu od 37.200,00 €.

Subvencionisanje turoperatora

Ministarstvo ekonomskog razvoja objavilo je 08.02.2021. godine „Javni poziv za dostavljanje zahtjeva za dodjelu subvencija za turoperatore“, po kom osnovu je pristigla 71 prijava, a čije je kriterijume ispunilo 59 turističkih agencija i podržano Mjerom podrške. Ovom mjerom podrške bila su opredijeljena sredstva u iznosu od 150.000 eura.

Mjere podrške privredi i građanima – subvencionisanje kamate tokom grejs perioda datog prilikom reprograma postojećih namjenskih kredita za turizam i ugostiteljstvo

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 18.marta 2021.godine donijela Zaključke broj: 04-1394/2 kojima je usvojena Informacija o realizaciji kratkoročne mjere “Subvencija kamate na reprogram postojećih kredita kod IRF-a i poslovnih banaka”. Istim zaključcima Vlada je zadužila Ministarstvo finansija i socijalnog staranja da obezbjedi sredstva za realizaciju ove kratkoročne mjere u iznosu od 7.000.000€. Po javnom pozivu pristiglo je

ukupno 180 zahtjeva od čega je odobreno (ili djelimično odobreno) 134 zahtjeva dok je 46 zahtjeva odbijeno. Ukupno je utrošeno 6.735.372,28€. Svi korisnici kojima je dodjeljena subvencija po Javnom pozivu unešeni su u covid19 registar Agencije za zaštitu konkurencije.

4.3.9. Direktorat za normativne poslove i upravni postupak u turizmu

- **Uspostavljanje nove metodologije obračunavanja turističkog prometa i izrada novog informacionog sistema i mobilne aplikacije za praćenje parametara u turizmu**

U cilju prevazilaženja nedostataka koji se odnose na obuhvat turističkog prometa i njegovo praćenje u svakom trenutku kao i objedinjavanja i brže dostupnosti podataka, Ministarstvo ekonomskog razvoja odlučilo je da dizajnira informacioni sistem uz prateću mobilnu aplikaciju, koji će objединiti turističke parametre, kroz reformu svake institucije i organizacije koje učestvuju u njihovom kreiranju. Procesni sistem kroz aplikaciju će prikazati različite vrste izvještaja i automatski će objedinjavati informacije u realnom vremenu.

Aplikacija će predstavljati integrisani informacioni sistem koji će povezivati sve neophodne institucije i organizacije čiji podaci će doprinijeti kvalitetnom i tačnom obračunu turističkog prometa, omogućavati dnevni uvid u stanje i predstavljati jedinstvenu bazu sa podacima o smještajnim objektima i pružiocima usluga smještaja, broju i strukturi gostiju, destinacijama iz kojih dolaze turisti, prijavi i odjavi turista u svrhu bolje naplate boravišne takse itd., a generisaće razne vrste izvještaja, sve sa ciljem ostvarivanja većih prihoda u sektoru turizma, zahvaljujući boljem strateškom planiranju. Aplikacija će omogućiti svim zainteresovanim državnim organima: Ministarstvu ekonomskog razvoja, Nacionalnoj turističkoj organizaciji, Upravi za statistiku - MONSTAT, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi za inspeksijske poslove, Poreskoj upravi, Upravi carina, Centralnoj banci i dr., da podatke iz Sistema koriste za ostvarivanje svojih Zakonom propisanih nadležnosti, bez dodatnih administrativnih zahtjeva ili barijera, na veoma jednostavan način, što će imati brojne administrativne i finansijske benefite i za ove državne institucije.

4.3.10. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova

U toku 2021. godine sprovedeno je redovno praćenje realizacije projekata u okviru Godišnjeg akcijskog programa IPA za 2014. godinu, u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja za tri projekta koji su sprovedeni

od novembra 2018. godine do novembra 2021. godine. Svi projekti su završeni. Ukupna vrijednost ugovorenih sredstava iznosi 3,7 miliona eura.

U toku 2021. godine sprovedeno je redovno praćenje realizacije projekata u okviru Godišnjeg akcijskog programa IPA za 2016. godinu, u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja za sedam projekata, za čiju je realizaciju opredijeljeno 5,6 miliona eura. Od ukupno 9 predviđenih projekata, 7 je ugovoreno, uspješno su realizovana 4 projekta, dok se tri projekta još uvijek sprovode. U 2020. godini usled Covid-19 pandemija otkazana su dva projekta: (i) Grant šema za razvoja klastera ukupne vrijednosti 800,000.00 eura i ova sredstva su preusmjerena na podršku za sanaciju posljedica Covid-19 krize i (ii) ugovor o uslugama "Jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti konkurentnosti i inovacija u Ministarstvu ekonomije IPA 2016" ukupne vrijednosti: EUR 1,3 miliona eura. Opredijeljena sredstva za implementaciju IPA 2016 projekta su preusmjerena u budžet Evropske komisije i nisu nam više dostupna, o čemu smo zvanično informisani krajem oktobra 2021.

U toku 2021. godine sprovedeno je redovno praćenje realizacije projekata u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017 u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja, Ministarstva finansija i socijalnog staranja Program je vrijedan 18 miliona eura. Od tog iznosa, u nadležnosti pomenutih ministarstava, ugovoren je 51 projekat (uključujući četiri grant šeme), ukupne vrijednosti 12,77 miliona eura, uspješno je završen 21 projekat ukupne vrijednosti 3,05 miliona eura, a u toku je sprovođenje preostalih 30 projekata ukupne vrijednosti 9,74 miliona eura. U toku 2021. godine sprovedena su dva ugovaračka postupka za ugovaranje ušteta u okviru grant šeme "Aktivnosti osposobljavanja i obrazovanja za deficitarna zanimanja i za povećanje zapošljivosti RE populacije", u okviru prvog poziva ostalo je neraspoređeno 710,735.55 eura ušteta, a da bi se sredstva iskoristila raspisan je drugi poziv za deficitarna zanimanja i okviru istog je ugovoreno 6 grantova koji će biti sprovedeni do kraja 2022. godine.

U dijelu pripreme projektne dokumentacije, pripremljena je tenderska dokumentacija za projekte koji su definisani Akcionim dokumentom „Podrška pametnom i inkluzivnom rastu – obrazovanje, zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020“, ukupne vrijednosti 7,7 miliona eura od čega je za podršku za oblast tržišta rada i socijalne politike izdvojeno oko 6,5 miliona eura. U toku 2021. godine pripremljena su tri tenderska paketa od ukupno pet predviđenih. Pripremljeni su tenderski paketi za tri ugovora ukupne vrijednosti 4,1 miliona eura, preciznije: (1) grant šemu „Podrška zapošljavanju, socijalnoj inkluziji i socijalnom preduzetništvu“, (2) ugovor tehničke podrške „Unaprijeđeno kreiranje politike zasnovane na dokazima, unaprijeđene prakse implementacije i koordinacije u sektoru zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike i ojačani kapaciteti za učešće u Evropskom socijalnom fondu“ i (3) tvining ugovor „Jačanje kapaciteta ZZZ u implementaciji aktivnih mjera zapošljavanja, budućeg učešća u ESI fondovima i olakšavanju mobilnosti radne snage“. U toku je ugovaranje jednog projekta za koji je ugovaračko tijelo Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori. Pripremljen je dio tenderske dokumentacije za projekte koji su definisani Akcijskim dokumentom „Jačanje Konkurentnosti i inovacija - IPA 2020“, za koji je predviđeno ukupno sedam projekata, za čiju je realizaciju opredijeljeno 4,35 miliona EUR. Pripremljeno je pet tenderskih paketa ukupne vrijednosti 3,3 miliona eura, dok je za dva projekta, ukupne vrijednosti 1,07 miliona eura tenderska dokumentacija u pripremi. Od ukupno pet pripremljenih tenderskih paketa, u toku je ugovaranje tri projekta projekta ukupne vrijednosti 2,08 miliona eura, a početak implementacije je planiran u prvom kvartalu 2022.

V. EVROPSKE INTEGRACIJE

Ministarstvo ekonomskog razvoja koordinira radom devet (9) pregovaračkih poglavlja, i to: **1 - Slobodno kretanje robe; 2 - Slobodno kretanje radnika; 3 - Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga; 6 - Privredno pravo; 7 - Pravo intelektualne svojine; 8 - Konkurencija; 19 - Socijalna politika i zapošljavanje; 20 - Preduzetništvo i industrijska politika i 30 - Vanjski odnosi.** Takođe, značajan dio pravne tekovine EU iz nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja se usklađuje kroz poglavlja: **10 - Informatičko društvo i mediji; 25 - Nauka i istraživanje; 28 - Zaštita potrošača i zdravlja i 31 - Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika.**

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) za period 2021-2023, u 2021. od ukupno 38 obaveze iz nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja, realizovano je 26, odnosno procenat realizacije je bio **68,4%**. U dijelu Strategijskog okvira planirano je 12, realizovano 10, a procenat izvršenja je bio 83.3%. U dijelu Zakonodavnog okvira planirano 26, realizovano je 16, pa je procenat izvršenja bio 61.5%

U skladu sa novom metodologijom vođenja pregovora sa EU, pregovarač za **Klaster 2 – Unutrašnje tržište** je državni sekretar Ministarstva ekonomskog razvoja. Prema posljednjem Izveštaju Evropske komisije za Crnu Goru, za 2021. godinu, od devet poglavlja koja se nalaze u ovom klasteru, šest poglavlja imaju umjereni nivo spremnosti (1,3,4,8,9,28), dva poglavlja imaju dobar nivo spremnosti (6 i 7), a jedno poglavlje određeni nivo spremnosti (2).

Poglavlje 1 - SLOBODNO KRETANJE ROBE

Vlada je na sjednici održanoj 16. septembra 2021. godine donijela Odluku o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe. Mapa puta se nalazi u fazi usaglašavanja. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija ukupno 24 obaveze u zakonodavnom okviru u 2021, od čega je realizovano ukupno 16, što predstavlja 66,7%.

Poglavlje 2 - SLOBODNO KRETANJE RADNIKA

Vlada je na sjednici održanoj 30. jula 2021. godine donijela Odluku o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika. Mapa puta se nalazi u fazi usaglašavanja. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija ukupno 6 obaveza (3 u strateškom i 3 u zakonodavnom okviru) u 2021, od čega je realizovano ukupno 5, odnosno 83% (3 iz strateškog i 2 iz zakonodavnog okvira). Realizovane su obaveze u oblasti pristup tržišta rada, među kojima prioritet zauzima Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2025. godina, s Akcionim planom zapošljavanja za 2021. i Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, s Akcionim planom za 2021. i 2022. godinu.

Poglavlje 3 - PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

Odluka o obrazovanju Radne grupe za pregovaračko poglavlje 3 – Pravo osnivanja preduzeća i Sloboda pružanja usluga, usvojena je na 39. sjednici Vlade od 16. septembra 2021. Mapa puta za pregovaračko poglavlje 3 - Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga usvojena na sjednici Vlade, održanoj 9. decembra 2021.godine. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija 1 obaveze (u strateškom okviru) u 2021, od čega je realizovana 1 obaveza, odnosno 100% (u strateškom okviru). Realizovana je planirana obaveza u oblasti prava osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga donošenjem Akcionog plana Strategije razvoja poštanske djelatnosti za 2021-2022. godinu.

Poglavlje 6 - PRIVREDNO PRAVO

Vlada je na sjednici održanoj 30. jula 2021. godine donijela Odluku o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 6 – Privredno pravo. Vlada je na sjednici održanoj 29. decembra 2021. godine donijela Mapu puta o ispunjenju završnih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u pregovaračkom poglavlju 6 – Privredno pravo. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2020-2022), planirana je realizacija 1 obaveze u zakonodavnom okviru 2021, koja je realizovana, što čini stoprocentnu realizaciju.

Poglavlje 7 – PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

Odluka o obrazovanju Radne grupe za pregovaračko poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine, usvojena na 39. sjednici Vlade od 16. septembra 2021. Mapa puta za pregovaračko poglavlje 7- Pravo intelektualne svojine, usvojena je na sjednici Vladi održanoj 9. decembra 2021. godine. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2022 (PPCG 2021-2022) je za IV kvartal 2021. planirana Nacionalna strategija intelektualne svojine. Međutim, kako do realizacije nije došlo, predviđena je u novom PPCG 2022-2023, za II kvartal 2022. U okviru administrativnih kapaciteta u PPCG 2021-2023. nije bilo planiranih administrativnih kapaciteta.

Poglavlje 8 – KONKURENCIJA

Vlada je na sjednici održanoj 30. jula 2021. godine donijela Odluku o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 8 – Konkurencija. Mapa puta se nalazi u fazi usaglašavanja. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija ukupno 4 obaveze u zakonodavnom okviru u 2021, od kojih su realizovane 2 (50%). Donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije koji pozitivni utiče na ispunjenje obaveza definisanih završnim mjerilima. Takođe, donesena je Odluka o regionalnoj mapi pomoći u Crnoj Gori koja je implementirana kroz Pravilnik o izmjenama Pravilnika o Listi pravila državne pomoći.

Poglavlje 19 – SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOŠLJAVANJE

Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje usvojena je 30.7.2021. Mapa puta ispunjenja završnih mjerila za privremeno zatvaranje pregovora u pregovaračkom poglavlju 19 - Socijalna politika i zapošljavanje usvojena je 29.12.2021. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija ukupno 19 obaveza (12 u strateškom i 7 u zakonodavnom okviru) u 2021., od čega je realizovano ukupno 13 obaveza, odnosno 68% (9 iz strateškog i 4 iz zakonodavnog okvira).

Poglavlje 20 - PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA

Odluku o obrazovanju Radne grupe za pregovaračko poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, usvojena je na sjednici Vlade od 30. jula 2021. godine. Mapa puta za pregovaračko poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, usvojena je na sjednici Vlade od 16. decembra 2021. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2020-2022), planirana je realizacija ukupno 8 obaveza (6 u strateškom i 2 u zakonodavnom okviru) u 2021, od čega je realizovano ukupno 5, odnosno 62,5% (svih 5 iz strateškog okvira).

Poglavlje 30 – VANJSKI ODNOSI

Odluku o obrazovanju Radne grupe za pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi, usvojena je na sjednici Vlade od 30. jula 2021. godine. Mapa puta za pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi, usvojena je na sjednici Vlade od 30. novembra 2021. godine. Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija ukupno 5 obaveza (svih 5 u zakonodavnom okviru) u 2021, od čega je realizovano ukupno 4 obaveze, odnosno 80%.

Od ukupno 7, u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja su 3 sektorska pododborna:

PODODBOR ZA UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJU održan je 9. juna 2021. u online formatu. Predstavljani su rezultati u veoma važnim pregovaračkim poglavljima (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 28) oblasti konkurencije, državne pomoći, zaštite potrošača i zdravlja, kao i reforme u sektoru bankarstva, osiguranja i drugih finansijskih usluga. Na sastanku su razmotreni i rezultati ostvareni u oblasti prava osnivanja preduzeća i slobode pružanja usluga, prava intelektualne, industrijske i trgovinske svojine, kao i stanje u oblasti javnih nabavki i privrednog prava. Konstatovan je napredak u oblasti konkurencije i unutrašnjeg tržišta, posebno u dijelu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU i jačanja institucija, ali je naglašena potreba da se u narednom periodu poboljša implementaciju u skladu sa preporukama Evropske komisije.

PODODBOR ZA TRGOVINU, INDUSTRIJU, CARINE I POREZE održan je 4. oktobra 2021. u online formatu, a koji pokriva poglavlja 1 – Sloboda kretanja robe, 16 – Porezi, 20 – Preduzetništvo i industrijska politika, 29 – Carinska unija i 30 – Vanjski odnosi, predstavnici crnogorskih nadležnih institucija su upoznali predstavnike EK sa aktivnostima sprovedenim u prethodnom periodu u ovim oblastima. Istaknuto je da je u proteklom periodu Institut za standardizaciju CG postao punopravni član Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), a ujedno se sprovode i aktivnosti na pripremi aplikacije za članstvo u evropskim organizacijama CEN/CENELEC, čime će se stvoriti dodatni uslovi za uklanjanje barijera u trgovini. Istaknuto je da je, u dijelu preduzetništva i industrijske politike, Crna Gora zaokružila svoj strateški okvir koji se odnosi na industrijsku politiku i ispunila obaveze definisane u okviru jedinog završnog mjerila, ali da se predano radi na donošenju zakonskih i strateških rješenja s ciljem unapređenja poslovnog ambijenta, kao i pružanja finansijske podrške mikro, malim i srednjim preduzećima, kao i ženskom preduzetništvu.

PODODBOR ZA INOVACIJE, LJUDSKE RESURSE, INFORMACIONO DRUŠTVO I SOCIJALNU POLITIKU – Na sastanku Pododbora između Crne Gore i Evropske unije, koji je održan online 8. oktobra 2021, bilo je riječi o oblastima koje obuhvataju poglavlja 2 – Sloboda kretanja radnika, 10 – Informatičko društvo i mediji, 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, 25 – Nauka i istraživanje i 26 – Obrazovanje i kultura, od prethodnog sastanka koji je održan 9. oktobra 2020. Na sastanku su razmotreni i rezultati ostvareni u oblastima koje su tretirane pododborom i posebno je istaknuto da je u oblasti kretanja radnika Vlada utvrdila Predlog zakona zaštite zaposlenih građana Crne Gore koji rade u inostranstvu i donijela Strategiju o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025, kojom je planirano da se u narednom periodu Zakon o strancima uskladi s pravnom tekovinom EU kojom se reguliše oblast kretanja i boravka stranaca. Istaknuto je da je iz oblasti Informatičkog društva i medija, važna aktivnost organizacija 4. Digitalnog samita ekonomija Zapadnog Balkana, kao i Sporazum o regionalnom romingu. U dijelu socijalne politike i zapošljavanja fokus Vlade je na zakonodavnim aktivnostima vezanim za Zakon o radu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, kao i na inicijativi Garancija za mlade.

Pored direktne nadležnosti u pomenuta tri pododbora, Ministarstvo ekonomskog razvoja ima značajan dio obaveza u **PODODBORU ZA EKONOMSKA I FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKU**. Na sastanku Pododbora između Crne Gore i Evropske unije, koji je održan online 21. oktobra 2021, a koji pokriva ekonomska i finansijska pitanja i izazove, kao i politike u okviru poglavlja 17, 18, 32 i 33, predstavnici crnogorskih nadležnih institucija su upoznali predstavnike EK sa aktivnostima sprovedenim u prethodnom periodu u ovim oblastima. Na sastanku je saopšteno da je donošenjem paketa podrške privredi i građanima, kao i značajnom finansijskom podrškom EU, Vlada Crne Gore pravovremeno preduzela adekvatne mjere u smanjenju negativnih posljedica pandemije koronavirusa. Posebno je dat osvrt na četvrti i peti paket pomoći koje je Vlada donijela u periodu od prethodnog sastanka Pododbora, a koji su usmjereni na podršku ugroženim kategorijama stanovništva, kao i za održavanje likvidnosti domaćih preduzeća i održavanje nivoa zaposlenosti, uz dodatnu podršku privredi uoči turističke sezone.

VI. SPROVOĐENJE PROJEKATA U OKVIRU INSTRUMENTA PREDPRISTUPNE PODRŠKE IPA 2014 -2020

Pregled IPA projekata Ministarstva ekonomskog razvoja

• IPA 2014

Godišnjim akcijskim programom IPA za 2014. godinu, utvrđena je nadležnost Ministarstva ekonomije za sprovođenje tri projekta koji su sprovedeni od novembra 2018. godine do novembra 2021. godine. Svi projekti su završeni. Ukupna vrijednost ugovorenih sredstava iznosi 3,741,525.00 EUR.

1. Tehnička podrška za harmonizaciju i implementaciju evropskog zakonodavnog okvira u oblasti unutrašnjeg tržišta – CFCU/MNE/060

- Ukupna ugovorena vrijednost: 1,167,400.00 EUR
- Dodatno finansiranje: 232,191.00 EUR (+12 mjeseci)
- Finalni budžet projekta: 1,399,531.00EUR
- Trajanje projekta: 24+12 mjeseci, 26.11/2018 – 26.11/2021
- Korisnici: Direktor za unutrašnje tržište i konkurenciju, Uprava za inspeksijske poslove, CInMED, ATCG, ISME
- Konzorcijum: Ibf International Consulting
- **Značaj projekta:** Projekat predstavlja jedan od ključnih instrumenata za dalji napredak Crne Gore u pravcu punopravnog članstva u EU u oblasti slobode kretanja robe (PP 1) i zaštite potrošača (PP 28). Projekat je produžen 12 mjeseci (26. novembra 2021.) i aktivnosti u okviru produžetka sprovode samo u dijelu Poglavlja 28, a po osnovu prihvaćenog zahtjeva za privremeno zatvaranje ovog poglavlja od strane EK. Ovaj projekat predstavlja izvanredan primjer proaktivnog učešća korisnika i eksperata, odnosno primjer kvalitetne valorizacije projekta s obje strane.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Tehnička pomoć u izradi propisa u Poglavljima 1 i 28: Urađen je i isporučen tekst predloga 5 zakona iz oblasti Poglavlja 1 – Sloboda kretanja roba i Poglavlja 28 – zaštita potrošača i zdravlje.
- Urađen je i isporučen tekst predloga 5 podzakonskih akata u oblasti lijekova pripremljenih u saradnji sa Insitutom za medicinska sredstva i lijekove Crne Gore (CInMED).
- Pripremljena je Odluka Vlade o Listi organa nadležnim za nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača („Službeni list CG“, broj 53/21) i Pravilnik o sadržaju evidencije o podacima iz nadzora i evidencije o žalbama potrošača i njihovom rješavanju (Službeni list CG“, broj 28/21), kojima se obezbjeđuje prethodno ostvarivanje pune i djelotvorne saradnje na nacionalnom nivou svih nadležnih organa (mreža nadležnih organa za izvršavanje propisa)
- Uvođenje standarda ISO 9001 i 27001 u Institut za standardizaciju Crne Gore i izrada Aplikacionog fajla za članstvo u CEN/CENELEC, kao osnovnog zahtjeva za zemlju iz Izvještaja Evropske komisije o napretku iz 2020. godine.
- Izrada EA MLA fajla za Akreditaciono tijelo Crne Gore.
- Obezbijeđena je podrška u pokretanju prva dva sudska slučaja po kolektivnim tužbama za zaštitu potrošača, od kojih je jedna uspješno riješena u prethodnom postupku, a po drugoj je u toku postupak pred Višim sudom po žalbi na presudu Osnovnog suda od 15.01.2021. kojom je usvojena tužba CEZAP-a. O uspjehu Crne Gore, i prvog presudi takve vrste u regionu i među pojedinim članicama EU (Hrvatska, Slovenija i dr.), uz podršku RG za poglavlje 28 i predstavnika Ministarstva za ekonomski razvoj pri Misiji Crne Gore u

Briselu, informisana je Evropska komisija i krovna EU organizacija (BEUC), koja je o tome obavijestila i svjetsku javnost <https://crm.beuc.eu/civicrm/mailling/view?reset=1&id=367>.

- Unaprijeđen je IT sistem za zaštitu potrošača - Centralni informacioni sistem za praćenje žalbi i pitanja potrošača (CISZP, www.potrosac.me).
- Realizovana je studijska posjeta Kipru (decembar 2019. godine) za službenike Ministarstva ekonomskog razvoja, Infrastrukture kvaliteta i Uprave za inspeksijske poslove (posjeta Ministarstvu ekonomije i Institutu za standardizaciju).
- Realizovana praktična obuka na terenu, za službenike Zavoda za metrologiju: Poljska (jun 2019. Godine) prilikom čega su službenici imali priliku da se upoznaju sa metodima rada Zavoda za metrologiju i Agencije za dragocjene metale Poljske.
- Organizovane su četiri praktične obuke na terenu za službenike Akreditacionog tijela Crne Gore: Beograd novembar i decembar 2019. godine - učešće u stvarnom postupku akreditacije laboratorija od strane Akreditacionog tijela Republike Srbije) i jul i avgust 2021. godine (učesće u stvarnom postupku akreditacije laboratorija od strane Akreditacionog tijela Sjeverne Makedonije).
- Organizovana je kampanja podizanja svesti (3 press konferencije na temu zaštita potrošača, 2 seminara za proizvođače, uvoznike, trgovce građevinskim proizvodima, 1 seminar za sudije na temu kolektivna zaštita potrošača, podrška obilježavanju Svetskog dana metrologije za 2019., 2020. i 2021. godinu, brojni novinski i TV intervjui, članci itd.). Na samom kraju projekta izrađena je aplikacija i promo video (The Books of Knjige) koji je imao izrazit odjek u javnosti.

2. Nabavka opreme za specijalizovane institucije u oblasti unutrašnjeg tržišta – IPA 2014

- Ukupna ugovorena vrijednost: 914,125.00 EUR
- Trajanje projekta: 16.06/2020 – 28.04/2021
- Korisnici: Zavod za metrologiju, Institut za lijekove i medicinska sredstva, Uprava za inspeksijske poslove, Akreditaciono tijelo, Institut za standardizaciju
- Konzorcijum: Aigo BS (Srbija)
- **Značaj projekta:** Jačanje kapaciteta institucija koje sačinjavaju infrastrukturu kvaliteta unutrašnjeg tržišta u skladu sa zahtjevima pravne tekovine Evropske unije u Poglavlju 1: Slobodno kretanje robe i Poglavlju 28: Zaštita zdravlja i potrošača. Isporučka opreme je završena. Projekat je produžen za 60 dana, sa inicijalno planiranih 257 dana na 317 dana zbog kašnjenja isporuke robe usled pandemije Covid-19. Oprema je isporučena, dvije kontrole na licu mjesta su sprovedene od strane PIU-a Ministarstva ekonomskog razvoja i ugovornog tijela CFCU-a, preciznije 19. februara 2021. godine u svim institucijama i 19. aprila 2021. godine dodatna kontrola je sprovedena u Zavodu za metrologiju zbog opreme koja je stigla, a koja nije bila predmet prve kontrole. Sva oprema je bila u funkciji, dostupna i u skladu sa pravilima sprovođenja IPA projekata. Izvještaji sa kontrola na licu mjesta su dostupni u prilogu.

Korisnici	Tip opreme	Vrijednost €
Zavod za metrologiju	Laboratorijska oprema	436,568.00
Agencija za lijekove i medicinska sredstva	Laboratorijska oprema za detekciju falsifikovanih lijekova	293,071.00
Uprava za inspeksijske poslove	Uređaji za sanitarnu i tržišnu inspekciju	104,408.00
Institut za standardizaciju	Softver i kompjuterska oprema	41,743.00
Akreditaciono tijelo Crne Gore	Kompjuterska oprema	38,335.00
UKUPNO		914,125.00

3. Unaprijeđenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora Crne Gore IPA 2014 – CFCU/MNE/058

- Ukupna ugovorena vrijednost: 1.660.000 EUR
- Trajanje projekta: 28 mjeseci, 14/11/2018 – 14/03/2021
- Korisnici: Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo nauke i IPC Tehnopolis (+mala i srednja preduzeća, klasteri)
- Konzorcijum: Expertise France u saradnji sa Business France i BPI France

Značaj projekta: Projektom je obezbijeđena podrška za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2020, sprovedena je analiza energetske efikasnosti u 12 industrijskih subjekata i urađen je nacrt Pilot programa za unapređenje energetske efikasnosti u oblasti industrije u skladu sa odredbama S3 Strategije. Sproveden je pilot program „Vaučeri za konkurentnost“ za pružanje podrške malim i srednjim preduzećima tokom procesa uvođenja inovacija u cilju održivijeg razvoja i jačanja konkurentnosti. Od 25 aplikacija, 17 preduzeća dobilo je mogućnost kofinansiranja usluga do 80% u formi podrške i savjetovanja. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava je 87,840.00 EUR. Projekat je završen u martu 2021. godine.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Pružena je podrška projektnoj jedinici Ministarstva ekonomskog razvoja za izradu tri tenderska paketa programa IPA 2016.
- Urađena je Strategija cjeloživotnog preduzetničkog učenja 2019-2023, urađena je mid-trem review Strategije razvoja MMSP-a 2018-2022, izrađena je Strategija razvoja ženskog preduzeništva i prateći Akcioni plan.
- Sprovedena je pilot vaučerska šema. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava je 87,840.00 EUR.
- Kontinuirano je pružena podrška Tehnopolisu u pogledu pripreme i razvoja biznis modela za dvije laboratorije i data centar. Za ove aktivnosti bio je angažovan consultant Filip Gefroy.
- Pripremljena je analiza energetske efikasnosti i odražena je dijagnostika u nekoliko idustrijskih objekata u Crnoj Gori.
- Priprmljen je nacrt Programa za razvoj klastra koji do kraja projekta nije finalizovan.
- Pružena je kontinuirana podrška nekadašnjem Ministarstvu nauke za pripreme aktivnosti u dijelu implementacije Strategije pametne specijalizacije.
- Zbog pandemije Covid-19 otkazano je učešće crnogorskih MMSP-a na sajmu SIAL u Francuskoj, a kao komplementarne aktivnosti pružen je set obuka iz navedene oblasti.
- Urađen je Small Bussiness Financing Guide (prilog: Small Bussiness Financing Guide)
- Realizovana je studijska posjeta Francuskoj za službenike u vezi nacionalnog brenda
- Odrađen je terenski rad u cilju prikupljanja informacija o klasterima i to prilikom posjećen je svaki klaster u Crnoj Gori, a dobijeni podaci transponovani su u nacrt Programa za razvoj klastera

• IPA 2016

Godišnjim akcijskim programom IPA za 2016. godinu, utvrđena je nadležnost Ministarstva ekonomije za sprovođenje sedam projekta, za čiju je realizaciju opredijeljeno 5,621,000.00 EUR. Od ukupno 9 predviđenih projekata, 7 je ugovoreno, uspješno su realizovana 4 projekta, dok se tri projekta još uvijek sprovode. Otkazana su dva projekta:

(i) Grant šema za razvoja klastera ukupne vrijednosti 800,000.00 EUR i ova sredstva su preusmjerena na podršku za sanaciju posljedica Covid-19 krize i (ii) ugovor o uslugama "Jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti konkurentnosti i inovacija u Ministarstvu ekonomije IPA 2016" ukupne vrijednosti: EUR 1,300,000.00 EUR, koji je shodno odluci Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori obustavljena zbog neprihvatanja evaluacionog izvještaja u julu 2020 i isteka validnosti ponuda. Opredijeljena sredstva za implementaciju IPA 2016 projekta su preusmjerena u budžet Evropske komisije i nisu nam više dostupna, a o tome smo zvanično informisani krajem oktobra 2021.

1. Unaprijeđenje dostupnosti finansijskih sredstava privatnom sektoru u cilju jačanja konkurentnosti i inovativnosti IPA 2016 – CFCU/MNE/141

Ukupna ugovorena vrijednost: 669,125.00 EUR

- Trajanje projekta: 18 mjeseci, 14/04/2020 -14/12/2021 (+2 mjeseca non-cost extension)
- Korisnici: Direktorat za unapređenje konkurentnosti, Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj (MER) i Investiciono razvojni fond
- Konzorcijum: PriceWaterhouseCoopers (PWC) i Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj (IPER) Crna Gora

Značaj projekta: Projektom se identifikuju optimalni finansijski instrumenati u skladu sa potrebama MMSP-a. Projekat, kroz analitičku osnovu, kreira alate za donošenje odluka o optimalnim instrumentima finansiranja MMSP-a i boljem prilagođavanju finansijskih instrumenata potrebama preduzeća. Projekat je povezan sa napretkom u Poglavlju 22: *Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata*, u skladu sa *Agendom za koheziju i pripremu za povlačenje sredstava iz strukturnih fondova* u kojoj se navodi da bi Crna Gora trebalo da ima strateški odgovor i plan razvoja tržišta kapitala za MMSP, definisan Investicionom strategijom, što je ujedno i ključna aktivnost projekta.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Urađena je analiza strateškog okvira, ponude i tražnje⁶ finansijskih instrumenata, analiza stope preživljavanja MMSP u Crnoj Gori i identifikacija postojećeg finansijskog jaza i projektovanog jaza u srednjoročnom periodu.
- Identifikovani su optimalni finansijski instrumenati radi smanjivanja finansijskog jaza - definisane su smjernice za unaprijeđenje postojećih instrumenata, identifikovani su nedostajući finansijski instrumenti, kao i modaliteti i uslovi za buduće korišćenje Strukturnih fondova EU za potrebe sprovođenja finansijskih instrumenata koje podržavaju MMSP i definisan je nacrt sistema za praćenje i evaluaciju finansijskih instrumenata u budućnosti.
- Sprovedena je evaluacija programa podrške koje je Ministarstvo ekonomskog razvoja sprovelo tokom 2020. godine radi ublažavanja posljedica COVID-19.
- Sprovedena je anketa sa startup-ovima i sa inovativnim MMSP radi utvrđivanja stanja startup ekosistema, na osnovu čega je urađena selekciju 30 kandidata za *Investment Readiness Programme*.
- Izrada *Investment Readiness Programa* za ukupno 4 najperspektivnija startup-a i inovativnih MMSP⁷ kako bi imali veće izgleda za ulaganje investitora i proširenje poslovanja.
-

⁶ Analiza tražnje je definisana sprovođenjem ankete na reprezentativnom uzorku od više od 450 MMSP.

⁷ Selekciju preduzeća vršio je ekspertski žiri kojeg su činili investitori ili njihovi partneri zaduženi za identifikaciju potencijalnih ulaganja u startup-ove i inovativna MMSP. Troškove rada žirija snosio je projekat.

- **Projekat je završen 14. decembra 2021. godine, a finalni izvještaj će biti dostupan tokom januara 2022. godine nakon konačnog odobrenja od CFCU-a. U prilogu dostavljamo odobreni nacrt izvještaja, a kada bude finalno procesuiran dostavićemo finalnu verziju.**

2. Direktni grant Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD) za unapređenje preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise IPA 2016 – CFCU/MNE/143

- Ukupna ugovorena vrijednosti: 1,747,000.00 EUR
- Trajanje projekta: 18 mjeseci, 18/12/2020 -18/12/2023
- Korisnici: Ministarstvo ekonomskog razvoja i MMSP
- **Značaj projekta:** Cilj projekta je pružanje podrške mikro, malim i srednjim preduzećima u Crnoj Gori kroz Program savjetodavne podrške za mala i srednja preduzeća Evropske banke za obnovu i razvoj, kao i unaprijeđenje kapaciteta Ministarstva ekonomskog razvoja u oblasti razvojnih politika usmjerenih na MMSP.
- Projekat je planiran kroz dvije komponente.

Ključne realizovane aktivnosti:

- **Komponenta 1:** Savjetodavni program podrške mikro, malim i srednjim preduzećima u Crnoj Gori odvija se u skladu sa dinamikom projektnog tima EBRD-a. Pružanje direktne nefinansijske podrške odabranim malim i srednjim preduzećima u kombinaciji sa mentorskim programom se sprovodi u skladu sa rokovima. U toku prvih 6 mjeseci projekta započeto je 6 programa savjetodavne podrške.
- **Komponenta 2:** Jačanje kapaciteta MER-a i uspostavljanje IT portala Single Access Point za preduzeća
  - o **Jačanje kapaciteta MER-a (konsultant Miloš Vuković Fidelity):** konsultant je angažovan u MER-u i kontinuirano pruža podršku. Prioriteti koji su definisani godišnjim planom rada su sljedeći:
    - Zakon o privrednim društvima;
    - Program unapređenja konkurentnosti privrede za 2022. godinu;
    - Regulativa o biznis zonama;
    - Program ekonomskog oporavka.
  - o **Uspostavljanje IT portala SAP (konsultant: Fleka):** Predstavljen je prvi nacrt idejnog rješenja (dostupan: <https://www.dropbox.com/t/9kUUkLzNgLYbPs3v>). U skladu sa predstavljenim rješenjem portal daje sve informacije o aktuelnim programima podrške koju pruža MER, zatim politikama i podsticajima od značaja (poput jačanja žesnog preduzetništva), različite savjetodavne alate za registraciju preduzeća, pravnu regulativu.

3. Promocija internacionalizacije crnogorske ekonomije sa fokusom na mala i srednja preduzeća IPA 2016 – CFCU/MNE/142

- Ukupna ugovorena vrijednost: 294,800.00 EUR
- Trajanje projekta: 24 mjeseca (27/04/2020 – 27/04/2021)
- Korisnici: Direktorat za unaprijeđenje konkurentnosti (MER), Privredna komora, mala i srednja preduzeća
- Konzorcijum: Particip GmbH
- **Značaj projekta:** Projekat pruža nefinansijsku podršku malim i srednjim preduzećima koja su ujedno izvoznici ili potencijalni izvoznici u oblastima koje se odnose na procedure izvoza, obaveza koje izvozne aktivnosti nameću i pruža podršku u pripremi preduzeća za promociju na međunarodnim sajmovima.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Pripremljen je alat za MMSP koji treba da omogući procjenu spremnosti za izvoz od strane preduzeća - *Upitnik za procjenu spremnosti za izvoz (Export Readiness Assesment)*.
- Pripremljen je „Vodič za pokretanje izvoza“ čija je namjena da pripremi mala i srednja preduzeća u Crnoj Gori za izvoz korišćenjem pristupa “korak-po-korak” za razmatranja najvažnijih pitanja za uspješan izvoz

(procjena potencijala za izvoz; priprema plana izvoza; identifikovanje ciljnog izvoznog tržišta; izrada strategije izvoznog marketinga; ulazak na ciljno tržište; isporuka robe; identifikovanje zahtjeva za finansiranje izvoza; razumijevanje pravne strane međunarodne trgovine; E-trgovina za izvoznike).

- U toku su pripremne aktivnosti za sprovođenje obuka za MMSP u cilju jačanja kapaciteta za uspješan izvoz (poslovno planiranje; strategije za tržište izvoza; načini ulaska na tržišta, učešće na sajmovima itd.).
- U toku je organizacija učešća odbranih preduzeća (javni poziv je objavila PKCG u IQ 2021) za učešće na međunarodnom sajmu Food EXPO, Atina u martu 2022.

4. Nabavka opreme za jačanje inovacione infrastrukture za potrebe malih i srednjih preduzeća IPA 2016

CFCU/MNE/124, CFCU/MNE/125 i CFCU/MNE/126

- Ukupna ugovorena vrijednost: 817,924.00 EUR
- Trajanje projekta: 17/06/2020 – 17/06/2021
- Korisnici: Inovaciono preduzetnički centar "Tehnopolis", Nikšić
- Konzorcijum: Aigo BS (Srbija)
- **Značaj projekta:** Realizovano je 100% isporuke i instalacije opreme za potrebe obezbjeđivanja infrastrukture crnogorskim preduzećima za realizaciju inovativnih proizvoda kroz uspostavljanje dvije laboratorije i jednog centra u Tehnopolisu:
  - Biohemijske laboratorije, ukupna vrijednost: 269,442.00 EUR
  - Laboratorije za industrijski dizajn, ukupna vrijednost: 354,015.00 EUR
  - Data centra, ukupna vrijednost: 194,467.00 EUR

5. Unapređenje kulture inovacija i jačanje saradnje aktera u oblasti istraživanja, obrazovanja i inovacija IPA 2016 – CFCU/MNE/102

- Ukupna ugovorena vrijednost: 289,000.00 EUR
- Trajanje projekta: 16 mjeseci (10/01/2020 – 10/05/2021) + ekstenzija od 2 mjeseca
- Korisnici: Ministarstvo ekonomskog razvoja i Ministarstvo nauke
- Konzorcijum: International Development Ireland (IDI ltd)
- **Značaj projekta:** Cilj projekta je unapređenje portala Naučna mreža i kreiranje podportala Naučna mreža mentora u cilju boljeg povezivanja svih relevantnih aktera iz naučno-istraživačke zajednice, oblasti inovacija i privrede, kao i podsticanja i unapređenja inovativnih vještina i aktivnosti. Projekat će obezbijediti uspostavljanje ekspertske-koordinacionog tima za intelektualnu svojinu unutar Ministarstva ekonomije, uključujući i uspostavljanje IP website-a u cilju pružanja savjetodavnih usluga MSP sektoru u vezi primjene i zaštite prava intelektualne svojine.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Unaprijeđen je portal naučna mreža.
- Kreiran je i uspostavljen podportal Naučna mreža mentora u okviru portala Naučna mreža.
- Pružena je podrška nekadašnjem Ministarstvu nauke, a kasnije Ministarstvu prosvijete, nauke, kulture i sporta za održavanje navedenih portala.
- Sproveden je program IP dijagnostika u 15 preduzeća u saradnji sa službenicima Ministarstva ekonomskog razvoja.
- Pružena je podrška službenicima Ministarstva ekonomskog razvoja u dijelu obuka u oblasti primjene prava intelektualne svojine.

6. Nabavka opreme za jačanje kapaciteta ministarstva ekonomije i relevantnih institucija u okviru sektora konkurentnost i inovacije (Lot1: CFCU/MNE/103 i Lot 2: CFCU/MNE/104)

- Ukupna ugovorena vrijednost: 1,230,098.00 EUR
- Trajanje projekta: Lot 1 (br. ugovora CFCU/MNE/103): 17/02/2020 – 31/10/2020 i Lot 2(br. ugovora: CFCU/MNE/104): 17/02/2020 – 31/01/2021:
- Konzorcijum: Čikom d.o.o. (Crna Gora)
- **Značaj projekta:** Sveobuhvatni cilj ovog projekta je podrška u jačanju IT infrastrukture institucija državne uprave koje djeluju u oblasti konkurentnosti i inovacija, u cilju pružanja kvalitetnije podrške sektoru privrede i digitalizacije. Realizovano je 100% isporuke opreme u okviru Lota 1 (CFCU/MNE/103), a u januaru 2021. godine završene su aktivnosti u okviru Lota 2 CFCU/MNE/104 u okviru kojih je dizajniran softver i uspostavljen Jedinstveni informacijski sistem u Upravi za inspeksijske poslove.

Korisnici	Tip opreme	Vrijednost €
Ministarstvo ekonomskog razvoja Lot 1 (ugovor br: CFCU/MNE/103)	Kompjuterska i softverska oprema	528,713.00
Uprava za inspeksijske poslove Lot 1 i 2 (ugovor br: CFCU/MNE/103 i CFCU/MNE/104)	Izrada softvera za uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema inspeksijskog nadzora	472,605.00
Centralna banka Crne Gore Lot 1 i 2 (ugovor br: CFCU/MNE/103)	Uspostavljanje data centra	189,310.00
Institut za standardizaciju Lot 1 i 2 (ugovor br: CFCU/MNE/103)	Kompjuterska oprema	25,380.00
Akreditaciono tijelo Crne Gore Lot 1 i 2 (ugovor br: CFCU/MNE/103)	Kompjuterska oprema	14,090.00
UKUPNO		1,230,098.00

7. Twinning: Pružanje tehničke podrške institutu za lijekove i medicinska sredstva br: MN 16 IPA HE 01 20

- Ukupna vrijednost: 400,000.00 EUR
- Trajanje projekta: 21 mjesec (Decembar 2020 – Oktobar 2022)
- Konzorcijum: HALMED - Agencija za lijekove i medicinske proizvode Hrvatska
- Korisnik: Institut za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore
- **Značaj projekta:** Cilj projekta je unapređenje kapaciteta Instituta za lijekove i medicinska sredstva Crna Gora za harmonizaciju i implementaciju EU zakonodavnog okvira i međunarodnih standarda u oblasti lijekova i medicinskih sredstava i jačanje post-marketinškog nadzora lijekova i medicinskih sredstava (Post-Marketing Pharmacovigilance System and Medical Devices Surveillance System).

SEKTORSKI PROGRAM EVROPSKE UNIJE I CRNE GORE ZA OBRAZOVANJE, ZAPOSŁJAVANJE I SOCIJALNU ZAŠTITU SOPEES 2015 – 2017

1. Direktni grant Zavodu za zapošljavanje “Program grantova za samozapošljavanje” – CFCU/MNE/083 (SOPEES IPA 2015-2017)

- Ukupna ugovorena vrijednosti: 3. 500.000,00 EUR
- Trajanje projekta: 39 mjeseci, 03/09/2019 -03/12/2022
- Direktni grant korisnik: Zavod za zapošljavanje Crne Gore
- Krajnji korisnici: nezaposlena lica na evidenciji ZZZCG
- Prilog CFCU/MNE/083: GFA za direktni grant (poziv nije objavljen jer je u pitanju bio direktni grant), Ugovor CFCU/MNE/083 i Addendum ugovora, Description of the Action i budžet, Izvještaj o sprovođenju projekta, Upravni odbor projekta

Značaj projekta: Projekat ima za cilj dodjelu grantova nezaposlenim licima za pokretanje sopstvenog biznisa, odnosno podsticanje preduzetništva i samozapošljavanje, s posebnim naglaskom na teže zapošljiva lica sa evidencije ZZZCG (dugoročno nezaposlena lica, žene i mladi). Krajnji cilj je otvaranje 400 novih radnih mjesta u Crnoj Gori i ovaj cilj je ostvaren kroz tri sprovedena poziva. Projekat je realizovan kroz tri godišnja poziva koja je objavljivao ZZZP (2019/2020/2021). Projekat predstavlja izvanredan primjer modela koji ukazuje da je kontinuitet u sprovođenju aktivnih mjera za samozapošljavanje jedan od najvažnijih preduslova za podizanje svijesti nezaposlenih lica u vezi pokretanja sopstvenog biznisa i razvoja preduzetništva, a što je potkrijepljeno dinamikom implementacije navedene grant šeme koju karakteriše kontinuiran rast zainteresovanih aplikanata kroz tri godine implementacije sa prvobitno 135 prijava (2019) u okviru prvog poziva, na 575 prijava (2020) u okviru drugog poziva, na čak 1027 (2021) prijava u okviru trećeg poziva. Takođe, primjetno je unaprijeđenje kvaliteta prijave (u prvom pozivu su dominirale jednostavne prijave poput kozmetičara, automehaničara, frizera, dok se već u okviru trećeg poziva evidentira veće učešće „sofisticiranijih“ prijave koje se odnose na digitalizaciju, marketing i edukaciju). Najviše su zastupljene zanatske i uslužne djelatnosti, zatim trgovina na veliko i malo (izuzev prehrambenih proizvoda), digitalni marketing, naučne i tehničke djelatnosti.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Prvi poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za samozapošljavanje je objavljen 14. oktobra 2019. godine i u okviru njega 93 grant korisnika je započelo sopstvene biznise. Ukupan broj prijave u okviru prvog poziva iznosio je 135 prijava.
- Drugi poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za samozapošljavanje je u objavljen 12. juna 2020. godine i u okviru njega 216 grant korisnika je započelo sopstvene biznise. Ukupn broj prijave u okviru drugog poziva iznosio je 575 prijava.
- Treći javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za samozapošljavanje je objavljen 16. aprila 2021. godine i u okviru njega 159 grant korisnika je potpisivalo ugovor sa ZZZCG i započelo sopstvene biznise. Ukupan broj prijave u okviru trećeg poziva iznosio je 1027.

Izazovi:

- Kašnjenje aktivnosti grantovaca usled Covid-19 ograničenja, zbog čega su dinamički planovi implementacije produženi.
- Prvi poziv nije bio dovoljno promovisan od strane ZZZP, zbog čega je projektna jedinica zajedno sa službenicima ZZZCG aktivno promovisala drugi poziv u svim opštinama U Crnoj Gori, što je rezultiralo većim interesovanjem i učešćem u narednim pozivima za dodajelu sredstava.
- Kašnjenje u potpisivanju ugovora između ZZZCG i CFCU-a dovelo je do dinamičke neusklađenosti objave poziva sa projektom „Tehničke pomoći za praćenje i evaluaciju aktivnih mjera tržišta rada“ koji je imao za cilj da podrži ZZZCG u promociji i evaluaciji poziva za dodjelu bespovratnih sredstava. Projekat tehničke podrške je produžen 6 mjeseci i ove slabosti su na taj način otklonjene.

- Potrebno je obezbijediti održivost projekta u narednom periodu sprovođenjem sličnih poziva koji će biti finansirani iz državnog budžeta - nastavi s ovim vidom aktivnih mjera za zapošljavanje.
- Kapaciteti ZZZCG za upravljanje direktnim grantom su bili testirani prilikom ovog poziva. ZZZCG nema dovoljno službenika za sprovođenje projekata finansiranih iz IPA-e, zbog čega bi u narednom periodu trebalo dodatno raditi na jačanju njihovih kapaciteta i dodatnom zapošljavanju.

2. Grant šema "Aktivnosti osposobljavanja i obrazovanja za deficitarna zanimanja i za povećanje zapošljivosti RE populacije" - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME

- Ukupna ugovorena vrijednost: 966,358.29 EUR
- Trajanje projekata: 12 mjeseci
- Koordinator nadležni za praćenje: Direktor za rad i zapošljavanje u Ministarstvu ekonomskog razvoja i IPA jedinica
- Korisnici grant ugovora: NVO, poslodavci i licencirani pružaoci obrazovanja odraslih (obuka), međunarodne organizacije.

Značaj projekta: Cilj poziva je bio da se obezbijedi mogućnosti zapošljavanja nezaposlenih lica koja su u riziku od isključenosti sa tržišta rada zbog nedostatka znanja i vještina, društvene marginalizacije i siromaštva. Projekat je usmjeren na obezbjeđivanje zapošljivosti pružanjem ključnih znanja, vještina i kompetencija za identifikovana deficitarna zanimanja i osiguravanje boljeg pristupa tržištu rada za ove kategorije nezaposlenih lica (konkretno kroz zapošljavanje istih nakon obuka). Poseban akcenat je bio na podršci lica RE populacije, podržavanjem njihove integraciju na tržište rada kroz treninge/obrazovne programe, radionica i/ili mentorstva, s tim što za ova lica nije obezbijeđeno zapošljavanje u okviru grant šeme.

Ključne realizovane aktivnosti: U okviru prvog poziva navedene grant šeme, ukupno je potpisano **9 grant ugovora**: (i) u pogledu aktivnosti povećanja zapošljivosti RE populacije ugovoreno je bilo 5 ugovora u smislu održavanja obuka RE populaciji kako bi stekli vještine (nije bilo obavezno zapošljavanje) i (ii) 4 ugovora su bila usmjerena na pružanje podrške razvoju znanja, vještina i kompetencija nezaposlenih lica kroz obuke i/ili obrazovne aktivnosti u identifikovanim deficitarnim zanimanjima i zapošljavanje u preduzećima koja su bila grant korisnici. Implementacija istih se uspješno realizovala u periodu novembar 2019. godine-jul 2021. godine.

Važna informacija: U okviru prvog poziva ostalo je neraspoređeno 710,735.55 EUR ušteta, a da bi se sredstva iskorisila raspisan je drugi poziv za deficitarna zanimanja čija je evaluacija u završnoj fazi (pristigle su 53 prijave). Krajnji korisnici drugog poziva su poslodavci koji žele zaposliti nove radnike koji su razvili „nedostajuće“ vještine, kompetencije, znanja i stavove, a RE populacija nije predmet drugog poziva. Ugovaranje se mora potpisati najkasnije do 30. decembra 2021. godine. Trea faza evaluacija je završena i ugovori između izabranih grantovaca i CFCU-a potpisani su krajem decembra 2021. godine.

U nastavku slijedi presjek svih 9 grant ugovora:

Uspješne mjere za integraciju na tržište rada EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/099

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (22/11/2019– 21/11/2020)
- Nosilac grant projekta: PaMark Ltd., u partnerstvu sa d.o.o. Beton group Popović- Hotel "Berane"
- Ukupna vrijednost projekta: 134,995.03 €
- Opšti cilj: Povećanje zaposlenosti i zapošljavanje mladih ljudi, žena i dugoročno nezaposlenih lica kroz obuke stručnog usavršavanja za deficitarna zanimanja i obrazovanje u skladu sa potrebama tržišta rada.

Uči, radi i zaradi - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/094

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (10/02/2020 – 09/02/2021)
- Nosilac grant projekta: Društvo za proizvodnju, promet i usluge, export-import IvaStefan Consulting D.O.O. Poslovna jedinica GURU PLAST, u partnerstvu sa NVO EgoKult
- Ukupna vrijednost projekta: 98.956,29€
- Opšti cilj: Obezbijediti kvalitetnu radnu snagu za kreiranje novih poslova u mehaničkom inženjeringu, većinom topioci, limari i bravari kao i doprinijeti profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju teško zapošljivih osoba kroz poboljšanje radnih kapaciteta i socijalnih vještina učesnika.

Znanja i vještine za bolje zapošljavanje u ugostiteljstvu- EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/097

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (01/12/2019– 01/12/2020)
- Nosilac grant projekta: Hotelsko edukativni centar – Trening centar “Gastronom klub Voko Mitrović” Miločer
- Ukupna vrijednost projekta: 159.872,21 €
- Opšti cilj: Smanjenje stope nezaposlenosti stvaranjem uslova za uspješnu i dugoročnu integraciju na tržište rada i uspješne odgovore na potrebe poslodavaca, kao i omogućavanje lakšeg zapošljavanja u deficitarnim zanimanjima u ugostiteljstvu kroz pomoć nezaposlenima u sticanju novih znanja i vještina.

Unaprijeđen pristup tržištu rada za žene i mlade na sjeveroistoku Crne Gore- EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/095

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (20/11/2019– 20/11/2020)
- Nosilac grant projekta: Help-Hilfe zur Selbsthilfe e.V. u partnerstvu sa opštinom Bijelo Polje
- Ukupna vrijednost projekta: 170.092,55 €
- Opšti cilj : Povećanje zapošljivosti i pristupa tržištu rada za nezaposlene žene i mlade

Doprinos socijalnoj inkluziji RE populacije kroz aktivnosti zapošljavanja i obrazovanja - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/093

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (01/12/2019– 01/12/2020)
- Nosilac grant projekta: Crveni krst Crne Gore u saradnji sa Italijanskim Crvenim krstom
- Ukupna vrijednost projekta: 98.670,37€
- Opšti cilj: Doprinos socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana kroz poboljšanje socio-ekonomskog statusa u Crnoj Gori.

Oснаživanje RE populacije za pristup tržištu rada- EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/101

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (01/01/2020 – 01/01/2021)
- Nosilac grant projekta: Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) u saradnji sa Monitorovim centrom za medije i demokratiju
- Ukupna vrijednost projekta: 98.956,29€
- Opšti cil : Povećati mogućnosti (samo)zapošljavanja RE populacije, kako bi se povećala njihova socijalna uključenost kao i pristup tržištu rada

REopen Doors CFCU/MNE/098- EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/098

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (15/01/2020– 20/07/2021)
- Nosilac grant projekta: Glavni grad Podgorica u saradnji sa Centrom za obrazovanje odraslih Montenesoft doo
- Ukupna vrijednost projekta: 99,704.85 €
- Opšti cilj: Doprinos zaposlertnju marginalizovane društvene grupe.

Pravi pristup obrazovanju CFCU/MNE/100 - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/100

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (22/11/2019 – 22/01/2021)
- Nosilac grant projekta: ZOPT” Ltd Podgorica u saradnji sa Organizatorom obrazovanja odraslih “Backstage” Podgorica
- Ukupna vrijednost projekta: 104,965.30 €
- Opšti cilj: Povećati mogućnosti zaposlenja za nezaposlena lica koja su u riziku od isključenja sa tržišta rada, socijalne marginalizacije i siromaštva

Podsticaj zapošljivosti – stvaranje održivih rješenja za RE populaciju u sjevernom region Crne Gore”CFCU/MNE/096 - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/096

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (20/11/2019 – 20/01/2021)
- Nosilac grant projekta: Help – Hilfe zur Selbsthilfe u saradnji sa opštinom Bijelo Polje
- Ukupna vrijednost projekta: 122,564.22€
- Opšti cilj: Podrška socijalnoj inkluziji romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo, obezbjeđivanjem lakšeg pristupa tržištu rada i boljem ostvarivanju socijalnih prava

3. Grant šema „Sprovođenje osposobljavanja i obrazovanja za deficitarna zanimanja” EuropeAid/171432/ID/ACT/ME

- Ukupna ugovorena vrijednost: 685,371.83 EUR
- Trajanje projekata: 12 mjeseci
- Koordinator nadležni za praćenje: Direktor za rad i zapošljavanje u Ministarstvu ekonomskog razvoja i IPA jedinica
- Korisnici grant ugovora: NVO, poslodavci i licencirani pružaoci obrazovanja odraslih (obuka), međunarodne organizacije.

Značaj projekta: Poverćanje zapošljivosti u Crnoj Gori kroz podršku za razvoj nedostajućih vještina, kompetencija, znanja i stavova među ciljnim grupama na tržištu rada kako bi se povećala njihova zapošljivost u Crnoj Gori.

Važna informacija: U okviru prvog poziva ostalo je neraspoređeno 710,735.55 EUR ušteda, a da bi se sredstva iskorisila raspisan je drugi poziv za deficitarna zanimanja u okviru kojeg je ugovoreno 6 grant ugovora. Krajnji korisnici drugog poziva su poslodavci koji žele zaposliti nove radnike koji su razvili „nedostajuće“ vještine, kompetencije, znanja i stavove, a RE populacija nije predmet drugog poziva. Ugovori su potpisani 30 decembra 2022. godine.

U nastavku slijedi presjek svih 6 grant ugovora:

“Naučićemo da pravimo namještaj”/ "We will learn to make furniture" - EuropeAid/171432/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/196

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021–30/12/2022)
- Nosilac grant projekta: Montenegrin Wood Cluster u partnerstvu sa NGO Association of Wood Processors Berane
- Ukupna vrijednost projekta: 137,174.20
- Opšti cilj: Šira, dugoročna promjena kojoj akcija doprinosi na nivou države, regiona ili sektora, u političkom, društvenom, ekonomskom i ekološkom globalnom kontekstu, koja će proisteci iz intervencija svih relevantnih aktera i zainteresovanih strana.

„Rukovođenje građevinskim mašinama i obuka vozača koja prevoze opasne materije.“ - EuropeAid/171432/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/ 197

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021–30/12/2022)
- Nositelj grant projekta: Centar za obrazovanje odraslih, Kvadrat d.o.o, Podgorica;
- Ukupna vrijednost projekta: 130,536.00 €
- Opšti cilj: Povećati zaposlenost u građevinarstvu i drumskom saobraćaju.

“Usavršavanje - Usklađivanje vještina i potražnje za random snagom na lokalnom nivou” EuropeAid/171432/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/ 194

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021–30/12/2022)
- Nositelj grant projekta: Opština Žabljak u partnerstvu sa Opštinom Šavnik i JU Srednja mješovita škola “17 septembar” Žabljak;
- Ukupna vrijednost projekta: 94.953.94 €
- Opšti cilj: unaprijediti zapošljivost nezaposlenih osoba na tržištu rada u Crnoj Gori

“Obuke i obrazovanje za deficitarna zanimanja u knjižarskoj djelatnosti” - EuropeAid/163191/ID/ACT/ME - CFCU/MNE/195

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021–30/06/2022)
- Nositelj grant projekta: Obodsko slovo u partnerstvu sa Nova knjiga doo i Udruženjem izdavača i knjižara Crne Gore
- Opšti cilj projekta: Razvoj nedostajućih vještina, kompetencija, znanja i stavova u oblasti izdavaštva, štamparstva i prodaje knjiga među nezaposlenim licima, posebno ženama i mladima, pružanjem edukativnih obuka i obezbjeđivanjem zapošljavanja.
- Ukupna vrijednost projekta: 74.975,82 €

„Osnaživanje zapošljavanja za lokalni rast (eGrowth)“ - EuropeAid/171432/ID7ACT7ME - CFCU/MNE/199

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021 – 30/12/2022)
- Nositelj grant projekta: Centar za ekonomski prosperitet i slobode (CEPS)
- Ukupna vrijednost projekta: 143,290.80 EUR
- Opšti cilj: Podrška povećanju zaposlenosti i zapošljivosti u Crnoj Gori.

“Teško ga je pronaći za teško zapošljive” - EuropeAid/171432/ID/ACT/ME – CFCU/MNE/198

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (30/12/2021-30/12/2022)
- Nositelj grant projekta: Put-gross d.o.o. u partnerstvu sa Durmitor MNE d.o.o.
- Ukupna vrijednost projekta: 155.900,00 EUR
- Opšti cilj: Unapređenje efikasnosti za bolje zapošljavanje, razvoj ljudskih resursa i poboljšanje životnog standarda nezaposlenih lica u Sjevernom regionu Crne Gore

4. Grant šema “Podrška zapošljavanju u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori” EuropeAid/169-091/ID/ACT/ME

- Ukupna planirana vrijednost: 2,758,823.53 EUR
- Trajanje projekata: 12 mjeseci
- Koordinator nadležni za praćenje: Direktor za rad i zapošljavanje u Ministarstvu ekonomskog razvoja i IPA jedinica
- Korisnici grant ugovora: NVO, jedinice lokalne samouprave (JLS), poslodavci i nezaposlena lica u manje razvijenim opštinama u CG
- **Značaj projekta:** Opšti cilj ovog projekta je da se poveća zapošljivost u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori (Danilovgrad, Nikšić, Cetinje, Žabljak, Ulcinj, Plužine, Pljevlja, Kolašin, Mojkovac, Šavnik, Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Plav, Gusinje, Andrijevica, Petnjica). Grant šema je usmjerena na kreiranje

lokalnih partnerstava (NVO, JLS i poslodavci) u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori, kroz kreiranje novih radnih mjesta i obuke na radnom mjestu za novozaposlene. Potpisano je 8 grant projekata krajem oktobra i početkom novembra 2021. godine dok se ubrzo očekuje i potpisivanje projekta sa rezervne liste čime će se i ukupan predviđeni budžet biti iskorišćen.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Svi ugovori su potpisani i implementacija ugovora je zvanično počela. U okviru ovog Poziva nema neraspoređenih sredstava.

U nastavku slijedi presjek svih 8 grant ugovora:

Oснаživanje lokalnog zapošljavanja u Danilovgradu CFCU/MNE/186

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (01/11/2021-01/11/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Danilovgrad
- Ukupna vrijednost projekta: 275,478.00€
- Opšti cilj: Podrška zapošljavanju u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori

Zajednička akcija za aktivne mere zapošljavanja u drvoprerađivačkom sektoru opštine Rožaje – CFCU/MNE/180

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (26/10/2021- 26/10/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Rožaje u saradnji sa NVO Centrom za regionalni razvoj, Rožaje, NVO “Udruženje paraplegičara” kao i sa NVO Cluster drvoprerade, Rožaje
- Ukupna vrijednost projekta: 399.773,9 EUR
- Opšti cilj: Povećanje mogućnosti zapošljavanja kroz unapređenje ljudskih resursa, proizvodnih kapaciteta i saradnje zainteresovanih strana u sektoru prerade drva u opštini Rožaje

Pokretanje usluge podrške razvoju malih i srednjih preduzeća i podsticanje obuke na radnom mjesti – CFCU/MNE/184

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (28/10/2021 - 28/10/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Pljevlja u saradnji sa ADP ZID
- Ukupna vrijednost projekta: 350,735.30 EUR
- Opšti cilj: Unaprijeđenje zapošljivosti i podrška registrovanim i aktivnim poslodavcima u Pljevljima i drugim manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori za otvaranje novih radnih mesta pružanjem obuka na radnom mestu

Zajedno od znanja do posla – CFCU/MNE/179

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (28/10/2021 - 28/10/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Nikšić u saradnji sa NVO Biznis centrom
- Ukupna vrijednost projekta: 275,478.00€
- Opšti cilj: Smanjenje nezaposlenosti u opštini Nikšić

Povećanje zaposlenosti u Kolašinu i Mojkovcu kroz obuku na radnom mjestu ii otvaranje novih radnih mjesta CFCU/MNE/182

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (01/11/2021 - 01/11/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Kolašin u saradnji sa opštinom Mojkovac
- Ukupna vrijednost projekta: 262,850.13 EUR
- Opšti cilj: Doprinos unaprijeđenju sistema zapošljavanja u Kolašinu i Mojkovcu za obuku na radnom mjestu i otvaranje novih radnih mjesta
- Kontakt osoba od strane isporučioća projekta: Milosava Bulatovic
- Prilog **CFCU/MNE/182**: Projektna aplikacija, ugovor, budžet, logička matrica

Održavanje uticaja na povećanje zaposlenosti u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori kroz prduzetništvo mladih CFCU/MNE/181

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (08/11/2021 - 08/11/2022)
- Nosilac grant projekta: Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj (IPER) u saradnji sa Unijom mladih preduzetnika
- Ukupna vrijednost projekta: 247.732,8 EUR
- Opšti cilj: Povećati zaposlenost u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori kroz podršku mladim preduzetnicima

Obezbeđivanje lokalnih zajednica agrohrane i entiteta u Crnoj Gori sa zapošljavanjem, umrežavanjem i obukom - CFCU/MNE/183

- Trajanje projekta: 12 mjeseci -(15/11/2021 – 15/11/2022)
- Nosilac grant projekta: Prijestonica Cetinje u saradnji sa Institutom Zapadni Balkan (Srbija) i Socio-ekonomskom centru Crne Gore
- Ukupna vrijednost projekta: 380.000.00 EUR
- Opšti cilj: Obezbijeđen bolji kvalitet mjera zapošljavanja na Cetinju

Smanjenje nezaposlenosti u opštini Bijelo Polje CFCU/MNE/181

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (15/11/2021 – 15/11/2022)
- Nosilac grant projekta: opština Bijelo Polje
- Ukupna vrijednost projekta: 521,806.90 EUR
- Opšti cilj: Doprinos održivom regionalnom ekonomskom razvoju Crne Gore kroz smanjenje regionalnih razlika u nezaposlenosti

ARTOS – Inovativna prilika za zapošljavanje CFCU/MNE/189

- Trajanje projekta: 12 mjeseci (31/11/2021 – 31/12/2022)
- Nosilac grant projekta: Eparhija budimljansko-nikšička
- Ukupna vrijednost projekta: 218,998.61 EUR
- Opšti cilj: Da doprinese povećanju zapošljivosti i mogućnosti zapošljavanja u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori
- Specifični cilj: Da doprinese povećanju sposobnosti poslodavaca za otvaranje novih radnih mesta kroz novi pristup i obuku na radnom mestu.

Ugovor o uslugama “Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori” SOPEES 2015-2017 – CFCU/MNE/085

- Ukupna ugovorena vrijednosti: 469,725.00 EUR
- Trajanje projekata: projekt je trajao 12 mjeseci, a završen je 01/06/2021.
- Korisnici: Jedinice lokalne samouprave i Direktorat za rad i zapošljavanje u Ministarstvu ekonomskog razvoja
- Projekat sprovodi Archidata s.r.l. iz Italije, u konzorcijumu sa Federazione Trentina della Cooperazione coop).

Značaj projekta: Projektom su ojačani kapaciteti aktera na lokalnom nivou, kroz povezivanje opština, poslodavaca, biroa rada, nevladinih organizacija i sl. da zajednički djeluju u svojoj lokalnoj zajednici. Dodatno, istim se željela podstaknuti izrada strategija/akcionih planova, inicijativa i aktivnih mjera zapošljavanju u skladu sa specifičnim potrebama na lokalnom nivou. Projekat je dao doprinos u povezivanju potreba lokalnih tržišta rada i nacionalnih politika, a u cilju održivog finansiranja na lokalnom nivou usmjerenom ka povećanja zapošljivosti stanovništva, smanjenja regionalnih razlika i podrške u zapošljavanju lica u svojoj lokalnoj zajednici.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Izrađena analiza lokalnog tržišta rada.
- Prepoznate potrebe lokalnog tržišta rada i mogućnosti zapošljavanja kako i izazovi na koje treba da se nađe odgovor.
- Uspostavljeno je 21 lokalno partnerstvo za zapošljavanje sa znanjem i vještinama koji trebaju za strateško i efikasno suočavanje sa izazovima lokalnog tržišta rada (Nikšić, Budva i Plužine su jedine opštine koje nisu kreirale lokalno partnerstvo zbog iskazane nezainteresovanosti za ovaj projekat).
- Izrađena 21 lokalna strategija zapošljavanja i godišnji akcioni plan zapošljavanja.
- Predstavnici lokalnih partnerstava za zapošljavanje (LPZ) obučeni za izradu, sprovođenje i praćenje aktivnih mjera tržišta rada i partnerskih projekata.
- Kreirano 6 novih mjera zapošljavanja prilagođene potrebam lokalnih tržišta rada, a iste su prepoznate novom Strategijom zapošljavanja 2021-2025.
- Razmjenjena su iskustava sa zemljama u regionu i EU i regionu o lokalnim partnerstvima za zapošljavanje i lokalnim inicijativama.

Ugovor o uslugama „Jačanje kapaciteta sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori“, CFCU/MNE/092

- Ukupna ugovorena vrijednosti: 388,935,50 EUR
- Trajanje projekata: 20/09/2019-20/11/2021
- Korisnici: Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, Socijalna inspekcija,
- Centri za socijalni rad, Lokalni državni organi, pružaoci usluga, ostali relevantni akteri sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori
- Projekat sproveo Archidata s.r.l. iz Italije, u konzorcijumu sa Federazione Trentina della Cooperazione coop).

Značaj projekta- projekat je imao za cilj da osigura primjenu socijalnih prava i pruži podršku nadležnim institucijama u unapređivanju politika socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori. Odnosno, glavna svrha projekta bila je da: 1) unaprijedi administrativne i profesionalne kapacitete sistema na nacionalnom nivou radi donošenja boljih politika socijalne i dječje zaštite, i da 2) pruži podršku lokalnim samoupravama, CSR i lokalnim pružiocima usluga radi pružanja kvalitetnijih usluga svojim građanima i građankama u stanju socijalne potrebe.

Ključne realizovane aktivnosti :

- Unapređivanje funkcije supervizije u sistemu SDZ;
- Analiza potreba za razvojem i standardizacijom novih usluga socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori;
- Završna evaluacija sprovođenja Strategije razvoja socijalne i dječje zaštite u CG za period od 2018. do 2022. godine;
- Izrađen dokument Pravci promjena u neposrednoj budućnosti u programima socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori,
- Sproveden veliki broj obuka za predstavnike administracije na nacionalnom i na lokalnom nivou, centara za socijalni rad, nevladinih organizacija, pružaoce usluga socijalne i dječje zaštite, socijalnu inspekciju SDZ,
- Pripremljeni su nacrti lokalnih planova SDZ u 4 opštine u Crnoj Gori (Kotor, Bar, Plužine i Ulcinj) i napravljen je model za izradu lokalnih planova SDZ

Grant šema: „Podrška pružanju usluga socijalne i dječje zaštite“ EuropeAid/162650/IH/ACT/ME

- Ukupna planiranja vrijednost: 2.925.980,33EUR EUR
- Trajanje projekata: 18-24 mjeseca
- Koordinator nadležni za praćenje: Direktorat za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i IPA jedinica u Ministarstvu ekonomskog razvoja
- Korisnici grant ugovora: NVO, javne ustanove i opštine

Značaj projekta: U okviru ovog Poziva ugovorena su 18 grant ugovora u ukupnoj vrijednosti od 2.925.980 EUR. Ključni prioriteti ovog Poziva bili su podrška razvoju usluga socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou koje su u skladu sa potrebama korisnika i lokalnih zajednica, podrška ciljevima deinstucionalizacije i decentralizacije i transformacije rezidencijalnih ustanova kao i podrška pružaocima usluga socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou u ispunjavanju zahtjeva procesa licenciranja. 3 grant ugovora su uspješno završila realizaciju svojih projekata dok se preostalih 15 uspješno realizuje. U nastavku presijek svih 18 ugovora:

Institucionalna transformacija JU "Komanski most" – Razvoj usluge stanovanja uz podršku – CFCU/MNE/ 111

- Trajanje projekta: 20/02/2020-20/02/2022
- Nosilac grant projekta: JU Zavod "Komanski most"
- Ukupna vrijednost projekta: 279,333.45 EUR
- Opšti cilj: Doprinos procesu deinstucionalizacije, decentralizacije i transformacije institucija. Nastavak procesa transformacije javne ustanove „Komanski most“, razvoj podrške stambenih usluga u lokalnoj zajednici i ojačavanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih koji pružaju podršku putem stambenih usluga.

Prva usluga socijalne zaštite TeleCare za stara lica u Crnoj Gori - CFCU/MNE/ 120

- Trajanje projekta: 28/02/2020-28/05/2021
- Nosilac grant projekta: Dom starih Bijelo Polje
- Ukupna vrijednost projekta: 195,000.00 EUR
- Priložena dokumentacija: Projektna aplikacija, budžet, logička matrica I periodični izvještaj o napretku projekta
- Opšti cilj: Poboljšanje lokalnih usluga socijalne zaštite na širem području Opštine Bijelo Polje u skladu sa potrebama korisnika i lokalnih zajednica kao i unapređivanje deinstucionalizacije JU Dom starih „Bijelo Polje“ uspostavljanjem prve TeleCare socijalne službe u Crnoj Gori.

Novе usluge socijalne zaštite za poboljšani kvalitet života - CFCU/MNE/ 116

- Trajanje projekta: 01/03/2020- 01/09/2021
- Nosilac grant projekta: JU Centar za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju "Tisa" Bijelo Polje u saradnji sa JU Centrom za djecu sa smetnjama u razvoju I osobe sa invaliditetom Nikšić
- Ukupna vrijednost projekta: 242,241.55 €
- Opšti cilj: Doprinos podršci sistemu socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori jačanjem saradnje između dnevnih centara u Nikšiću i Bijelom Polju u cilju širenja usluga kao i poboljšanje socijalne uključenosti i kvaliteta života djece i omladine sa smetnjama u razvoju u Bijelom Polju i Nikšiću uvođenjem novih usluga u vrtiće

Savjetodavno terapijski centar - CFCU/MNE/ 107

- Trajanje projekta: 15/03/2020-15/03/2022
- Nosilac grant projekta: NVO Impuls u saradnji sa JU Centrom za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik
- Ukupna vrijednost projekta: 119,936.00 €
- Opšti cilj: Podrška reformi sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori, kroz razvoj konkretnih mjera i pružanje usluga na lokalnom nivou.

Poboljšanje pristupa socijalnim uslugama osoba sa invaliditetom na području Nikšića, Šavnika i Plužina - CFCU/MNE/121

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/01/2022
- Nosilac grant projekta: Udruženje mladih sa hendikepom Nikšić (CSO UMHNK) u saradnji sa NVO Revealing personal truth; NVO Ekvivalent; Advokatska kancelarija Milan Vojinović
- Ukupna vrijednost projekta: 169,904.00 €
- Opšti cilj: Doprinos daljem razvoju i decentralizaciji sistema socijalne i dječije zaštite u Crnoj Gori.

Dnevni centar za osobe sa demencijom - CFCU/MNE/ 117

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/09/2022
- Nosilac grant projekta: JU Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik u saradnji sa NVO Futura
- Ukupna vrijednost projekta: 195,000.00 EUR
- Opšti cilj: Povećanje socijalne inkluzije osoba sa demencijom, razvijanjem kvalitetne socijalne usluge u zajednici, na teritoriji opštine Nikšić.

Asistivna tehnologija za punu inkluziju- CFCU/MNE/118

- Trajanje projekta: 16/03/2020-16/09/2022
- Nosilac grant projekta: Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom u Prijestonici Cetinje /Dnevni centar za djecu i mlade sa invaliditetom, Rožaje i Dnevni centar za djecu i mlade sa invaliditetom "Lipa", Plav
- Ukupna vrijednost projekta :119,852.31 EUR
- Opšti cilj: Doprinos poboljšanju kvaliteta usluga podrške životu djece u zajednici i djece sa smetnjama u razvoju u zajednici. Pokretanje nove službe podrške u vezi sa potrebama djece sa smetnjama u razvoju i mladih sa invaliditetom u Cetinju, Plavu i Rožajama.

Pružanje podrške bivšim zatvorenicima za uspješnu re-integraciju u zajednicu- ReCover - CFCU/MNE/123

- Trajanje projekta: 20/02/2020-20/02/2022
- Nosilac grant projekta: NVO Juventas
- Ukupna vrijednost projekt : 159,537.57 EUR
- Opšti cilj: Uvođenje novih usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou, posebno usmjerenih na bivše zatvorenike i zatvorenike koji će uskoro biti pušteni, u proces njihove resocijalizacije i stvaranje funkcionalnog sistema i mehanizma za institucionalnu podršku u ovom procesu.

Znam gdje-samo mi pokaži kako/CFCU/MNE 110

- Trajanje projekta: 20/02/2020-20/02/2022
- Nosilac grant projekta: SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja - Podgorica-
- Ukupna vrijednost projekt : 184,999.79 EUR
- Opšti cilj: Obezbjediti standardizovane usluge socijalne zaštite za žene sa iskustvom nasilja i stvoriti povoljno okruženje za ženske organizacije civilnog društva za pružanje održivih socijalnih usluga i uticaj na razvoj usluga orijentisanih na kupca.

Usluga podrške za život u zajednici - pomoć u kući za djecu i omladinu sa smetnjama u razvoju CFCU/MNE/112

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/03/2022
- Nosilac grant projekta: NVO Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju
- Ukupna vrijednost projekt : 208,742.34 EUR
- Opšti cilj: Uspostavljena i licensirana usluga Pomoć u kući u lokalnoj zajednici
- Kontakt osoba od strane isporučioća projekta: Savo Knežević

- Prilog **CFCU/MNE/112** : Projektna aplikacija, ugovr, budžet, logička matrica, periodični izvještaj o napretku projekta

Dnevni centar za starija lica u opštini Bar CFCU/MNE/115

- Trajanje projekta: 02/03/2020-02/03/2022
- Nosilac grant projekta: Caritas Barske nadbiskupije u saradnji sa opštinom Bar
- Ukupna vrijednost projekt : 188,428.07 EUR
- Opšti cilj: Jačanje sistema socijalne zaštite starijih osoba na teritoriji opštine Bar.

Pomoć u kući za starija lica u Petnjici, Gusinju i Danilovgradu - Caritas Crne Gore, Opština Petnjica CFCU/MNE/113

- Trajanje projekta: 02/03/2020-02/03/2022
- Nosilac grant projekta: Caritas Crne Gore u saradnji sa opštinom Petnjica
- Ukupna vrijednost projekt : 199,925.22 EUR
- Opšti cilj: Unaprjeđivanje sistema socijalne zaštite za starije osobe u Crnoj Gori, promovisanjem procesa deinstitutionalizacije, prava starih lica, promovisanjem razvoja usluga u zajednici i razmjenom najboljih praksi u ovoj oblasti.

Živjeti sa demencijom ali dostojanstveno CFCU/MNE/109

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/03/2022
- Nosilac grant projekta: NVO Futura u saradnji sa "JU Dom starih" Grabovac", Risan
- Ukupna vrijednost projekt : 109,265.19 EUR
- Opšti cilj: Izgradnja tehničkih i ljudskih resursa nevladinih organizacija koje se bave ljudskim pravima, osobama sa demencijom, starijim osobama u Crnoj Gori, i pružanju socijalnih usluga za ove grupe. Specifični cilj je uspostavljanje socijalnih usluga za osobe sa demencijom u Crnoj Gori.

Dnevni centar- Centar za podršku djeci i roditeljima CFCU/MNE/114

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/03/2022
- Nosilac grant projekta: Centar za prava djeteta u saradnji sa Terre des Hommes Hungary
- Ukupna vrijednost projekt : 276,667.04 EUR
- Opšti cilj: Povećati pristup djeci i porodicama u Podgorici uslugama socijalne zaštite i zaštite djece u skladu sa propisanim standardima

Servis psiho-socijalne podrške korisnicima socijalnog stanovanja i porodicama u riziku od beskućništva - CFCU/MNE/119

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/03/2022
- Nosilac grant projekta: ADP ZID
- Ukupna vrijednost projekt : 232,211.40 €EUR
- Opšti cilj: Obezbeđivanje raznolikosti u pružanju socijalnih usluga, kao i da unaprijedi socijalne usluge zasnovane na potrebama zajednice.

Razvoj i pružanje licenciranih usluga socijalne i dječije zaštite za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju i odrasla lica sa invaliditetom starija od 27 godina u Pljevljima - CFCU/MNE/108

- Trajanje projekta: 01/03/2020-01/03/2022
- Nosilac grant projekta: JU Centar za dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom Pljevlja
- Ukupna vrijednost projekt : 275,930.18 EUR
- Opšti cilj: Povećanje socijalne uključenosti i poboljšanje sistema socijalne i dječije zaštite u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na sjever Crne Gore u skladu sa potrebama djece i odraslih sa invaliditetom

Pristupačnim prevozom do promjena! - CFCU/MNE/122

- Trajanje projekta: 02/03/2020-02/03/2022
- Nosilac grant projekta: Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG)
- Ukupna vrijednost projekta : 251,981.18 EUR
- Opšti cilj: Da doprinese socijalnoj inkluziji osoba sa invaliditetom.

Poboljšanje kvaliteta usluga koje se pružaju djeci sa smetnjama i teškoćama u razvoju kroz uvođenje novih usluga obuke i savjetovanja za djecu, roditelje i zaposlene - CFCU/MNE/166

- Trajanje projekta: 18/01/2021-18/01/2022
- Nosilac grant projekta: J.U. Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Herceg Novi
- Ukupna vrijednost projekt : 78,862.02 EUR
- Opšti cilj: Jačanje kapaciteta dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju sa ciljem unapređenja kvaliteta usluga koje se pružaju licima sa invaliditetom na lokalnom nivou u opštini Herceg Novi. Povećanje socijalne uključenosti i poboljšanje sistema socijalne i dječije zaštite u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na sjever Crne Gore u skladu sa potrebama djece i odraslih sa invaliditetom

Ugovor o uslugama "Tehnička podrška operativnoj strukturi za SOPEES" SOPEES 2015-2017 CFCU/MNE/084

- Ukupna ugovorena vrijednost: 614.810,00 EUR
- Trajanje projekta: 39 mjeseci, 28/03/2019 -06/05/2022
- Korisnici: Operativna struktura zadužena za realizaciju SOPEES programa: IPA projektna jedinice MER-a, Direktorat za rad i zapošljavanje, Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoja, IPA projektna jedinica Ministarstva prosvjete, nauke, culture i sporta, projektna jedinica Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, projektna jedinica Ministarstva finansija i socijalnog staranja.
- Konzorcijum: Alternative Consulting u saradnji sa International Consulting Expertise i Expertise&Advisors

Značaj projekta: Projektom se pruža podrška crnogorskim institucijama (jedinicama za implementaciju projekata) zaduženim za sprovođenje Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu (SOPEES 2015-2017) i projekata u okviru njega. Ovim projektom jačaju se kapaciteti službenika kroz obuke, praktični rad, podršku u izradi tenderske dokumentacije, studijske posjete i konsultacije sa ekspertima.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Izrađena su upustva za potencijalne podnosioc predloga projekata za tri grant šeme (gore navedene: 1, 2 i 3) u okviru SOPEES 2015-2017 programa.
- Pružena je podrška za pripremu dva tenderska paketa iz AD IPA 2020.
- Pružena podrška u prvim fazama programiranja IPA III za sector zapošljavanja.
- U fazi finalizacije je srednjoročna evaluacija SOPEES programa koja će biti odlična osnova za definisanje nacionalnih i donatorskih projekata za buduće finansiranje u oblasti rada i zapošljavanja.
- Urađene su izmjene određenih poglavlja unutar Internog priručnika o procedurama (MoP v.0.2) i aktivnosti u vezi sa usklađivanjem pravnih tekovina EU u području socijalnih politika.
- Obezbeđena je podrška potencijalnim i već postojećim grant korisnicima u pripremi svojih projektnih predloga kao i u implementaciji odobrenih projekata za finansiranje.
- Sprovedena je studijska posjeta Estoniji u periodu od 13-16. sepembra 2021. za operativnu strukturu SOPEES-a 2015-2017, tokom koje su razmijenjena znanja o funkcionisanju strukturnih fondova u Estoniji.
- U toku je organizacija implemetacionih radionica za grant korisnike u okviru Poziva za dodjelu bespovratnih sredstava „Podrška zapošljavanju u manje razvijenim opštinama u Crnoj Gori“

Ugovor o uslugama “Komunikacija, javnost i vidljivost sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalne politike” SOPEES 2015-2017 – CFCU/MNE/079

- Ukupna ugovorena vrijednosti: 91,415.00 EUR
- Trajanje projekata: 36 mjeseci
- Korisnici: Operativna struktura zadužena za realizaciju SOPEES programa: IPA projektna jedinice MER-a, Direktorat za rad i zapošljavanje, Direktorat za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoja, IPA projektna jedinica Ministarstva prosvjete, nauke, culture i sporta, projektna jedinica Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, projektna jedinica Ministarstva finansija i socijalnog staranja.
- Konzorcijum: Bild Studio, CG

Značaj projekta: Podrška Operativnoj strukturi koja je odgovornna za realizaciju SOPEES-a 2015-2017 u promovisanju aktivnosti iz Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu (SOPEES 2015-2017).

Ključne realizovane aktivnosti:

- Kreiran vizuelni identitet programa.
- Izrađen zvanični sajt Programa, slogan i logotip.
- Kontinuirano informisanje javnosti o pokrenutim pozivima za dodjelu bespovratnih sredstava iz oblasti nauke i inovacija, zapošljavanja i socijalne inkluzije.
- Promocija na društvenim mrežama.
- Redovno ažuriranje websajta www.eesp.me
- Organizacija sajma projekata
- Video priče

Ugovor o nabavci opreme SOPEES za Operativnu strukturu za SOPEES:

- Lot 1 – ITC oprema - CFCU/MNE/ 087
- Lot 2 – Kancelarijski namještaj - CFCU/MNE/091

Ostali projekti finansirani iz Instrumenta za Evropske integracije (EIF):

- 1. Poboljšanje upravljanja tržištem rada kroz učinkovit socijalni dijalog o reformama rada**
  - Trajanje projekta: 01/07/2018 – 31/12/2021
  - Nosilac grant projekta: Međunarodna organizacija rada- MOR
  - Ukupna vrijednost projekt : 342,897.00 EUR
  - Opšti cilj: Jačanje institucija i aktera socijalnog dijaloga
- 2. Jačanje operativnih kapaciteta Zavoda za provedbu aktivne politike zapošljavanja Crne Gore putem digitalizacije**
  - Trajanje projekta: 01/07/2018 – 31/12/2021
  - Nosilac grant projekta: Međunarodna organizacija rada- MOR
  - Ukupna vrijednost projekt: 374,114 EUR
  - Opšti cilj: Opći cilj akcije je jačanje operativnih kapaciteta Zavoda kroz digitalizaciju

REGIONALNI IPA PROJEKTI

Interreg 2014 -2020 Smart Adria Blue Growth (SABG)

- Vodeći partner: Ministarstvo ekonomskog razvoja
- Partneri na projektu: Crna Gora (Kancelarija za evropske integracije i Privredna komora Crne Gore, pridruženi partner), Italija: Regija Pulja, Regija Molize i Uniocamere Puglia (Unija privrednih komora regije Pulja) i Albanija: Ministarstvo evropskih i vanjskih poslova Albanije i UCCIAL (Unija privrednih komora Albanije).
- Vrijeme trajanja projekta: 15.05.2019 – 31.12.2022.
- Budžet projekta: 2,154,970.67 EUR (85% IPA kontribucija, 15% nacionalno kofinansiranje)
- Budžet MER-a: 628,809.58 EUR (85% IPA kontribucija, 15% nacionalno kofinansiranje)
- **Značaj projekta:** Projekat se odnosi na mapiranje perspektivnih privrednih sektora u oblasti plavog rasta/ribarstva i unapređenje okvira za razvoj MSP u oblasti plavog rasta. Imajući u vidu da je oblast plavog rasta u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, projektni tim se fokusirao na oblast inovacija i implementaciji S3 Strategije u oblasti plavog rasta. Ovaj projekat ima značaj za službenike koji su uključeni u realizaciju istog u pogledu samostalnog upravljanja projektom, sprovođenja tenderskih postupaka u svojstvu ugovornog tijela i pripreme za upravljanje strukturnim fondovima.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Urađena je Blue Growth Mapping studija na osnovu koje su identifikovane oblasti u kojima treba dalje razvijati plavi rast.
- Potpisan je Memorandum o razumijevanju sa svim partnerima na projektu u kojem su navedene zajedničke oblasti u domenu plavog rasta koje će biti predmet projekta: inovativni plavi vaučeri, valorizacija ulova plavog raka, metodi upotrebe algi (spiruline) u proizvodnji hrane.
- Organizovana je online prekogranična konferencija na temu primjene S3 u jadransko-jonskom regionu.
- Sproveden je set obuka od strane Kancelarije za EU integracije u pogledu korišćenja strukturnih fondova, sa osvrtom na iskustvo Hrvatske.
- Organizovan je trend watching događaj (jun 2021) kojem su prisustvovala udruženja crnogorskih ribara, predstavnici Instituta za biologiju mora, PKCG, na kojem su identifikovane prednosti komercijalizacije plavog raka, ali i prepreke za izlov plavog raka na ulcinjskoj rivijeri, na kojoj je najviše zastupljen.
- Organizovana je studijska posjeta Italiji (septembar 2021), odnosno zajednička posjeta partnera odabranim lokacijama najbolje prakse plavog rasta (obilazak fabrike tjestenina Andriani u gradu Gravina u Pulji, kako bi se pokazala upotreba algi za pravljenje testenina, održan sastanak na temu vaučera za inovacije sa prezentacijom praktičnih primjera poziva koje sprovode UNIONCAMERE Puglia i ARTI; učešće na Noći istraživača sa fokusom na održivi turizam i smanjenje otpada na moru i plaži).
- Organizovana je studijska posjeta Albaniji (novembar 2021), odnosno zajednička posjeta partnera odabranim lokacijama najbolje prakse plavog rasta (obilazak luke u Draču, kako bi se pokazala mogućnosti za razvoj nautičkog turizma u kontekstu plavog rasta, obilazak preduzeća za preradu ribljih proizvoda).
- Projektni tim Ministarstva ekonomskog razvoja je izvršio izmjene budžeta u cilju realokacije 103,000.00 EUR koji su bili opredijeljeni za putovanja na konsultantske usluge u cilju pružanja podrške za uspostavljanje klastera Plavog rasta u saradnji sa Institutom za biologiju mora, podrška Institutu za biologiju mora za definisanje projektnog zadatka za izradu Pogona za preradu i skladištenje ribe, kao i razvoj inovativne laboratorije za razvoj novih eko-plavih proizvoda (infrastrukturne radove će u daljem periodu podržati Kraljevina Norveška kroz projekat koji je u pripremi, dok će SABG projekat pružiti podršku da crnogorski stakeholderi pripreme svu potrebnu projektnu dokumentaciju i prateća starteška dokumenta za razvoj planiranog proizvodnog pogona).
- U februaru je planirano da se posredstvom ovog projekta stipendiraju tri studenta za učešće na Zimskoj školi u oblasti plavog rasta koju organizuje Univerzitet Temoli u Molizeu kao dio projektnih aktivnosti.
- U narednom periodu planirano je pokretanje tri procedure nabavki u skladu sa PRAG pravilnikom kako bi se sve usluge za dalje neometano sprovođenje projekta realizovale.

Interreg 2014 – 2020 Prekogranična razmjena sa ciljem razvoja kulture i kreativnih industrija – 3C

- Vodeći partner: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Crne Gore
- Partneri na projektu: Crna Gora (Ministarstvo ekonomskog razvoja), Italija: Regija Pulja - Odjeljenje za turizam, ekonomiju, kulturu i teritorijalni razvoj, Regija Molize, Fondacija kulture, Molize i Fondacija Gramsci, Pulja, pridruženi partner) i Albanija: Ministarstvo kulture, Institut za zaštitu spomenika kulture “Gani Strazimiri” i Nacionalni centar za kinematografiju, pridruženi partner)
- Vrijeme trajanja projekta: 15.05.2019 – 30.06.2022.
- Budžet projekta: 4,281,675.26 EUR (85% IPA kontribucija, 15% nacionalno kofinansiranje)
- Budžet Ministarstva ekonomskog razvoja: 91,457.50 EUR (85% IPA kontribucija, 15% nacionalno kofinansiranje)

Značaj projekta: Promocija i razvoj kreativnog sektora i kreativnih industrija u Crnoj Gori. U okviru projekta restaurirana je zgrada zatvora u Starom gradu u Kotoru i pretvorena u Kulturni hab namijenjen lokalnim stvaraocima, malim i srednjim preduzećima koje se bave kreativnim industrijama i rezidencijalnoj umjetnosti.

Ključne realizovane aktivnosti:

- Sprovedena je kompletna restauracija Zgrade starog zatvora u Kotoru i uspostavljen je Kulturni hab.
- U toku su procedure pripreme za nabavku opreme za Kulturni hab koje će sprovesti Ministarstvo ekonomskog razvoja na osnovu smjernica vodećeg partnera Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta.
- U toku su pripreme radionica u dijelu unaprijeđenja konkurentnosti u oblasti kreativnih industrija koje će organizovati Ministarstvo ekonomskog razvoja u saradnji sa vodećim partnerom.

VII. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI

Međunarodne aktivnosti ministra ekonomskog razvoja Crne Gore, mr Jakova Milatovića predstavljaju važan podsticaj za unapređenje bilateralne ekonomske saradnje sa zemljama regiona, kao i ostatkom svijeta, a od posebnog su značaja za promociju i potencijalnu saradnju u oblastima koje su od ključnog značaja za našu državu, kao što su oblast turizma, telekomunikacija i trgovine.

U cilju realizacije zasigurno jednog od najzahtjevnijih i ujedno najuspješnijih projekata čiji je nosilac bilo Ministarstvo ekonomskog razvoja, učešće Crne Gore na EXPO Dubai 2020, ministar Milatović je tokom 2021. godine sa svojom delegacijom bio u više posjeta **Ujedinjenim Arapskim Emiratima (UAE)**. Tokom posjeta ministar se više puta susreo sa predstavnicima Vlade UAE i konstruktivni razgovori su rezultirali i konkretnim dogovorima o aktivnostima koje se odnose na: formiranje Zajedničkog biznis savjeta, pripreme materijala za što bolju promociju Crne Gore u okviru ponuđenih kanala promocije na EXPO-u, unapređenje „aftercare“ programa za investitore, ulaganje napora da se obezbijedi avio-linija tokom cijele godine na relaciji Dubai-Tivat. Poseban akcenat bio je na pripremi crnogorskog paviljona koji predstavlja jedno od najznačajnijih projekata za međunarodnu promociju potencijala Crna Gore, kao i proslavu Dana državnosti Crne Gore u okviru EXPO 2020.

Svakako jedna od najznačajnijih i najzapaženijih posjeta u 2021. godini bila je i **prva zajednička zvanična posjeta institucijama Evropske unije u Briselu** ministra Milatovića i ministra Spajića. Ova posjeta se može smatrati izuzetno sadržajnom i uspješnom. Tokom posjete ministri su imali susrete sa komesarom za ekonomiju Paolom Ćentilonijem; komesarom za radna mjesta i socijalna prava Nikolasom Šmitom; potpredsjednicom EK za demokratiju i demografiju Dubravkom Šuicom, komesarom za proširenje Oliverom Varhelijem, članovima kabineta komesara za unutrašnje tržište Tijerija Bretona; kabinetom potpredsjednika EK i komesara za trgovinu Valdisa Dombrovskisa; kabinetom potpredsjednice EK i komesarke za konkurenciju Margaret Vestagcr; generalnim direktorom GD za konkurenciju (DG COMP) Olivierom Gursentom; generalnim direktorom GD za ekonomska i finansijska pitanja (DG ECFIN) Martinom Vervejem; i direktorom CEFTA Sekretarijata Emirom Đikićem. Rezultat posjete bila je snažna podrška predstavljenim reformama i spremnost da pomognu Crnoj Gori u daljim aktivnostima potrebnim za napredak u pregovorima i bržem pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji.

Takođe jedna od važnijih posjeta bila je i zvanična posjeta **Republici Turskoj**, kada je ministar sa svojom delegacijom posjetio Ankaru i Istanbul. Ministar se tokom posjete susreo sa zvaničnicima Vlade, ali i sa predstavnicima kompanije TOSYALI holding, DEIK-a, Unije komora i robne razmjene, Udruženja turskih građevinskih kompanija (TCA). Na svim sastancima je data visoka ocjena međudržavnih odnosa i zajednički su konstatovane mogućnosti i volja za jačanjem saradnje u oblasti ekonomije. Konkretno je dogovoreno ili je razgovarano o sljedećem:

- naredni sastanak Mješovite komisije za ekonomsku saradnju održaće se u 2022. godine u Ankari;
- predstavnici Unije komora i robne razmjene (TOBB) iskazali su spremnost da obezbijede nekoliko stipendija za studente iz Crne Gore na univerzitetu koji je TOBB osnovao, a koji kroz dualni model studija omogućava studentima da stiču znanja i iskustvo kroz rad u kompanijama;
- TOBB je iskazao spremnost i da sa Privrednom komorom Crne Gore potpiše bilateralni sporazum o osnivanju zajedničke komore koja bi pružala pomoć kompanijama koje posluju u zemlji;

Tokom 2021. godine ministar je posjetio **Republike Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju i Hrvatsku**. Posjete regionu ministra Milatovića važne su radi nastavka regionalne saradnje i održavanja dobrih odnosa sa susjednim zemljama, ali su i od izuzetnog značaja radi unapređenja ekonomske i socijalne politike cijelog Zapadnog Balkana, a ujedno i osnaživanja saradnje između EU i Zapadnog Balkana.

Ministar Milatović je, u 2021. godine, učestvovao i govorio na mnogobrojnim konferencijama i forumima održanim u Evropi i regionu. Najznačajnija učešća bila su na **Delfi ekonomskom forumu** u Grčkoj, **Međunarodnom ekonomskom forumu u Rusiji (SPIEF)** koji se održavao u St. Petersburgu, na 2. Ministarskom sastanku EU i Zemalja Zapadnog balkana, na **30. Ekonomskom forumu u Karpaču**, Poljska, na konferenciji Fondacije Konrad Adenauer, „**Zapadni Balkan: “JedanRegionJednoTržište - korak bliže ka zajedničkom tržištu EU”**“, održanoj u Novom Sadu, kao i na Ministarskom sastanku „**Ministarski sastanak EU i Zapadnog Balkana na temu zapošljavanja i socijalnih pitanja**” u Sloveniji.

Kada govorimo o međunarodnim aktivnostima Ministarstva ekonomskog razvoja, 2021. godina je bila uspješna i donijela je mnogobrojne rezultate, ali i prilike za nastavak i unapređenje međunarodne saradnje.

VIII. PR AKTIVNOSTI

Imperativ Ministarstva ekonomskog razvoja jeste odgovorno, otvoreno i transparentno informisanje javnosti. Kako bi građani bili pravovremeno i tačno informisani o aktivnostima Ministarstva, a mediji ažurno dobili tražene informacije uvažavajući pravo javnosti da zna, Ministarstvo ekonomskog razvoja kreiralo je pristupačan, jasan i informativan sadržaj koristeći više kanala komunikacije.

Pored tradicionalnih kanala komunikacije poput saopštenja za javnost, redovnih odgovora na upite medija i blagovremenih najava različitih aktivnosti, unaprijeđen je sadržaj na web stranici: <https://www.gov.me/mek>. Takođe, Biro za odnose sa javnošću aktiviralo je društvene mreže (Facebook, Twitter i Instagram). Ovaj vid komunikacije unaprijedio je blagovremeno obavještanje o najznačajnijim dešavanjima i važnim informacijama koje se tiču aktivnosti Ministarstva ekonomskog razvoja.

Ministarstvo ekonomskog razvoja uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori organizovalo je 18. decembra 2021. godine događaj povodom predstavljanja uspješnih EU i ostalih projekata Ministarstva. Manifestaciju u tržnom centru “Delta City” su otvorili ministar ekonomskog razvoja Jakov Milatović i ambasadorica Evropske unije u Crnoj Gori, Oana Kristina Popa, koja se obratila video porukom.

Posjetioci su bili u prilici da se upoznaju sa projektima koje implementira Ministarstvo ekonomskog razvoja u okviru 18 miliona vrijednog Programa EU i CG za zapošljavanje, obrazovanje i socijalne politike (SOPEES 2015-2017), te aktivnostima i ostalim projektima Ministarstva ekonomskog razvoja. Na događaju su predstavljene prilike za učešće u budućim projektima i pozivima finansiranim iz EU fondova. Događaju su prisustvovali predstavnici kompanija, NVO sektora, međunarodnih organizacija, lokalnih samouprava, preduzetnika sa iskustvom u implementaciji projekata koji se kroz različite programe finansiraju sredstvima pretprijetne pomoći IPA-e, ali i drugima donatorskim i nacionalnim programima finansiranja.

Događaj je imao za cilj da približi građanima podršku koju Crna Gora dobija od Evropska unija i benefite sredstava koja su na raspolaganju Crnoj Gori tokom cijelog pretprijetnog procesa. Ovako važan događaj izazvao je veliko interesovanje, pa su projektne štandove i štandove kompanija obišli brojni posjetioci, među kojima su bili predstavnici diplomatskog kora, zajednice opština u CG, državne uprave i lokalne samouprave, NVO sektora, međunarodnih organizacija i brojni drugi.